

VARSINAIS-SUOMALAISET KULTTUURIN KULUTTAJINA 2010-LUVULLA

Päivi Kaulin
Pro gradu -tutkielma
Kulttuurihistoria
Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos
Humanistinen tiedekunta
Turun yliopisto
Kesäkuu 2020

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

TURUN YLIOPISTO

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos/

Humanistinen tiedekunta

KAULIN, PÄIVI: Varsinaissuomalaiset kulttuurin kuluttajina 2010-luvulla

Pro gradu -tutkielma, 84s.

Kulttuurihistoria

Kesäkuu 2020

Tiivistelmä

Mitkä tekijät vaikuttavat ihmisten kulttuuripalvelujen käyttöön? Kulttuurirahasto teetti syys-lokakuussa vuonna 2013 TSN Gallup Oy:llä valtakunnallisen kyselytutkimuksen suomalaisten suhtautumisesta kulttuuriin. Minun pro gradu -tutkielmani tarkastelee tätä aihetta maakunnallisen aineiston pohjalta. Tutkimukseni on kysely ja vertaileva lisätutkimus aiheesta. Tutkimusmenetelmäni on kvantitatiivinen sisältäen useita muuttujia: ikä, sukupuoli, paikkakunta, koulutus ja ammatti. Käsittelen taiteen yksityistä ja julkista rahoitusta, alueellisia eroja sekä taiteen terveys- ja muita vaikutuksia. Rajaan kulttuurin käsittämään vain taiteita. Tutkimuksessani ilmi tulleista tuloksista tärkeimpinä mainitsen seuraavat asiat. Osallistumisen esteistä matkojen pituus oli yksi merkittävimmistä. Aktiivisiin suurkuluttajiin ja valikoiviin kuluttajiin kuuluu naisista 74 %, aiemmin 45 %. Vastaavat luvut miehillä 70 % ja 29 %. Viihteen ja korkeakulttuurin raja näyttää selkiintyneen. Taiteen tukemiseen verovaroin suhtaudutaan samoin kuin aiemmassa tutkimuksessa. Yksi keskeisimmistä näkemyksistä oli, että suomalaisilla pitää olla asuinpaikasta riippumatta tasa-arvoinen mahdollisuus harrastaa taidetta. Lisätutkimuksen kysymykset uusista kulttuurin lajeista eivät tuoneet yllätyksiä. Esteettisten kokemusten arvostus on laskenut. Yhteiskunnallisten tai esteettisten ihanteiden arvostus on kasvanut.

Asiasanat: Varsinais-Suomi, kulttuuri, taide, kulutus, terveysvaikutukset, rahoitus

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO	1
1.1 Tausta ja tutkimuskysymys	1
1.2 Lähdeaineisto ja menetelmät sekä aiempi tutkimus	4
1.3 Keskeiset käsitteet ja näkökulma aiheeseen	7
2. TAITEEN RAHOITUS	12
2.1 Taiteen tukimuotojen historiallista taustaa	12
2.2 Vastaajien näkemyksiä kulttuurin rahoituksesta	15
2.3 Kenen kulttuuria halutaan tukea	22
2.4 Lasten ja nuorten kulttuurin tukeminen	23
2.5 Matalan ja korkean kulttuurin tukeminen	24
2.6 Eliitti vai kansa	29
2.7 Asiantuntijat vai yleisö	30
3. ALUEELLINEN ERILAISTUMINEN	34
3.1 Alueellisen osallistumisen yleispiirteitä	34
3.2 Kulttuuria kunnissa ja kaupungeissa	41
4. TAITEEN TERVEYSVAIKUTUKSET JA KULTTUURITARJONNAN MUUT MERKITYKSET	57
4.1 Terveysvaikutukset ja yhteisöllisyys	57
4.2 Tutkimuskirjallisuuden näkemys	58
4.3 Kyselyn vastaajien näkemyksiä taiteen terveysvaikutuksista	66
4.4 Esteettisyys ja muu kokemuksellisuus	68
4.5 Yhteiskuntakriittisyys	73
5. JOHTOPÄÄTÖKSET	76
LÄHTEET JA TUTKIMUSKIRJALLISUUS	79
LIITTEET	

1. JOHDANTO

1.1 Tausta ja tutkimuskysymys

”Meillä on valtavan hieno ja rikas kulttuuriperintö, joka muuttuu ja kehittyy kaiken aikaa. Kulttuuri on monin tavoin läsnä jokapäiväisessä elämässämme, se kuuluu kaikille”.

Näin sanoi tasavallan presidentti Sauli Niinistö 9.11.2015 ennen itsenäisyyspäivän presidentinlinnan juhlavastaanottoa, jolloin teemana oli kulttuuri.¹

Kulttuurirahasto teetti syys–lokakuussa vuonna 2013 TSN Gallup Oy:llä laajan kyselytutkimuksen suomalaisten suhtautumisesta kulttuuriin. Tutkimus toteutettiin internetpaneelina ja siitä eriteltiin Varsinais-Suomea koskeva osuus. Tutkimusaineisto on arkistoitu kokonaisuudessaan Tampereen yliopiston Yhteiskuntatieteelliseen tietoaarkistoon.² Tutkimuksessa on useita eri kulttuurin osa-alueita ja siinä vertaillaan niiden suosiota. Euroopassa ja Suomessa on tehty vastaavia tutkimuksia ja haluan löytää niissä olevan vastausten aukon. Mitkä tekijät vaikuttavat ihmisten kulttuuripalvelujen käyttöön?

Loppuvuodesta 2013 julkaistua ”Suomalaisten näkemykset kulttuurista” -tutkimusta kohtaan esitettiin Yle Radio 1:n ”Kultakuume” -ohjelmassa 21.11.2013 julkista kritiikkiä. Juontaja Anu Heikkinen haastatteli elokuvatutkimuksen professori Anu Koivusta sekä mediakulttuurin professori Mikko Lehosta. Anu Koivusen mukaan raportti tukee sitä, että kaikki yhteiskuntaluokat käyttävät kulttuuria. Siksi raportti antoi hyvän mielen. Hän kuitenkin toteaa, että kulttuuri on viihdeteollisuutta eikä kulttuurin hyötykäyttö eli liikevoitto saa paljonkaan kannatusta.³

¹ MTV uutiset 9.11.2015.

²FSD 2914 Suomalaisten näkemykset kulttuurista, Tampereen yliopisto. Ks. myös <https://skr.fi/hankkeet/kulttuuritutkimus> [luettu 11.4.2019].

³ Yle Radio 1, ”Kultakuume” -ohjelma 21.11.2013.

Mikko Lehtonen toteaa, että kulttuuri kiinnostaa ja tämä vahvistaa aikaisempaa käsitystä. Ongelmina tutkimuksessa ovat hänen mukaansa hyvinvointivaltion arvot, sillä selvitys ei ole riittävä ja antaa määrällisesti vain kapean käsityksen. Tutkimuksesta jää pois se, mitä ihmiset arjessa tekevät, eikä tämä näy median välityksellä. Kulttuurieetoksen mukaan kulttuurin pitäisi kuulua kaikille ja on ihmisiä, jotka eivät käy tapahtumissa. Huomio kiinnittyy myös viihdytysaspektiin. Teatteri-huumori ei muuta teatterissa kävijöiden määrää ylipäätään. Teatterissa käydään joka tapauksessa, jos siitä pidetään ja näkyy, että isot laitosteatterit vetävät yleisöä. Tässäkin vallitsee tarjonnan ja kysynnän laki. Mutta mistä kansa tietää, mitä se haluaa? Onko niin, että tarjonta kouluttaa kysyntää? Nuoret haluavat enemmän ravistelevuutta ja näin on ollut aina. Tabujen rikkomisessa ei ole uutta. Suurempaa jatkuvuutta on ollut muulloinkin kuin meidän aikanamme. Taide on myös ollut aina poliittista, haluttiin tai ei. Voi kysyä, olisiko tulos erilainen, jos kulttuurin kulutusta tarkasteltaisiin muulla tavoin kuin suurten kaupunkien tarjonnalla.⁴

Lehtosen mukaan on myös selvää, että koulutus ja sukupuoli korreloivat vahvasti. Kulttuurin tarjoajille olisi hyödyllistä pohtia, miksi omaa identiteettiä rakennetaan niin, että otetaan etäisyyttä kaupunkien kosmopoliittiseen kulttuuriin. Tehdään valintoja, jos minuutta rakennetaan selän kääntämisellä. Tämä liittyy luokkaidentifikaatioon ja sukupuoleen. Lehtonen kysyy, miksi mittarina on suurkaupungeissa kuluttaminen. Jos mittarina olisi joku muu, olisiko tulos erilainen. Tutkimuksessa 60 % ihmisistä on passiivisia ja se kertoo, että on ryhmiä ja elämän osa-alueita, joita ei puhutella. Tutkimus palvelee alaa nimeltä kulttuuriteollisuus. Tutkimus toimii kuin legitimaationa alalla, joka tarvitsee rahoitusta ja vetoaa poliitikkoihin. Hän sanoo, ettei tällaista kyselyä käytetä kulttuuripolitiikan välineenä ja että kansa vastasi väärin. Jatkuvuus on vahva. Myös nuorempi sukupolvi on omaksunut hyvinvointi-eetoksen hyvin.⁵

Tässä pro gradu -tutkielmassa esitetään keskeiset tulokset tutkimuksesta, jossa on selvitetty varsinaissuomalaisten suhtautumista kulttuuriin. Kulttuurilla tarkoitetaan tässä yhteydessä taiteita. Kysymyksenasettelu on suhteellisen laaja ja kattaa useita

⁴ Yle Radio 1, "Kultakuume" -ohjelma 21.11.2013.

⁵ Yle Radio 1, "Kultakuume" -ohjelma 21.11.2013.

teemakokonaisuuksia. Arvioita ja näkemyksiä kulttuurista hahmotetaan kulttuurin kuluttamisen, taiteen tehtävien, saavutettavuuden ja kuluttamisen esteiden näkökulmasta. Arvioitavina olivat myös tiedon saanti kulttuurista ja kulttuurijournalismin merkitys. Vaikka kehikkona on kulttuuri ja taide, tarkastelu ulottuu välillisesti myös yleisempään yhteiskunnalliseen asenneilmastoon. Näin on etenkin tarkasteltaessa taiteen yhteiskunnallisia tehtäviä ja kulttuurin rahoitusta koskevia näkemyksiä.

Sisällöllisesti moniaineksinen tutkimusaineisto raportoidaan kolmeen päälukuun jäsennettynä. Ensin tarkastellaan taiteen rahoitusta, toiseksi alueellista erilaistumista. Kolmantena ovat taiteen terveysvaikutukset ja kulttuuritarjonnan muut merkitykset. Edellä mainittu jaotus on luonnollisesti paljolti esitystekninen, koska rajanveto aihealueiden välillä on pitkälle sopimuksenvaraista.

Pro gradu -tutkimukseni on perustutkimusta, jossa verbalisoidaan ja visualisoidaan tutkimuksen päätuloksia. Graafisten kuvioiden osuus on suuri. Aineiston laajuudesta ja jo lähtökohtaisesta moniulotteisuudesta johtuen kaikkia tuloksia ei ole mahdollista eikä järkevää kirjoittaa systemaattisesti auki. Vuonna 2007 toteutetun ”European Cultural Values” - tutkimuksen (Special Eurobarometer 278) mukaan valtaosa suomalaisista, poikkeuksena monien muiden maiden kansalaisiin, näkee kulttuurin pitävän sisällään lähinnä taiteen (esittävä taide ja kuvataide) ja kirjallisuuden. Tutkimuksen tarkoitus ei ole ollut operoida kaikilla kulttuurin kentillä, vaan rajata kysymyksenasettelut koskemaan kulttuuria siten, kuin väestö sen maassamme mieltää. Tutkimuksen tulosten tarkasteluissa ei tämän enempää määritellä, mitä kulttuuri on tai mikä se ei ole, vaan pitäydytään aineiston tuottamassa tiedossa.⁶ Euroopassa ja Suomessa on tehty vastaavia tutkimuksia ja haluan löytää niissä olevan vastausten aukon.

⁶ <https://skr.fi/hankkeet/kulttuuritutkimus> [luettu 11.4.2019].

1.2 Lähdeaineisto ja menetelmät sekä aiempi tutkimus

Vierailin syksyllä 2014 useissa Varsinais-Suomen maakuntaliiton foorumeissa, joissa käsiteltiin Varsinais-Suomen kulttuuristrategiaa 2015–2025. Se on jaettu neljään pääteemaan, joita ovat vastuullisuus, yhteistyötaidot, saavutettavuus ja resurssiviisaus. Korostettuna teemana on kumppanuus. Foorumit olivat Turussa, Salossa, Loimaalla, Nauvossa ja Laitilassa. Edustettuina oli suurin osa maakunnan kuntia ja kaupunkeja sekä niiden kulttuurin parissa työskenteleviä ihmisiä. Kulttuurin rahoituksen niukkuutta kritisoitiin paljon ja mietittiin keinoja, joilla saataisiin ihmiset aktivoitua käymään erilaisissa tapahtumissa.

Eräs foorumin tapaamisista järjestettiin Loimaan Taidetalossa, jossa oli vierailut nuorten ammattikoulua käyvien poikien ryhmä tutustumassa tauluihin. Asia ei ollut heitä suuremmin kiinnostanut ja taidetalon henkilökunnan edustajat pohtivat, miten heidät saisi tulemaan uudelleen. Esillä oli myös harrastukseen pohjautuvaa toimintaa, esimerkiksi teatteri ja miten sitä saisi pidettyä yllä. Toimiva teatteri vaatii näyttelijöiden ja näytelmän lisäksi useita erilaisia järjestelyjä, kuten näyttämötilan, katsomon, puvustuksen, rekvisiitan.

Graduni käsittelee Varsinais-Suomen osalta niitä kulttuurin alueita, joita ei alkuperäisessä Kulttuurirahaston teettämässä tutkimuksessa vertailla.⁷ Näitä alueita ovat teatteri, museo, taidenäyttely, ooppera, klassisen musiikin konsertti, populaarimusiikin tapahtuma, kansanmusiikin tapahtuma, tanssiesitys, elokuvat, sirkusesitys, valokuvanäyttely ja katutaide sekä vaihtoehto: muu, mikä? Aiemmassa tutkimuksessa oli kyse siitä, kuinka usein tai harvoin eri tapahtumissa käydään. Taustamuuttujina aiemman tutkimuksen aineistossa olivat ikä, sukupuoli, asuinkunta, työpaikan toimiala, ammattiasema, koulutus, tulot, asumismuoto, asunnon omistussuhde, koettu yhteiskuntaluokka, ammattiliittoon kuuluminen, ammattiryhmä ja puoluekanta. Gradussani taustamuuttujina ovat ikä, sukupuoli, paikkakunta, koulutus ja ammatti. Ikäjakaumassa nuoret vs. vanhat eli alle 31-vuotiaat ja yli 59-

⁷ <https://skr.fi/hankkeet/kulttuuritutkimus> [luettu 11.4.2019].

vuotiaat olen käyttänyt samoja arvoja kuin vuoden 2013 tutkimuksessa. Olen jättänyt puoluekannan pois, koska kyse ei kuitenkaan ole poliittisesta tutkimuksesta ja ns. liikkuvia äänestäjiä on nykyisin melko paljon. Joidenkin vastaajaryhmien pienuuden vuoksi olen jättänyt ne huomiotta, vaikka aikaisemmassa tutkimuksessa niitä on käsitelty.

Toteutin tutkimukseni kyselylomakkeiden muodossa. Lähetin kyselylomakkeita varsinaissuomalaisiin kirjastoihin ja muutamiin kouluihin. Lisäksi sain muuta kautta tulleita lomakkeita. Kyselytutkimus kattoi Varsinais-Suomen alueen pääosin. Ikäjakauma oli aiemman tutkimuksen tavoin 15–74-vuotiaat. Edustettuina olivat eri ammattialat ja koulutustasot. Hyväksyttäviä kyselylomakkeita sain 118. Aiheena kulttuurin kuluttaminen kiinnostaa minua ja sitä on tutkittu melko vähän. Tutkimukseeni liittyvä tulkinnallinen ongelma on, ettei muutamissa lomakkeissa vastattu kaikkiin kysymyksiin. Varsinkin avoimiin kysymyksiin vastattiin vähän. Kuitenkin selvisi, että varsinkin pienille paikkakunnille toivotaan enemmän tapahtumia.

Toteutin kyselyn pääosin kouluissa ja kirjastoissa, joiden johtajiin olin yhteydessä sekä puhelimen että sähköpostin välityksellä. Tästä johtuen nuorten vastaajien osuus on huomattavan suuri verrattuna Kulttuurirahaston vuonna 2013 teettämään tutkimukseen. Lähetin suostuville tahoille kyselylomakkeet paperiversioina. Vastaajilla oli täytettävänä useampi sivu. Kirjastoissa ikäjakauma on melko tasainen, mutta kouluissa nuorten vastaajien osuus on suuri ja tämä vaikuttaa lopputulokseen. Nuorten naisten suuri osuus johtuu lukion sukupuolijakaumasta.

Menetelmänä tässä tutkielmassa käytetään kvantitatiivista tutkimusmetodia. Arkikäsitys tieteellisestä tutkimuksesta on muodostunut paljolti luonnontieteen pohjalta. Tilastollisen kyselyn tai haastattelun kvantitatiivisen analyysin tyypillinen muoto on ns. survey-analyysi eli lomaketutkimus. Se ymmärretään usein klassisen koeasetelman jäljitelmäksi tai sovellukseksi. Sillä on myös melko pitkään jatkunut valta-asema. Esimerkiksi Suomessa tulivat heti sodan jälkeen tunnetuiksi ns. ”gallup-

tutkimukset”, joissa raportoitiin lähinnä politiikkaa koskevien mielipidemittausten tuloksia.⁸

Kvantitatiivisessa menetelmässä on sekä riippuvia että riippumattomia muuttujia. Riippumattomia ovat esimerkiksi ikä ja sukupuoli. Riippuvia ovat esimerkiksi kirjastossa käyntien ja lukukertojen määrä. Sen jälkeen tarkastellaan tilastollisin menetelmin, miten eri muuttujat korreloivat keskenään ja niistä tehdään taulukko. Tähän taulukkoon lasketaan eri vaihtoehtojen prosenttimäärät. Ongelmana tutkimustulosten tulkinnassa on, että kysymys on saatettu ymmärtää väärin. Aiemmassa Kulttuurirahaston teettämässä kyselyssä ei ole käytetty tutkimuskirjallisuutta, vaan se on puhtaasti tilastollinen.⁹

Kulttuurin ja taiteen vaikutuksia terveyteen on tutkittu paljon ja myös monitieteellisesti, ja on kiistatta voitu osoittaa positiiviset vaikutukset. Yhteistyötä on tehty muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollon kanssa. Käsittelen tutkielmassani terveysvaikutusteemaa kyselyyn vastanneiden ja asiantuntijoiden kirjoittamien havaintojen pohjalta. Asiaa ovat tutkineet esimerkiksi Turun yliopiston kulttuurihistorian akatemiaprofessori Hannu Salmi, lääkäri-antropologi Marja-Liisa Honkasalo ja lääkäri Markku T. Hyyppä.¹⁰

Kulttuurin kuluttamisesta on tarjolla tietoa ja tutkimuksia etenkin kulttuurisosiologian alalla. Sen sijaan kulttuurin tarjonnan ja kuluttamisen yhteiskunnalliseen merkitykseen nähden sitä koskevaa yleistä kansalaismielipidettä on tutkittu melko vähän, yleensä osana muita yhteiskunnallisia asenne- ja mielipidetutkimuksia. Tuorein teemaa kartoittava kansainvälinen julkaisu on *Special Eurobarometer 399 Cultural Access and Participation April–May 2013*. Vuonna 2013 tehdyssä survey-tutkimuksessa oli mukana Suomen lisäksi 27 Euroopan Unionin jäsenmaata. Viimeisen vuoden aikana EU-kansalaiset viihtyivät parhaiten kotona. 72 prosenttia katsoi televisiosta kulttuuriohjelmia tai kuunteli niitä radiosta, 68 prosenttia luki kirjaa. 31 prosenttia kävi

⁸ Alasuutari 2011.

⁹ Alasuutari 2011.

¹⁰ Salmi ja Honkasalo 2011.

kirjastossa, 28 prosenttia teatterissa ja 18 prosenttia katsomassa balettia, tanssiesityksessä tai oopperassa. Vertailu vuoden 2007 survey-tutkimukseen osoittaa kautta EU:n, että lähes kaikilla osa-alueilla on tapahtunut laskua osallistujamäärissä, mikä voi olla yhteydessä eurooppalaisen talouskriisin kanssa. Vain elokuvissa käynti lisääntyi hieman osallistujilla. Kiinnostuksen tai ajan puute vaikutti paljon. Kiinnostuksen puute on pääasiallinen syy osallistumattomuuteen baletin, tanssiesityksen tai oopperan kohdalla, osuus 50 prosenttia. Myös liian kalliin pääsymaksun tärkeänä tekijänä osallistumattomuuteen mainitsi 25 prosenttia konserttiin, 22 prosenttia elokuvaan ja teatteriin 20 prosenttiin.¹¹

1.3 Keskeiset käsitteet ja näkökulma aiheeseen

Kulttuuri-käsitteen määritelmistä käydään kamppailua, koska kulttuuri on jatkuvassa muutostilassa. Korkeakulttuuri ja populaarikulttuuri ovat sekoittuneet keskenään melko paljon. Nykyisin yläluokka käy populaarimusiikin festivaaleilla yhtäläillä kuin oopperassa. He ovat kulttuurin suhteen ”kaikkiruokaisia”. Samalla tavalla toimii rahvas.

Kulttuuri-sana kuvasi alun perin maanviljelyä ja karjanhoitoa. Sanan latinankielinen muoto on *cultura* ja se säilyi pitkään tässä merkityksessä. Esimerkiksi varhaisena kulttuuriteoreetikona pidetty Voltaire yhdisti ilmaisun viljelemiseen. Kulttuurilla käsitetään kaikkea ihmisen tekemää ja näin siinä on keskeistä ihminen–luonto -pääulottuvuus. Viimeistään 1600-luvulta lähtien kulttuuri on tarkoittanut myös hengenviljelyä. Jo Cicero ennakoiki tätä vertaamalla henkistä kulttuuria viljeltyihin peltoihin. Kulttuurin käsitteen pitkää historiaa on käsitelty muun muassa Heli Rantala väitöskirjassaan *Sivistyksestä sivilisaatioon* J. V. Snellmanin kautta.¹²

Nykyisessä kielenkäytössä kulttuurin käsitteellä viitataan sellaisiin aineellisiin, henkisiin ja sosiaalisiin käytäntöihin, jotka liittyvät jonkin yhteisön (kansan tai valtion)

¹¹ Special Eurobarometer 399 Cultural Access and Participation April–May 2013, julkaisu: marraskuu 2013. https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/archives/ebs/ebs_399_sum_en.pdf [luettu 23.5.2020].

¹² Rantala 2013.

elämäntapaan. Toisinaan termi on yhteydessä vain merkittäviin henkisiin saavutuksiin, esimerkiksi taiteeseen. Tausta-ajatuksena on, että kulttuurilla tarkoitetaan yhteisön parhaita aikaansaannoksia. Käsitteenä kulttuuri on kuitenkin paljon laajempi, ja viittaa jonkin yhteisön maailmankuvaan ja elämäntapaan, kuten nuorisokulttuuri, keskustelukulttuuri ja niin edelleen.¹³

Pro gradu -tutkielmassani kulttuurilla tarkoitetaan vain taiteita. Taiteen käsitteellä on vähintään yhtä mutkikas merkityshistoria kuin kulttuurin käsitteellä. Taide eri taiteenlajien, kuten musiikin, arkkitehtuuri, teatterin, kirjallisuuden ja kuvanveiston yleisnimikkeenä syntyi vasta 1700-luvun puolivälissä. Latinan kielen *ars*-käsite alkoi 1700-luvulla tarkoittaa taidetta sen nykyisessä merkityksessä. Käsite on itsessään yli kaksi tuhatta vuotta vanha. Sen rinnakkainen termi eli kreikan kielen *tekhnē* on vieläkin vanhempi. Suomen kielessä taide-sanalla on noin sadan vuoden historia.¹⁴

Taiteet voidaan jakaa esittäviin ja ei-esittäviin. Esimerkiksi elokuva, teatteri, tanssi ja musiikki ovat esittäviä, sillä ne esitetään ajallisessa jatkumossa ja niiden suunnittelu kulkee siten, että yleisön oletetaan seuraavan esityksen alusta loppuun. Esittävässä taiteissa on yleensä selkeä alku, keskikohta ja loppu. Ei-esittävät taiteet perustuvat siihen, että ne eivät ole aikaan sidottuja, vaan lukijan, katsojan tai teoksen kokijan päätettävissä on valita kokemustilanteen ajankohta tai pituus. Näihin taiteenlajeihin kuuluvat arkkitehtuuri, kirjallisuus, maalaustaide, grafiikka sekä muotoilu ja kuvanveisto. Esimerkiksi videotaide tai performanssi voi yhdistää sekä esittäviä että ei-esittäviä taiteita. Nytemmin määrittelyn problematiikka on siirtynyt vähitellen syrjemmälle taiteenfilosofiassa.¹⁵

Kulttuurin ja taiteen lisäksi kolmas avainkäsite tutkielmassani on yhteisöllisyys, jolla tarkoitetaan yhteenkuuluvuutta toisten ihmisten kanssa. Yhteisö koostuu yksilöistä, joita usein yhdistää yhteinen tehtävä tai päämäärä. Yhteisössä yksilöt toimivat tavalla tai toisella yhdessä, mutta pelkkä yhteisön olemassaolo ei kuitenkaan ole tae

¹³ Tieteen termipankki: Kirjallisuudentutkimus:kulttuuri. (Tarkka osoite: <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Kirjallisuudentutkimus:kulttuuri>.) [luettu 11.04.2019.]

¹⁴ Haapala ja Pulliainen 1998, 31.

¹⁵ Haapala ja Pulliainen 1998, 46, 64.

yhteisöllisyyden muodostumisesta. Yhteisöllisyys lisää yhteisön jäsenen sosiaalista pääomaa ja se vaatii syntyäkseen yhteisön jäsenten keskinäistä luottamusta, avointa kommunikaatiota, vuorovaikutusta ja osallistumista. Yhteisöllisyyden kehittämisessä yksilöiden tunteet ovat tärkeässä asemassa. Yksilön täytyy voida tuntea, että hän kuuluu yhteisöön, hänen tulee voida tuntea itsensä tarpeelliseksi, hyväksytyksi ja arvokkaaksi. Yhteisö on sen jäsenille sosiaalista pääomaa, johon kuuluu avoin kommunikaatio, keskinäinen luottamus, vuorovaikutus sekä osallistuminen. Yksilön pitää tuntea itsensä arvostetuksi yhteisössään.¹⁶

Keskeisen näkökulman tutkimusaiheeseen avaa tässä pro gradu -tutkielmassa pohdinta kulttuurin ja taiteen terveysvaikutuksista. Taiteen saralta tulevat esiin sen tarjoamat esteettiset kokemukset. Taide edistää terveyttä myös lohduttaen ja avaamalla tunteita unohtamatta kannanottoa yhteiskunnallisiin asioihin. Taide tuo viihdytystä arkeen ja luo yhteisöllisyyttä yhteisten kokemusten kautta, kuten muutkin kulttuuriin liittyvät kokemukset. Taide ja kulttuuri ovat myös sopivia lajeja kaikenikäisille ihmisille, koska niiden moninaisesta kirjosta löytyy varmasti jokaiselle vähänkin kiinnostuneelle koettavaa.¹⁷

Toisena näkökulmana on kulttuurituotteita koskevien makutottumusten tutkiminen, niin sanottu maun politiikka, jota on tutkinut etenkin sosiologi Pierre Bourdieu. Bourdieu on kiinnittänyt huomiota kulttuurituotteiden kuluttamisessa ilmeneviin tyyliin ja makuihin. Yksilön harrastukset ja esimerkiksi taiteellinen maku ovat hänelle kulttuurisen pääoman osoituksia. Bourdieulle tärkeitä alueita ovat tuotannollisten asemien lisäksi koulutus, kotikasvatus ja -tausta sekä kulttuurituotteiden kulutus. Näillä yksilöt keräävät kulttuurista pääomaa. Habitus eli elämän tulkintamalli oli Bourdieulla keskeinen käsite hänen teoriassaan.¹⁸ Kulttuurisen pääoman käsitteen Bourdieu on kehittänyt kuvaamaan kulttuurin hyödyntämissuhdetta. Hän jakaa ihmiset yläluokkaan, keskiluokkaan ja työväenluokkaan näiden makutottumusten mukaan, ja samassa yhteydessä jaottelee kulttuurisen, taloudellisen ja sosiaalisen pääoman.

¹⁶ https://edu.fi/yleissivistava_koulutus/hyvinvointi_koulussa/yhteisollisyys_ja_moninaisuus/yhteisollisyys [luettu 11.4.2019].

¹⁷ Hyypä 2013; Laitinen 2017.

¹⁸ Alasuutari 2011.

Ihmisen persoonallisuuteen kuuluu kulttuurin taju sekä harrastaminen. Kulttuuria tutkinut neurologi, ylilääkäri ja kirjailija Markku J. Hyypä pitää kuitenkin Bourdieun luokkajakoa vanhentuneena käsityksenä, sillä Bourdieu jaottelee hänen mukaansa liian jyrkästi ylä-, keski- ja alaluokan eli niin sanotun työväenluokan.¹⁹

Lisäksi tutkielmani lähestyy aihetta taiteen rahoituksen näkökulmasta. Kulttuuripoliittinen rahoitus perustuu eriarvoistamiseen. Suomessakin rahoitus on suunnattu pääosin korkeakulttuurille, kuten oopperalle. Vähemmille rahoille jäävät esimerkiksi elokuvat ja museot. Taiteen rahoitus Suomessa jakaantuu julkiseen ja yksityiseen. Julkisen rahoituksen osassa tarkastelen valtionosuusjärjestelmää ja yksityisen rahan kohdalla säätiöitä, joista tärkeimpänä on yksi Euroopan suurimmista eli Suomen Kulttuurirahasto. Se keskittyy pelkästään apurahojen jakoon. Yksityiset säätiöt, kuten Alfred Kordelinin säätiö sekä Jenny ja Antti Wihurin rahasto, jakavat apurahojen lisäksi stipendejä. Maassamme etenkin sellaiset taidelaitokset kuin esimerkiksi Kansallisteatteri, Kansallisooppera ja Kansallismuseo saavat nauttia pysyvää taiteen valtionosuutta. Taiteen apurahojen jako kuuluu puolestaan valtion taidetoimikunnille ja taiteilijoiden sekä taiteilijaryhmien on haettava mahdollista rahoitusta niiltä.

Maamme taloudellinen tilanne on näkynyt ja näkyy edelleen myös taiteen ja kulttuurin julkisen rahoituksen euromäärien ja rahoitettavien kohteiden vähenemisenä, sillä taide ja kulttuuri ovat valtion budjettimenojen kohdalla häntäpäässä valitettavan tavanomaiseen tapaan. Vakaampi rahoitus, vaikka niukempikin, on esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon alalla. Myös kunnilla on vastuunsa kohteidensa toimivasta rahoituksesta, mutta tämä on paljolti riippuvainen kuntien poliittisten päättäjien intresseistä. Käsittelen taiteen ja kulttuurin rahoitusjärjestelmää myöhemmässä luvussa ja otan esiin myös vos-järjestelmän (valtionosuusjärjestelmä), joka perustettiin 1990-luvulla ja joka korvasi aiemman harkinnanvaraisena myönnetyn rahoituksen uudistaen näin teattereiden, museoiden ja orkestereiden valtionosuusjärjestelmää.²⁰

¹⁹ Hyypä 2013, 16–19.

²⁰ <https://minedu.fi/kulttuurivos> (luettu 11.4.2019).

Turku haki usean muun eurooppalaisen kaupungin tavoin vuoden 2011 Euroopan kulttuuripääkaupungin asemaa ja onnistui saamaan sen yhdessä Tallinnan kanssa. Kaupungit tekivät yhteistyötä hyvissä merkeissä, ja olihan jo maantieteellinen etäisyys lyhyt. Turussa kävi kulttuuripääkaupunkivuoden aikana tuhansittain turisteja sekä ulkomailta että kotimaasta, ja vuosi todettiin onnistuneeksi. Päänäyttämönä toimi vasta avattu kulttuurikeskus Logomo, joka oli entisessä elämässään Valtion Rautateiden eli VR:n konepaja. Lisäksi mainitsen saman vuoden 2011 hankkeen, joka oli Turun Nuoren Teatterin *1827 Infernal Musical*. Esitykset olivat Logomossa ja näytelmä kertoi Turun palosta heavymusiikin keinoin. Vaikka Turku onkin Varsinais-Suomen keskuspaikka, kulttuuripääkaupunkivuosi vaikutti myös koko maakunnan toimintaan merkittävästi. Esimerkiksi taloudellinen puoli koheni. Tarkastelen tulevissa käsittelyluvuissa myös kuntien ja kaupunkien kulttuuri- ja taidetoimintaa.

2. TAITEEN RAHOITUS

Tässä luvussa selvitän aluksi taiteen tukimuotojen historiallista taustaa. 'Sen jälkeen käsittelen vastaajien näkemyksiä kulttuurin rahoituskohteista. Kerron myös, miksi vastaajat valitsivat juuri kyseiset kohteet. Kaikki eivät toivo rahoituksen suuntaamista kulttuurille. Esittelen kohteita, joihin haluttaisiin mieluummin rahoitusta. Vastaajien mielipiteistä päätellen pitäisi olla mahdollisuus harrastaa kulttuuria asuinpaikasta riippumatta. Tämä seikka on vastausten perusteella hyvinkin tärkeä sekä vuoden 2013 tutkimuksessa että minun gradussani. Kulttuurin tukemista toivotaan myös pieniin syrjäseutujen kyliin sen sijaan, että rahoituksen kohteet olisivat niin kovasti keskusta-painotteisia. Aineistoni muodostuu taulukoista, joiden avulla selitän asioita graafisesti ja verbaalisesti. Oleellisinta ovat vastaajien näkemykset aiheisiin. Kyseessä on myös vertaileva tutkimus Varsinais-Suomen nykytilanteesta pohjanaan koko maan väestön näkemykset vuonna 2013. Näin ollen taulukoissa on eroteltu värein edellinen ja nykyinen tilanne.

2.1 Taiteen tukimuotojen historiallista taustaa

Useiden taiteen tukimuotojen juuret ovat 1800-luvun autonomisessa Suomessa. Ensimmäiset taiteilijatuot olivat senaatin myöntämiä yksittäisiä eläkkeitä, matkapurahoja ja palkintoja. 1800-luvulla tukia välitettiin kehittyvien taide- ja taiteilijajärjestöjen kautta. Valtio otti vastuulleen resursseista huolehtimisen ja näin tukien määrä lisääntyi vähitellen. Taidelautakuntien tehtävänä oli jakaa tukia eri taiteenaloille. Vuoden 1918 aikana vakinaistettiin määrätuille taiteenaloille perustetut taidelautakunnat ja niiden toimintaa perusteltiin siten, että taide oli autonomista ja epäpoliittista. Siitä huolimatta taiteen yhteys politiikkaan näyttää kuitenkin säilyneen kiinteänä. Tämä tuli pahimmillaan esille 1930-luvulla, sillä tuolloin työväentaustaisille taiteilijoille ja yhdistyksille ei annettu tukea. Vielä niinkin myöhään, kuin 1980-luvulla taiteen keskustoimikunnan kokoonpano haki tietoisesti puoluepoliittista tasapainoa.²¹

²¹ Rahan kosketus 2015.

1900-luvun alkupuoli oli monien teatterien ja orkesterien sekä paikallisten taidemuseoiden perustamisen varhaista aikaa. 1800-luvulla ensimmäiset laitokset alkoivat saada säännöllistä julkista tukea ja laitoksille kohdennetut summat kasvoivat pian suuremmiksi kuin taiteilijatuet.²²

Suomessa taiteen rahoitus on kehittynyt suotuisasti viimeisen sadan vuoden aikana. Viime vuosina länsieurooppalaisten maat ovat kuitenkin joutuneet sopeutumaan niukempaan talouteen ja elintasoon.²³ Taide on ollut Suomessa aina tärkeässä asemassa ja sillä oli suuri vaikutus sadan vuoden takaiseen kansalliseen heräämiseen. Julkinen rahoitus on aina ollut taiteelle erittäin tärkeää.²⁴

Taidetoimikuntalaitos perustettiin vuonna 1968 jatkamaan taidelautakuntien perintöä. Se otti esimerkkejä Iso-Britanniasta ja 1960-luvulla syntyneistä Ruotsin, Tanskan sekä Hollannin järjestelmistä. Vuosi 1968 oli aloitus taiteen perusopetuksen lakisääteiselle ohjaukselle musiikkiopistoissa ja seuraavana vuonna säädettiin laki, joka koski taiteilijaprofessoreita ja taiteilija-apurahoja. Vuonna 1980 säädettiin laki kuntien kulttuuritoiminnasta ja se koski kuntien kulttuuritoiminnan valtionosuusjärjestelmää. Taiteen perusopetus laajeni vuonna 1992 ja jo olevia laitusrakenteita vahvistettiin, kun säädettiin laki opetus – ja kulttuuritoiminnan rahoituksesta. Sen lisäksi säädettiin erillislait museoille, teattereille ja orkestereille valtionosuuksien laskentaperusteineen. Valtionosuuksien korvamerkittyjä varoja vähennettiin ja näin kunnille tuli lisää vapautta järjestää kulttuurihallintonsa, miten itse halusivat.²⁵

Kysyttäessä taiteen tukemisesta verovaroin, vastaajat haluavat vahvasti, että taidetta tuetaan verovaroista. He eivät halua, että Suomessa taidetta tuetaan rikkaiden yksityisellä rahoituksella. Vertauskohdaksi voi ottaa Yhdysvallat, jossa taiteen rahoitus on järjestetty hyvin toisenlaisella tavalla. Viittaan tässä kohdin kapellimestari Esa-Pekka Salosen haastatteluun Ylen TV 1:n ohjelmaan Arto Nyberg 11.9.2016 klo 18.45. Salonen on työskennellyt pitkään Yhdysvalloissa kapellimestarina ja hän kertoi

²² Rahan kosketus 2015, 9.

²³ Rahan kosketus 2015, 6–9.

²⁴ Rahan kosketus 2015, 3.

²⁵ Rahan kosketus 2015, 10.

paikallisen kulttuurin rahoitustavasta. Päinvastoin kuin Suomessa maassa toimii rikkaiden yksityisten rahoitus.²⁶

Yhdysvaltalainen kirjoittaja ja ohjaaja Kevin Doyle tutkii taiteen ja kulttuurin julkista rahoitusta Yhdysvalloissa. Hän haluaisi maahan takaisin julkisen rahoituksen lisäämisen, jollainen siellä oli aikaisemmin. Samalla hän toivoo, että esimerkiksi Suomessa ei vähenisi julkinen rahoitus. Yhdysvaltojen 1960-luvun taidepolitiikka kannatti pääosin sellaisia taidemuotoja, jotka eivät olleet suureen levitykseen sopivia. Niiltä puuttui kilpailukyky ja siten niitä piti tukea. Nykyisin käytännön rahoitusjärjestelmä on pitkälti yksittäisten lahjoittajien ylläpitämä.²⁷

Myös Joonas Stenman käsittelee pro gradu -tutkielmassaan Yhdysvaltain taiteen rahoitusta. Hän kertoo, että maan julkinen rahoitus on määrällisesti vähäisempää ja alttiimpaa muutoksille. Yhdysvalloissa toiminta on erittäin markkinavetoista. Siellä julkisen vallan asema on hyvin erilainen Pohjoismaihin verrattuna. Maassa on kolme tahoja tukemassa taidetta, jokainen omalla tavallaan. Osavaltioiden taidevirastot, paikallishallintojen antama tukirahoitus sekä NEA. Se on itsenäinen valtion virasto, joka perustettiin vuona 1965 kongressin toimesta. DCLA eli The Department of Cultural Affairs on kulttuuriasioiden osasto New Yorkin osalta ja se vastaa taiteen tukiasioista. New York on ollut toisen maailman sodan jälkeen pohjoisamerikkalaisen taiteen keskus ja näyttänyt suunnan. Sitä kaupunki on edelleen. Suomessa järjestelmä eroa täysin edellä kuvatusta. Jos ajatellaan, että Helsinki tukisi taidetta valtiota suuremmalla rahoituksella, se olisi ennenkuulumatonta. Stenman toteaa, että valtion rooli taiteen rahoituksessa on pieni. Päinvastoin kuin Doylen, hänen mielestään Yhdysvallat käy esimerkistä siinä, että tuottaakseen hyvää taidetta suuri julkinen tuki on tarpeeton.²⁸

Suomen kohdalla esimerkkinä välillisistä tuista on taiteilija-apurahan verovapaus. Se on veropoliittinen ratkaisu, joka liittyy taiteen tekemiseen ja jakeluun. Euroopassa painopiste on suoran taiteilijatuen merkityksessä historiallisten ja kulttuuristen syiden

²⁶ Yle TV 1 Arto Nyberg 11.9.2016 klo 18.45.

²⁷ Doyle 2015.

²⁸ NEA 2012, 3–9, siteerattu teoksessa Stenman 2012.

vuoksi. Tässä maanosassa on perinteenä yhteiskunnan tuki taiteilijalle toisin kuin USA:ssa. Siellä verotuksellisten instrumenttien käyttö on merkittävämpää. Tällainen instrumentti on muun muassa, että yritysten lahjoitukset taiteelle ovat verovapaita.²⁹ Seikka, että taide ei saa tuottaa voittoa näyttää olevan pohjoismainen piirre ja eroaa paljon USA:sta.

Kulttuuriohjelmat ja rakennerahastot ovat Euroopan Unionin tapa rahoittaa kulttuuria. Erityisesti rakennerahastojen merkitys korostuu, kun kyseessä on alueellinen kulttuuri. Nämä rahastot ovat jäsenvaltioille ennakolta määrätty osuus, joten ne eivät ole Suomelle ulkopuolelta tulevaa rahoitusta. Luovan talouden kehittäminen on ollut viime vuosien aikana parhaassa asemassa kulttuurin kannalta katsottuna.³⁰ Kyselyyni vastanneet eivät ottaneet mitään kantaa EU-rahoitukseen ja herää kysymys, onko EU:n rahoitusrooli ollenkaan suuremman yleisön tiedossa.

2.2 Vastaajien näkemyksiä kulttuurin rahoituksesta

Tutkimuksessa vastaajat jaettiin kulttuuritapahtumissa käyntien määrän perusteella kuluttajatyyppeihin. Ajatuksena oli saada aikaan luokitus, jossa väestö jaetaan kulttuuri- ja taidetapahtumiin osallistumisen perusteella runsaasti kuluttaviin ja vähemmän kuluttaviin. Luokittelu on aina sopimuksenvaraista. Tavoitteena oli se, että luokittelu kuvastaa suhteellisen realistisesti kulttuurin kohteiden kuluttamista. Tämän toteuttamiseksi kukin vastaaja sai käynneistään eri kohteissa pisteitä 0–3 välillä sen perusteella, milloin oli käynyt kohteessa viimeksi. ”Aktiivisiksi suurkuluttajiksi” luokiteltiin 21–27 pistettä saaneet. Tähän ns. ”heavy users” ryhmään kuuluvat henkilöt ovat viimeksi kuluneen puolen vuoden aikana käyneet keskimäärin yli seitsemässä kulttuurikohteessa yhdeksästä kysytystä. Ryhmään kaksi kuuluivat vastaajat pisteillä 14–20. Tähän ryhmään kuuluvat nimettiin ”aktiivisiksi valikoiviksi kuluttajiksi”. Pistemäärä 7–13 oikeutti ryhmään ”passiiviset yksipuoliset kuluttajat”. Jäännösryhmän

²⁹ Rahan kosketus 2015, 12.

³⁰ Piha 2017, 21, 22.

muodostavat ”passiiviset kuluttajat” pisteillä 0–6.³¹ Vuoden 2013 tutkimuksessa oli kolme kysymystä vähemmän kuin minun tutkimuksessa tästä johtuvat pisterajojen erot.

Kyselyaineistoni pohjalta on mahdollista tehdä seuraavia yleisiä havaintoja. Teatterissa viimeisen 6 kk:n aikana käyneiden määrä on selvästi kasvanut. Kasvu on tullut pääosin maaseudulta. Harvemmin käyvien ryhmän pieneneminen tulee myös maaseudulta. Naiset ovat hieman miehiä innokkaampia teatterissa kävijöitä.³² Museoissa käynti on kasvanut ryhmissä viimeisen 6 kk:n aikana ja 2 vuoden aikana. Kasvu on tapahtunut maaseudulla.³³ Taidenäyttelyissä käynti viimeisen 6 kk:n aikana ryhmä on kasvanut. Kasvu tulee naisten ja yli 59-vuotiaiden osuudesta.³⁴ Klassisen musiikin konserteissa kävijät ovat kaupunkilaisnaisia, sen sijaan maaseudulta olevat miehet eivät näissä konserteissa käy.³⁵ Oopperassa ei koskaan käyneiden määrä on kasvanut. Kasvu tulee miehistä ja alle 31-vuotiaista. Myös maaseudulla kiinnostus oopperaan kohtaan on selvästi vähäisempää.³⁶ Populaarimusiikin tapahtumissa kahden viimeisen vuoden aikana käyneiden määrä on sen sijaan selkeästi kasvanut. Nuoret opiskelijat ja naiset ovat eniten tässä kohtaa kasvaneet ryhmät.³⁷ Myös kiinnostus kansanmusiikin tapahtumia kohtaan on hivenen kasvanut. Kasvu on tasaista, kaupunki ja maaseutu eivät poikkea toisistaan. Myöskään ikä ja sukupuoli eivät näytä vaikuttavan merkittävästi.³⁸ Tanssiesitykset näyttävät kiinnostavan enemmän kuin ennen. Kasvu tulee nuorista ja naisista. Nämä ryhmät ovat selvästi yliedustettuina aineistossa.³⁹ Elokuviissa viimeisen 6 kk:n aikana käyneiden määrä on lähes kaksinkertaistunut. Harvoin käyvien määrä on voimakkaasti laskenut. Muutos on hieman voimakkaampaa maaseudulla. Nuorten kohdalla muutos on vielä hieman voimakkaampaa.⁴⁰ Sirkuksen

³¹ Suomalaisten näkemykset kulttuurista 2013. Tutkimuksen on Suomen Kulttuurirahaston toimeksiannosta toteuttanut TNS Gallup Oy. 2-3.

³² Liite 34.

³³ Liite 35.

³⁴ Liite 36.

³⁵ Liite 37.

³⁶ Liite 38.

³⁷ Liite 39.

³⁸ Liite 40.

³⁹ Liite 41.

⁴⁰ Liite 42.

kohdalla vastaukset ovat varsin tasaisia eri ryhmien välillä. Ainoastaan ”ei koskaan” vastanneiden miesten osuus on selvästi muita suurempi.⁴¹ Valokuvanäyttelyissä käymisessä on huomattavia eroja eri ryhmien välillä. ”Ei koskaan” -vastauksen kohdalla miehet muodostavat lähes koko ryhmän, 2 vuoden aikana -kohdassa tilanne on lähes päinvastainen. Katutaide kiinnostaa kaupunkilaisia enemmän kuin maaseudulta olevia ja naisia hieman enemmän kuin miehiä.

				Kaikki		
Aktiivinen suurkuluttaja	28-36					15
2013 tutkimus	21-27	pistettä				6
Aktiivinen valikoiva kuluttaja	19-27					58
2013 tutkimus	14-20	pistettä				30
Passiivinen yksipuolinen kuluttaja	10-18					25
2013 tutkimus	7-13	pistettä				44
Passiivinen kuluttaja	0-9					2
2013 tutkimus	0-6	pistettä				19
Raja-arvot on valittu seuraavasti 27/36=75%, 18/36=50% ja 9/36=25%						

Tämän tutkimuksen ja vuoden 2013 tutkimuksen raja- arvojen ero johtuu erilaisesta kysymysten määrästä, aiemmin 27 kysymystä ja nyt 36.

				Miehet		
Aktiivinen suurkuluttaja	28-36					10
2013 tutkimus	21-27	pistettä				5
Aktiivinen valikoiva kuluttaja	19-27					60
2013 tutkimus	14-20	pistettä				24
Passiivinen yksipuolinen kuluttaja	10-18					28
2013 tutkimus	7-13	pistettä				45
Passiivinen kuluttaja	0-9					3
2013 tutkimus	0-6	pistettä				26

⁴¹ Liite 43.

		Naiset	
Aktiivinen suurkuluttaja	28-36		17
2013 tutkimus	21-27 pistettä		8
Aktiivinen valikoiva kuluttaja	19-27		57
2013 tutkimus	14-20 pistettä		37
Passiivinen yksipuolinen kuluttaja	10-18		24
2013 tutkimus	7-13 pistettä		42
Passiivinen kuluttaja	0-9		1
2013 tutkimus	0-6 pistettä		13

Kulttuurirahaston ja tämän tutkimuksen prosenttiluvut eivät ole täysin vertailukelpoisia johtuen alueellisesta erosta ja kysymysten määrästä. Suunta on kuitenkin selkeä, sillä aktiivisten suurkuluttajien ja aktiivisten valikoivien kuluttajien osuus on kasvanut. Miesten ja naisten kulutuserot eivät ole suuresti muuttuneet, vain aktiivisten valikoivien mieskuluttajien kohdalla on havaittavissa merkittävää kasvua. Vertailtaessa kaupungin ja maaseudun eroja on yleisestä kasvusta erotettavissa maaseudun aktiivisten valikoivien kuluttajien suuri 43 % kasvu. Opiskelijoiden ja alle 31-vuotiaiden suuri osuus voisi olla syynä merkittävään muutokseen.⁴²

Naiset suhtautuvat miehiä myönteisemmin kulttuurin rahoitukseen, kuten on havaittu myös yleisellä tasolla. Myönteisesti kulttuurin rahoitukseen suhtautuvat haluaisivat suunnata rahoituksen kirjastoille, musiikkiin, elokuvaan ja festivaaleille. Nuoret haluavat rahoitusta musiikkiin ja festivaaleille. Kielteisesti suhtautuvat suuntaisivat rahoituksen vanhustenhoitoon ja koulutukseen. Vastaajat kiinnittivät huomiota seuraaviin seikkoihin: kirjastoille haluttiin lisää rahaa, lippujen hintoja edullisemmiksi, panostusta nuorten ja lasten kulttuuriin, sekä laatuun.

Yli 40-vuotiaat suhtautuvat kaikki myönteisesti kulttuurin rahoitukseen. Esimerkkinä on yli 59-vuotias nainen Raisiosta, joka toimii ylempänä akateemisena toimihenkilönä ja johtajana. Hän haluaa kulttuurille lisää rahaa. Turkulainen alle 31-vuotias, mies, jolla on muu koulutus ja joka on opiskelija, toivoo rahojen suuntaamista mieluiten festareille/ elokuvateattereille, vähemmän taidemuseoille.

⁴² Suomalaisten näkemyksiä kulttuurista 2013, Suomen Kulttuurirahaston toimeksiannosta toteuttanut TNS Gallup Oy.

Alle 31-vuotiaista miehistä kolmasosa ei halua rahoitusta kulttuurille, vaan mieluummin vanhustenhoitoon ja koulutukseen. Näihin kohteisiin rahoitusta haluaisi kaksi vastaajaa. Samaan ikäryhmään kuuluva peruskoulun käynyt loimaalainen miesopiskelija, haluaisi rahaa johonkin ”oikeasti yleishyödylliseen, esim. koulutukseen”. Viisi vastaajaa, kaikki alle 31-vuotiaita miespuolisia opiskelijoita, ovat sitä mieltä, että kulttuurin rahoittaminen ei ole niin tärkeää. Edelle menevät kohteet ovat heidän mielestään koulutus, vanhustenhoito ja muut erittelemättömät kohteet. Alle 31-vuotias mies Koski TL:stä on peruskoulupohjainen opiskelija. Hän kysyy, eikö olisi muita, kulttuuria tärkeämpiä kohteita, joihin verorahoja laitetaan? Loimaalainen, samanlaisen taustan omaava samanikäinen mies vähentäisi reippaasti taiteen rahoitusta. Rahallinen panostus koulutukseen ja vanhustenhoitoon on toki tärkeää ja monet erilaiset elämänaalat joutuvat kamppailemaan rahavaroista, jotka ovat tunnetusti rajalliset. Yleensä tilanne on, että kulttuuri jää hänille budjettivarojen jaosta päätettäessä eikä kulttuuriministerin salkku ole kovin haluttu, vaan on jokseenkin niin sanotusti jäännös. Vastaajien joukossa on kaksi neutraalia mielipidettä, joista alle 31-vuotiaiden ryhmään kuuluva mies, joka on Koski TL:stä ja peruskoulupohjainen, opiskelija, toteaa ”Teidän rahat, teidän päätös⁴³ ” ja samanikäinen mies Marttilasta, jolla on peruskoulupohja opiskeluun, on tarkan harkinnan kannalla päätettäessä kulttuuriin suunnattavista rahavirroista. Kolmas kyseisen ikäluokan on miespuolinen edustaja Marttilasta. Hän on peruskoulupohjainen opiskelija ja kertoo näkemyksensä ”näinä aikoina kannattaa harkita tarkkaan mihin sitä rahaa laittaa”.⁴⁴

Kaksi 40–49-vuotiaista naista Turusta, jotka ovat akateemisia, alempia toimihenkilöitä kertovat seuraava: ”Ei talouden taantumasta selviytymistä helpota se, että ihmisiltä viedään kulttuurikin.”⁴⁵ ”Turun Kimmoke-rannekkeen⁴⁶ kulttuuriedut ovat todella hyviä, vaikka käyttö olisi vielä toistaiseksi vähäistä.”⁴⁷ Toinen on ollut aikaisemmin

⁴³ Mies, alle 31-vuotias, Koski TL, peruskoulu, opiskelija.

⁴⁴ Alle 31 v, mies. Marttila, peruskoulutus, opiskelija.

⁴⁵ 40–49 v., nainen, Turku, akateeminen, alempi toimihenkilö

⁴⁶ <http://www.turku.fi/kulttuuri-ja-liikunta/kimmoke-ranneke> (haettu 23.2.2020).

⁴⁷ 40–49 v, nainen, Turku, akateeminen, alempi toimihenkilö.

työttömyyspäivärahan piirissä. 40–49-vuotiaiden ikäryhmään kuuluva lietolainen nainen, joka on eläkeläinen ja toiminut alempana toimihenkilönä korostaa, että kulttuurille pitää löytyä varoja.

Nuoret alle 31-vuotiaat, varsinkin miehet, näyttävät suhtautuvan yli 40-vuotiaiden ikäluokkia kielteisemmin kulttuurin rahoittamiseen. Yli 40-vuotiaiden joukossa ovat edustettuina kummatkin sukupuolet vähemmistön ollessa miehiä. Tapahtumien pääsylippujen hintoihin niiden kalleuden vuoksi kiinnittävät huomion alle 31-vuotias muun koulutuksen saanut, työväestöön kuuluva mies, jonka mielestä nyt on lippujen hinta kovin ylhäällä. Samaan ikäluokkaan kuuluva nainen, joka on peruskoulutaustainen opiskelija Ypäjäältä, toivoo myös halvempia konserttilippuja. Heidän lisäksi vastaajana on yli 50-vuotias Vahdolta oleva naispuolinen yrittäjä, jolla on muu koulutus. Hänen näkemyksensä mukaan pääsylippujen hintojen tulee olla edullisia, jotta ihmiset lähtevät liikkeelle. Saman ikäryhmän työväestöön kuuluva mies, jolla myös on muu koulutus, pitää hänkin lippujen hintatasoa korkeana.

Herää myös kysymys, miten kulttuurin, kuten teatterin, näytelmien, tanssin, oopperan ja vastaavien tekoa rahoitetaan, jos liput ovat halpoja. Kaikki taidetta tekevät tahot kun eivät saa kuntien, kaupunkien, valtion tukirahoja. Tätä voi verrata museoiden pääsymaksuihin, jotka ovat edullisia, mutta tähän vaikuttaa henkilöstön määrä. Taiteentekijöiden palkkakulut ja esimerkiksi teatterin rekvisiitta vaikuttavat myös. Hienosti esimerkiksi rekvisiitaltaan toteutettu näytelmä tai vaikkapa ooppera on näytävä ja myös maksaa, joten lippujen hinnat ovat yleensä kalliit. Myös tilojen vuokrat vaikuttavat lippujen hintoihin.⁴⁸

Taiteen rahoituksessa yksi tärkeä jakolinja tulee sen mukaan, miten suuren välittömän vastikkeen rahoittaja edellyttää saavansa suorituksilleen. Kun on kyse markkinaehtoisesta rahoituksesta, ihmiset maksavat siitä, mitä haluavat kuulla tai nähdä.⁴⁹

⁴⁸ Rahan kosketus 2015.

⁴⁹ Rahan kosketus 2015, 6.

William Baumolin ja William G. Bowenin Baumolin taudin nimellä tunnetun teorian mukaan työpanos työntekijää kohden kasvaa johtuen viidestä eri tekijästä. Nämä ovat pääoman kasvu työntekijää kohden, kehittyvä teknologia, paranevat työntekijöiden taidot, parempi johtaminen ja skaalaedut eli tuotannon keskittyminen.⁵⁰ Kun tuottavuus kasvaa, työvoimavaltaiset alat kallistuvat muihin nähden. Näin ollen kulttuurin tuottamisesta tulee kalliimpaa muuhun tuotantoon nähden. Ihmisillä on enemmän varoja käytettävissä myös kulttuuripalveluihin. Näiden palveluiden tulot kasvavat vasta kasvaneiden kustannusten jälkeen. Tämä rahoitusongelma voi aiheuttaa taiteen tason heikkenemisen. Jatkuva kulujen nousu aiheuttaa säästämistarvetta, joka voi johtaa repertuaarin tai tuotantoprosessin muuttamiseen.⁵¹

Ostoksilla käyminen on arkinen välttämättömyys sekä ajanvietettä ja shoppailua. Esittävä taide on tuotu samaan tilaan, missä muutenkin ostamisen takia liikutaan. Kun ostaminen siirtyi kivijalkakaupoista ostoskeskuksiin, taide on siirtynyt taidelaitoksista kuluttajien ulottuville samaan tilaan. Näin ostoskeskuksista on kehittynyt elämyskeskuksia.⁵² Tätä voi verrata tuotannon keskittymiseen eli skaalaetuihin.⁵³

Taide ja taloustiede ovat keskenään kovin erilaisia aiheita ja jo itsessään vaikeita. Näiden kahden yhdistäminen vielä vaikeampaa, sillä ne ovat mielikuvissa yleisesti hyvinkin erilaisia. Talous nähdään kovana alueena, joka on kylmää laskelmointia taiteen edustaessa pehmeämpiä arvoja. Siitä huolimatta näiden kahden yhteistyö on välttämätöntä. Jotta taide pysyisi toimivana, se tarvitsee rahoitusta ja se voi vaikuttaa yhteiskunnan toimintoihin sekä talouteen. Historian valossa taide näyttäisi seuraavan taloutta. Taide voidaan nähdä julkisena hyödykkeenä tai ostettuna tuotteena, jolloin rahoitus tulee yksityiseltä tai julkiselta sektorilta. Taide nähdään julkishyödykkeenä, kun se on kenen tahansa koettavissa ilman maksua.⁵⁴

⁵⁰ Hellburn 2003, 91–92, lainattu teoksessa Stenman 2012, 20.

⁵¹ Stenman 2012, 22.

⁵² Lehtonen 1999.

⁵³ Stenman 2012, 8

⁵⁴ Marshall 2007, lainattu teoksessa Stenman 2012, 1–2, 19.

Tuottaa taloudellista lisäarvoa		
Tärkeä		6
2013		2
Melko tärkeä		22
2013		13
Ei kovin tärkeä		43
2013		46
Ei lainkaan tärkeä		18
2013		29
En osaa sanoa		11
2013		9

Havaittavissa on siirtymä ”ei lainkaan tärkeästä” ”melko tärkeään” noin 10 prosenttiyksikköä. Voimakkainta muutos on ollut miehillä.

2.3 Kenen kulttuuria halutaan tukea

Suomen Kulttuurirahasto kuuluu alallaan yhteen Euroopan suurimmista säätiöistä, jotka jakavat apurahoja. Se jakautuu maakuntarahastoiksi, joista yksi on Varsinais-Suomen kulttuurirahasto. Rahasto on perustettu vuonna 1964 ja Kalevi ja Annikki Koposen nimikkorahasto jakaa apurahoja Varsinais-Suomen taiteelle vuorovuosina.⁵⁵ Taide saa vuodessa noin 15 miljoonaa euroa eli melkein puolet säätiön jakovarasta. Kulttuurirahastojen varat tulevat valtaosin tavalliselta kansalta lahjoituksina ja testamentteina. Tämä on päinvastainen käytäntö useisiin muihin pääomasäätiöihin nähden. Seuraus on, että säätiö on jakaantunut yli 800 nimikkorahastoon, joista kaikki tekevät kuten lahjoittaja määrää tarkoituksen. Nimikkorahastojärjestelmä ohjaa pitkälle, miten taiteenalakohtainen tuen jakauma muodostuu. Tässä on kuitenkin mekanismi, jonka puitteissa on sallittua liikkua riittävästi ja jonka avulla Kulttuurirahasto pystyy sopeutumaan muuttuvaan maailmaan. Nykyisin ollaan tilanteessa, jossa toistakymmentä prosenttia jaossa olevista varoista osoitetaan sellaisille taiteenaloille, jotka ei vielä kaksikymmentä vuotta sitten luokiteltu korkeakulttuuriksi, kuten sarjakuva, sirkustaide, mediataide sekä rytmimusiikki.⁵⁶

⁵⁵ <https://skr.fi/rahastot/varsinais-suomen-rahasto> (haettu 26.5.2020).

⁵⁶ Rahan kosketus 2015, 28–29.

2.4 Lasten ja nuorten kulttuurin tukeminen

Kaksi ryhmään alle 31-vuotiaat kuuluvaa naista Marttilasta ovat peruskoulun käyneitä opiskelijoita. He kertovat mielipiteenään, että pitäisi rahoittaa aiempaa enemmän nuorisoa sekä lapsia ja heidän toimintaansa kulttuurin parissa. Toinen toivoisi, että ”Kulttuuria todella tuettaisiin ja että myös nuorisoa kannustettaisiin kulttuurin pariin. Se tuntuu olevan osalle kuin vierasta maata.” Kolmas saman ikäinen nainen myös saman koulutuksen omaava ehdottaa rahoituksen antamista suoraan oppilaitoksille, jotta voitaisiin tehdä kulttuurimatkoja teatteriin, oopperaan, balettiin ja taidenäyttelyihin. Eräs edellisten vastaajien kanssa saman ikäinen, myös peruskoulutustaustainen opiskelija Mellilästä kokee hyväksi, että nuoretkin saisivat esimerkiksi sosiaalisen median kautta tietoa erilaisista taiteenaloista ja taiteen harrastaminen olisi edullisempaa. Myös alle 31-vuotias lietolainen akateeminen naisopiskelija kertoo näkemyksensä, että nuorison ja heidän toimintansa tulisi saada rahallista tukea enemmän kuin aiemmin. Ikäryhmän 31–39-vuotiaat akateeminen, tyväestöön kuuluva nainen Ruskolta haluaisi jokaisen saavan jotain.

Yli 59-vuotiaisiin lukeutuva naispuolinen akateeminen eläkeläinen Raisiosta haluaisi rahoituksen painopisteen kaikille lapsille esimerkiksi kouluihin, monipuolista yleistä liikuntaa unohtamatta. Saman ikäisen raisiolaisen, muun koulutuksen saaneen alemman toimihenkilö-naisen mukaan nuoret taiteentekijät tarvitsevat tukea yhtäläillä kuin koko Suomi, aineellisesti ja tasapuolisesti. Tähän näkemykseen yhtyy saman ikäinen nainen. Alle 31-vuotias nainen Marttilasta, joka on peruskoulutuksen omaava opiskelija, haluaa myös nuorille / lapsille enemmän kulttuuria. Yli 59-vuotias raisiolainen akateeminen eläkeläisnainen katsoo, että ”rahoituksen painopiste kaikille lapsille (esim. kouluihin) sisältäen myös monipuolisen yleisen liikunnan. Palvelukodit, sairaalat.”

Lastenkulttuurin tukeminen on ollut myös poliittisten päättäjien huomion kohteena. Esimerkiksi Sampo Terho (Eurooppa-, kulttuuri- ja urheiluministeri vuosina 2017–2019) piti myös lastenkulttuurin tukemista tärkeänä. Lasten ja nuorten kulttuuria tukevat

rahallisesti esimerkiksi opetus- ja kulttuuriministeriö sekä Taiteen Edistämiskeskus, mukaan lukien erilaiset säätiöt ja Suomen kulttuurirahasto. On myös valtionpalkinto, jolla Taiteen Edistämiskeskus palkitsee vuosittain lastenkulttuurin tekijöitä. Tärkeä eri kulttuurin alojen rahoituksen lähde on Veikkaus ja uhkapelit, joita suomalaiset pelaavat innokkaasti. Pelaajat myös tietävät rahojensa menevän osittain kulttuurin tukemiseen, ainakin heidän pitäisi tietää, sillä pelien järjestäjät kertovat sen.⁵⁷ Kannattaa vielä muistaa, että kulttuurin alalle on tullut useita uusia lajeja, kuten edellä mainitsemani video- ja digikulttuuri. Näin rajallisten rahavarojen jakamiseen osallistuu entistä enemmän tahoja.⁵⁸

2.5 Matalan ja korkean kulttuurin tukeminen

Lienee melko selvää, että kulttuuri ei ole aina kaikkien suuri mielenkiinnon kohde. Lisäksi aina esimerkiksi rock-festivaaleja ja muuta populaarikulttuuriin kuuluvaa ei mielletä kulttuuriksi, ja esimerkiksi ooppera ja Pori jazz voidaan kokea eliitille kuuluvana, tylsänäkin taidemuotona. Omassa ympäristössäni on tämän suuntaisia näkemyksiä varsinkin nuorison keskuudessa. Ilmeisesti tässä ajatellaan jälleen kansan- ja korkea kulttuurin erottamista niin, että vain korkeakulttuuri muodostaa kulttuurin. Tunnen myös eläkeläisiä, joiden mielestä vanhat suomalaiset elokuvat eivät ole kulttuuria. Myös vastaajien näkemykset eroavat toisistaan.

Ikäryhmään 40–49-vuotiaat kuuluva akateeminen miesopiskelija Turusta katsoo, että ”tulisi turvata se, mitä rahvas haluaa, ei eliitti.”⁵⁹ Saman ikäinen työväestöön kuuluva nainen, jolla on muu koulutus ja joka on työtön, kannattaa korkeakulttuurin ylläpitoa tärkeänä. Hän toteaa myös, että kulttuuria kannattaa rahoittaa järkevästi siten, että mahdollisimman moni hyötyy siitä. Alle 31-vuotias peruskoulupohjainen naisopiskelija, on sitä mieltä, että monenlaiset kulttuuritapahtumat ovat hyväksi. Hän harrastaa itse

⁵⁷ Suomen lastenkulttuurikeskusten liitto.

<https://www.lastenkulttuuri.fi/lastenkulttuuritieto/lastenkulttuurin-rahoitus/> (haettu 23.2.2020).

Suomen lastenkulttuurikeskusten liitto.

⁵⁸ Rahan kosketus 2015, 30.

⁵⁹ 40–49-vuotias mies, Turku, akateeminen, opiskelija.

kansantanssia ja käy siksi melko usein alan tapahtumissa. Sampo Terho korostaa jokapäiväistä, arkielämän kulttuuria, joka on läsnä tavallisen kansan keskuudessa.⁶⁰

Taiteen ja rahan kyseessä ollessa niiden yhteydessä käytetään usein käsitettä ”moniarvoisuus”. Yhteiskunnassa on koettu suuressa määrin kulttuurisen konsensuksen murtumisen tunne ja tämä voi vaikuttaa taustalla. Sosiaalisen erottumisen keinona joitakin vuosikymmeniä sitten ollutta yhteisesti sovittua taidekäsitystä ei enää ole, vaan korkean ja matalan välinen ero hämärtyy ja tavallisen kansan asema tulee vahvemmaksi taiteen reunaehtojen asettajana. Itsenäiset alakulttuurit jakautuvat asiantuntijayleisöstä, joille korkea laatu on tärkeä kriteeri taidetta arvotettaessa. Ainoa yhteinen tekijä erilaisten makujen yleisöjen keskuudessa voi olla pelkästään halu jakaa sama kokemus kertaluontoisesti.⁶¹

Moniarvoisuuden myös ahtaammin käytetyssä merkityksessä rahoittajan näkemykseen tulee edunvalvonnan sävy. Siinä esiintyvän vaatimuksen mukaan taide, jonka yleisömäärä on marginaalinen, mutta korkeakulttuurinen status jo varmistettu, saa vahvistetun aseman. Kokeilevaa jazzia halutaan tukea enemmän kuin klassista musiikkia ja samalla suljetaan ulkopuolelle elektroninen tanssimusiikki. Tässä asetelmassa puolustetaan yhtä epäpopulaaria alaa, eikä avata taidetta populaariseen suuntaan. Taide kohtaa edessään rajat, jotka se on itse asettanut, ja keskustelun aihe on vain sisäinen resurssien jako.

Taidekäsitteys, joka on jaettu yhteisesti, mahdollistaa vakaamman rahoitusaseman luovuuden joillekin muodoille. Tässä asemassa näkyvät esimerkiksi virat, apurahat, pysyvät tuet sekä taidetoimikunnat. Taiteenalojen kategorisointi onkin keskeinen talouteen vaikuttaja. Nykysirkuksella on mahdollisuus vos-rahoitukseen, mutta ei sirkuksella. Musiikin alalla oli huomattavan siirtymän paikka, kun Sibelius-Akatemia otti vuonna 1983 jazzin ja kansanmusiikin opetusohjelmaansa. Suomessa on erityispiirteensä se, että tiettyjen taiteiden asema on vahva jopa lain tasolla. Toistaiseksi

⁶⁰ Sampo Terhon puheenvuoro eduskunnassa 7.3.2018. Ajankohtaiskeskustelu suomalaisen kulttuurin merkityksestä, kehitystrendeistä ja muuttuvasta toimintaympäristöstä.

⁶¹ Rahan kosketus 2015, 39–40.

tähän tilanteeseen tuo tasapainoa, kun taiderahoitus on jatkanut kasvuaan pitkään ja näin niiden taiteilijoiden, jotka nauttivat ylempää sosiaalista statusta, edut eivät ole uhattuna.⁶²

Aina esimerkiksi huumorin tekemistä ei mielletä oikeaksi työksi eikä kulttuuriksi. Tässä tapauksessa tulee mieleeni Daniel Olin -haastatteluohjelma, jossa vieraili näyttelijä Cristoffer Strandberg. Hän kertoi tekevänsä myös humoristisia rooleja muun muassa sketsien muodossa. Häneltä on kysytty, milloin hän aikoo tehdä oikeita töitä eli vakavampia rooleja. Hän on kuitenkin teatterikorkeakoulun käynyt ammattinäyttelijä. Hän kertoi huomanneensa, että huumoria tekevää näyttelijää ei oteta vakavasti, vaikka huumori on hyvinkin vaikea laji. Vaikuttaa siltä, että kyse on ”oikean” kulttuurin näkemisestä korkeakulttuuriin kuuluvaksi. Jokaisella on luonnollisesti näkemyksensä, eivätkä kaikki voi olla aina samaa mieltä.⁶³

Tieteen termipankki selittää termejä populaarikulttuuri/massakulttuuri. Tämä kulttuurin muoto on urbaanissa yhteiskunnassamme vastaava kuin talonpoikaisessa ja sääty-yhteiskunnassa henkinen kansankulttuuri. Sen vastakohta on eliittikulttuuri. Kollektiiviset tarpeet ovat samoja kuin ennen, mutta nykyisin niitä tyydyttää viihdeteollisuus sekä poliitikkojen ja teknokraattien sisärengas, joka käyttää joukkotiedotusvälineitä. Ennen näihin tarpeisiin vastasivat kaikenlaiset, spontaanit instituutiot, joilla ei ollut keskitettyä johtoa.⁶⁴

Nuppu Ikonen selvittää pro gradu -tutkielmassaan *Tutkimus Helsingin Musiikkitalon herättämästä keskustelusta Helsingin Sanomien nettikeskustelupalstalla* korkean ja matalan kulttuurin eroja. Hän käyttää Nina Kahman tutkimusta analysoida sosiaaliluokkia. Ihmiset määrittelevät tiettyyn luokkaan kuulumisensa rahan perusteella. Varallisuutta on tulon tai omistuksen muodossa. Perusteluina olivat nimenomaan tulot, joissa tärkein perustelu oli koulutuksen ja ammatin kautta saatu varallisuus. Luokkien määrittely on nykyisin ongelmallista, sillä korkea koulutusta ei

⁶² Rahan kosketus 2015, 39–40.

⁶³ Daniel Olin, Yle Teema & Fem-kanava 8.6.2019, haastateltavana näyttelijä Cristoffer Strandberg.

⁶⁴ Tieteen termipankki 21.11.2019:folkloristiikka: populaarikulttuuri <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Folkloristiikka> (haettu 21.5.2020).

enää välttämättä seuraa suuret tulot. Pro gradu -tutkielman esimerkissä kirvesmies voi ansaita vähäisemmällä koulutuksellaan opettajaa enemmän. Tähän liittyy ehkä se, että korkeakoulututkinto on nykyisin melko yleinen, eikä vielä ole tae hyvästä asemasta työmarkkinoilla. Korkean ja kansankulttuurin ero riippuu siitä, kuka luokittelee ne.⁶⁵

Näiden kahden kulttuurin eroista kirjoittaa myös Turun taiteilijaseurassa toimiva taiteen maisteri Kristina Holmström Turun Sanomien Lukijoilta-palstalla, Hänen mielestään sekä laadukas korkeakulttuuri että laadukas kansankulttuuri ovat molemmat leikkiä, flow-elämyksiä sekä kohtuudella lisäksi ”verta, hikeä ja kyyneliä”. Hän toteaa, että luonnollisesti kansankulttuurista voi nousta myös korkeakulttuuria. Voidaan kysyä, missä mielessä esimerkiksi Kain Tapper ja Toivo Pekkanen edustavat kumpaakin lajia. Voi olla, että laadukas eli korkea kulttuuri onkin ylivertainen paljon vaativana. Näin se voi antaa monille enemmän kuin populismi ja populaarikulttuuri, jotka tekevät todellisuuden yksinkertaiseksi.⁶⁶

On vielä olemassa vanha määritelmä. Sen mukaan korkeakulttuuri eroaa kansankulttuurista siten, että se oli yläluokan kulttuuria. Siinä tekijät, kuten säveltäjät, taidemaalarit, arkkitehdit tunnettiin. Kansankulttuurissa eli muussa kuin yläluokassa, tekijä usein on jäänyt tuntemattomaksi. Kansan kulttuuri on aina ollut muutoksessa.⁶⁷

Tekemäni kyselyn aikoihin kapellimestari Esa-Pekka Salonen pohti suomalaista kulttuurielämää silloisen poliittisen tilanteen pohjalta. Hänen kokemuksensa mukaan hyökkäykset korkeakulttuuria kohtaan johtuivat tietämättömydestä. Salosen mielestä pinnalla oli anti-korkeakulttuurinen asenne, joka johtuu siitä, että historiaa ei tunneta riittävästi. Hän sanoo, että vasemmisto vastustaa korkeakulttuuria tietämättä suomalaisen työväenliikkeen historiasta. Tämä liike halusi, että työläisillä pitää olla

⁶⁵ Ikonen 2013.

⁶⁶ Holmström 2012.

⁶⁷ Savolainen, Niemi & Tiilikainen 2004.

oikeus samaan korkeakulttuuriin kuin yläluokillakin. Esimerkkinä Salonen mainitsee teoksessa Pohjantähti esiintyvän räätäli Halmeen. Salonen vertaa suomalaista työväenliikettä ruotsalaiseen ja tuo esiin erilaisen lähtökohdan. Ruotsissa korkeakulttuuri oli tuotu yläluokan taholta ystävällisenä eleenä antamaan työväenluokalle muruja, mutta Suomessa oli toisin. Täällä se nähtiin taistelunarvoisena työväen näkökulmasta. vai työväen näkökulmasta taistelunarvoisena. Salonen säälii sitä, että tämänlainen perustavanlaatuinen ajatus joko unohdetaan tai sitä ei tiedosteta. Nyt maamme poliittisessa kentässä on niin vasemmalla kuin oikealla ryhmiä, jotka vastustavat korkeakulttuuria. Tämä on ainutlaatuinen tilanne Suomen poliittisen historian kannalta. Salonen katsoo, että suomalaisilla pitäisi olla jokin käsitys yhteisöllisyydestä, sillä vain siten meidän kaltaistemme maa voi tulla toimeen. Pitää tietää oma identiteettimme ja se, mistä on oikeasti kyse. Nokia ei ollut vastaus, koska se ei Microsoftiin siirryttyään ollutkaan suomalainen projekti. Salosen mukaan kulttuuri on kuin puu eli organismi, joka elää. Suomalainen kulttuuri olisi nähtävä puuna, jossa on erilaisia lehtiä oksien kasvaessa eri suuntiin. Puuta kohtaa luonnollisesti kuolema, jos oksien ja juurten yhteys häviää. Puu on kun yhteisyys, josta tulee huolehtia.⁶⁸

Korkeakulttuurin ja viihteen erotettavuus vastaajien mielestä ilmenee oheisesta taulukosta.

Korkeakulttuuri on useimmissa tapauksissa erotettavissa viihteestä		
Täysin samaa mieltä		14
2013		12
Jokseenkin samaa mieltä		59
2013		37
Jokseenkin eri mieltä		25
2013		29
Täysin eri mieltä		2
2013		8

⁶⁸ Toimittaja Aromaa, Jonni. Esa-Pekka Salonen suomii kovin sanoin silloista kulttuuriministeri Arhinmäkeä. YLE, Kulttuuri, 31.7.2012. <https://yle.fi/uutiset/3-6237214> . (haettu 23.5.2020).

Jokseenkin samaa mieltä olevien osuus on selvästi kasvanut. Eniten kasvua on ollut kaupunkilaisten ja naisten osuudessa. Maaseudun miehillä hajonta on suurinta.

2.6 Eliitti vai kansa

Kyselytutkimuksessa selvitin, mitä mieltä vastaajat olivat taiteen tukemisesta verovaroin.

Taidetta tulee tukea verovaroista, jotta siitä nauttiminen olisi mahdollista vähävaraisillekin		
Täysin samaa mieltä		22
2013		26
Jokseenkin samaa mieltä		46
2013		42
Jokseenkin eri mieltä		24
2013		17
Täysin eri mieltä		8
2013		10

”Jokseenkin samaa mieltä” ja ”jokseenkin eri mieltä” olevien osuudet ovat kasvaneet. Kaupunkilaiset suhtautuvat taiteen tukemiseen myönteisemmin kuin maaseudulta olevat. Naiset suhtautuvat miehiä myönteisemmin taiteen tukemiseen verovaroin. Vanhoista eli yli 59-vuotiaista yli puolet on täysin samaa mieltä taiteen tukemisesta. Nuorista eli alle 31-vuotiaista taas jokseenkin samaa mieltä olevia on puolet vastaajista. Kummassakin ikäryhmässä vastaukset ovat keskittyneet näihin ryhmiin voimakkaammin kuin edellisessä tutkimuksessa.

Sanoissa ”kulttuuria kaikille” on tiivistettynä hyvinvointivaltion kulttuuripolitiikka. Julkinen rahoitusjärjestelmä haluaa, että maaseudulla asuva pienituloisen voi päästä oopperaan siinä kuin varakkaatkin. Muutamissa muissa maissa kalliit taiteenalat on varattu pääosin kaupunkien hyvätuloisemmille kansalaisille.⁶⁹

Taide ei ole muusta yhteiskunnasta erillään oleva osa, joka toimii omalla logiikallaan. Jotta alueellinen ja sosioekonominen yhdenvertaisuus toteutuu taiteessa, se on viime

⁶⁹ Rahan kosketus 2015, 30.

kädessä riippuvainen samoista lainalaisuuksista kuin yhteiskunnan yleinen tasapainoinen kehitys. Samat lainalaisuudet vaikuttavat viime kädessä alueellisuuden ja sosioekonomisen yhdenvertaisuuden toteutumiseen taiteessa kuin yhteiskunnan yleiseen tasapainoiseen kehitykseen.⁷⁰

Kulttuurin tasa-arvoinen jakautuminen sosiaalisestikin on tärkeää. Kuntaudistusten tulon jälkeen kulttuurin ja taiteen saatavuutta on kuitenkin kohdannut epätasa-arvoinen jakautuminen ja laitosten toiminta on vaikeutunut leikkausten seurauksena, siitä huolimatta, että valtionosuusjärjestelmä kattaa tarpeeksi. Sosiaalinen media ja internet koetaan edistävän kulttuurin ja taiteen saatavuutta ja siksi kiinnostus ja tietous kulttuurista ovat kasvaneet. Sosiaalinen media ja internet ovat tältä kannalta rikkaus.⁷¹

2.7 Asiantuntijat vai yleisö

Kulttuurirahasto tiedusteli asiantuntijakyselyssään, minkälaisia rahoituksemme järjestelmän toiminnallisia malleja olisi hyvä säilyttää. Paljon mainintoja tuli vertaisarviointiin tärkeänä ilmentymänä taiteen autonomiassa. Valtio on sidoksissa tähän arviointiin ja toteutus tapahtuu erityisesti Taiteen edistämiskeskuksen kautta. Samaa toimintamallia käyttävät myös useimmat suuret yksityiset säätiöt ja esimerkiksi Kulttuurirahaston taiteen arviointipaneelit muodostuvat kyseisen rahaston kokoamista asiantuntijoista. Heidän edustamansa näkemys on usein taideyhteisön sisäinen ja asiantuntijat vaihtuvat joka vuosi. Tämä on halua asiantuntijan oman kannan korostamiseen ja halutaan este muodostaa valtakeskittymiä. Nimet ovat salaisia, jotta voitaisiin suojata heitä paineilta, jotka tulevat oman viiteryhmän sisältä.⁷²

Taide on ilmaisua ja kokemista, jonka puitteissa taiteentekijä sekä vastaanottaja ovat riskinottajan osassa. Teoksen lopullinen sisältö kun avautuu vasta kokijan omassa mielessä ja juuri siksi taide ei voi olla asiakkuussuhteista, jolloin kuluttaja voisi

⁷⁰ Rahan kosketus 2015, 53.

⁷¹ Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017, lainattu teoksessa Piha 2017, 10.

⁷² Rahan kosketus 2015.

reklamoida, jos tuote ei olekaan kuvastossa nähtyä vastaava. Seuraava kysymys on, miten rahoituspäätöksiä tehtäessä pitäisi ottaa huomioon taiteen suuntautuvan myös muunlaiselle yleisölle kuin asiantuntijoille ja miten niin sanotun tavallisen yleisön mielipide otetaan huomioon. Tokihan taidetta tehdään myös heille.

Kysymyksessä taiteen merkityksellisyyden säilyttämisestä olisi varmasti hyvä laajentaa niiden henkilöiden piiriä, jotka ovat osallisina arvosteluun. Kokemusten myötä on selvinnyt, että ei-ammattilaiset eivät ehkä rohkene esittää näkemyksiä, jotka ovat poikkeavia asiantuntijoiden katsantokannoista.

Vastaväitteenä vertaisarvioinnin laajentamiselle voisi olla, että taiteen rahoitus on jo nyt yleisön näkemyksen ohjaamaa. Nämä varat ohjautuvat poliittisten päätösten ja markkinoiden kautta. Suomessa on historiallisesti vahva taiteen ja politiikan symbioosi ja on oletettu, että poliitikot suojelevat taiteen autonomiaa toimien samalla valistavana suodattimena ruohonjuuritason suuntaa. ”Kansa ei osaa arvostella itse” on todettu jo melkein sata vuotta sitten valtion rakennuslautakunnan vuosikertomuksessa. Mutta kiistaa on aiheuttanut markkinoiden suhde kokonaisuuteen. Muun muassa Ruotsin kulttuuripolitiikassa oli 1970-luvulla tavoitteeksi asetettu vastustaa kaupallisuutta kielteisessä mielessä.⁷³ Tämä periaate oli voimassa nimellisesti niinkin pitkään kuin vuoteen 2009 asti vaikka esimerkiksi maan elokuva ja musiikki olivat olleet jo kauan vientiteollisuuden merkittäviä aloja. Myös Suomessa valtionhallinnossa tuli muutos näkyviin, kun vähän aikaa sitten toteutettiin taidetoimikunnan uudistus ja sen vaikutus ulottuu syvemmälle kuin vain nimikkeisiin. Taiteilijajärjestöt eivät saa nimittää ketään toimikuntiin ja voidaan väittää, että uudistuksen johdosta valta on siirtynyt taiteilijayhteisöltä poliitikoille ja virkamiehille.⁷⁴

⁷³ Rahan kosketus 2015.

⁷⁴ Rahan kosketus 2015.

Olisi hyvä, että taiteilijoiden rahoituksesta eivät päättäisi vain taiteen ammattilaiset		
Täysin samaa mieltä		18
2013		20
Jokseenkin samaa mieltä		66
2013		44
Jokseenkin eri mieltä		14
2013		15
Täysin eri mieltä		2
2013		3

Vain taiteen ammattilaisten päätettäväksi taiteen rahoitusta ei antaisi suurin osa vastanneista. Heidän määränsä on noussut noin 20 prosenttia, sillä ennen prosenttiosuus oli noin 60 ja nyt hieman yli 80. Aiemmassa tutkimuksessa oli "ei osaa sanoa" -vaihtoehto, jonka osuus oli 18 %. Sen voisi olettaa jakautuvan nyt tasan muihin ryhmiin.

Taiteilijoiden pitäisi kohdistaa sanottavansa enemmän yleisölle kuin kollegoille ja kritikoille		
Täysin samaa mieltä		26
2013		28
Jokseenkin samaa mieltä		64
2013		48
Jokseenkin eri mieltä		9
2013		8
Täysin eri mieltä		1
2013		2

Selkeän enemmistön mielestä taiteilijoiden pitäisi kohdistaa sanottavansa enemmän yleisölle kritiikoiden sijaan. Näin asian näki 70 prosenttia vastaajista vuonna 2013 ja omassa tutkimuksessani heidän määränsä nousi vielä nykyiseen lähes 90 prosenttiin.

Kritikoiden mielipide vaikuttaa siihen, miten arvostan taideteoksia		
Täysin samaa mieltä		1
2013		1
Jokseenkin samaa mieltä		23
2013		11
Jokseenkin eri mieltä		42
2013		35
Täysin eri mieltä		35
2013		44

Kirjailija Kjell Westö keskusteli kirjallisuuskritiikistä Efter nio -ohjelmassa. Hänen mukaansa negatiivinen kritiikki ei unohdu, mutta ei ole lopulta ylitsepääsemätöntä.

Hän sanoo, että nuorelle minkä tahansa alan taiteilijalle negatiivinen arvostelu valta-lehdessä, esimerkiksi Helsingin Sanomissa tai Hufvudstadsbladetissa, voi olla uran kannalta ratkaiseva.⁷⁵

Kriitikoiden mielipide siis vaikuttaa siihen, miten taideteoksia arvostetaan. Kyselyssäni tästä asiasta täysin eri mieltä olevien osuus on hivenen laskenut ollen silti melko selkeä, 35 prosenttia. Jokseenkin eri mieltä oli nyt vajaa puolet eli hieman enemmän kuin ennen. Täysin samaa mieltä oli nyt ja ennen vain yksi prosentti ja jokseenkin samaa mieltäkin melko pieni osuus vastaajista.

⁷⁵ Efter nio 16.9.2019, Yle Teema & Fem. Juontajina Sonja Kailassaari ja Mårten Svanström. Haastateltavana kirjailija Klell Westö.

3. ALUEELLINEN ERILAISTUMINEN

Alueet eriytyvät lisääntyneiden kuntaliitosten myötä, minkä lisäksi on tietysti ollut aina syrjäkyliä. Kuitenkin ihmiset näyttävät toivovan voivansa harrastaa kulttuuria missä ikinä asuvatkaan. Käsittelen tässä luvussa alueellisen osallistumisen yleisiä piirteitä kyselyaineistoni perusteella. Sen jälkeen siirryn paikkakuntaakohtaiseen tarkasteluun. Olen pyrkinyt hahmottamaan Varsinais-Suomen kuntien kulttuuri- ja taidetarjontaa ja mahdollisuuksien mukaan tarkastellut sitten, mitä kyseisiltä paikkakunnilta tulevat kyselyn vastaajat ajattelevat oman alueensa tarjonnasta. Lisäksi tarkastelen esteitä, joita kulttuurin kuluttamisessa kohdataan.

3.1 Alueellisen osallistumisen yleispiirteitä

Suomalaisen aluepolitiikan johtoajatus on alueellinen yhdenvertaisuus. Tämä on muun muassa kulttuurirahaston tavoite ja se vaikuttaa maakuntarahastojen kautta. Yksi niistä on Varsinais-Suomen maakuntarahasto.⁷⁶ Kuntaudistusten tulon jälkeen kulttuurin ja taiteen saatavuutta on kuitenkin kohdannut epätasa-arvoinen jakautuminen ja laitosten toiminta on vaikeutunut leikkausten seurauksena, siitä huolimatta, että valtionosuusjärjestelmä on kattava. Sosiaalinen media ja internet koetaan edistävän kulttuurin ja taiteen saatavuutta ja siksi kiinnostus ja tietous kulttuurista ovat kasvaneet. Sosiaalinen media ja internet ovat tältä kannalta rikkaus.⁷⁷ Keskuskaupunkien teatterit palvelevat maakunnan asukkaita laajasti. Ongelma on, ettei ympäryskunnilla ole intressiä maksaa palveluista. Toisaalta ympäristökunnat rahoittavat valtionosuuksien kautta kaupunginteattereita. Ruotsissa valtion ja kuntien ohessa on aluetaso, joka Suomesta puuttuu. Aluehallinto käyttää siellä viidenneksen valtion kulttuuribudjetista.⁷⁸

On monia syitä, miksi ihmiset eivät käy kulttuuritilaisuuksissa. Seuraavassa on joukko usein esitettyjä osallistumisen esteitä. Missä määrin jos lainkaan, ne estävät

⁷⁶ Rahan kosketus 2015, 48.

⁷⁷ Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017, 19–21, lainattu teoksessa Piha 2017.

⁷⁸ Rahan kosketus 2015, 49, 50.

osallistumistasi joillakin kulttuuritarjonnan alueilla? Valitse kolme tärkeintä syytä. Muut harrastukset ja riennot ovat tärkeämpiä, on yli puolet vastaajista valinnut kolmen tärkeimmän joukkoon. Sisäänkäsy maksujen kalleus oli aiemmassa tutkimuksessa tärkeimpänä syynä. Koetaan, että tapahtumatarjonnasta saadaan huonommin tietoa kuin ennen. Tämä on yllättävä tulos sähköisen viestinnän aikakaudella.

Joitakin ei vain kulttuuri kiinnosta. Ikäryhmään alle 31-vuotiaat kuuluva peruskoulutuksen saanut miespuolinen opiskelija kertoo käyneensä noin yhdessä tapahtumassa, eikä häntä sen kummemmin kiinnostanut.

		Kaikki vastaajat	
En ole ylipäättään kiinnostunut taiteesta ja kulttuurista			25
	2013		19
Minua kiinnostavia aiheita ei ole			22
	2013		25
Muut harrastukset ja riennot ovat tärkeämpiä			56
	2013		39
Sisäänkäsymaksut ovat liian kalliita			40
	2013		45
Tilaisuuksien ajat ovat hankalia			16
	2013		20
Tapahtumatarjonnasta ei saa riittävästi tietoa			24
	2013		12
En tunne oloani miellyttäväksi, en tiedä miten toimia			11
	2013		9
Matkat ovat liian pitkiä			33
	2013		30
Ei ole sopivaa seuraa			21
	2013		19
Terveydelliset syyt			2
	2013		4
Ei mikään näistä			5
	2013		10
En osaa sanoa			9
	2013		3

	Maaseutu	
En ole ylipäättään kiinnostunut taiteesta ja kulttuurista		28
Minua kiinnostavia aiheita ei ole		23
Muut harrastukset ja riennot ovat tärkeämpiä		55
Sisäänpääsymaksut ovat liian kalliita		38
Tilaisuuksien ajat ovat hankalia		19
Tapahtumatarjonnasta ei saa riittävästi tietoa		23
En tunne oloani miellyttäväksi, en tiedä miten toimia		16
Matkat ovat liian pitkiä		38
Ei ole sopivaa seuraa		22
Terveydelliset syyt		3
Ei mikään näistä		3
En osaa sanoa		12

	Kaupunki	
En ole ylipäättään kiinnostunut taiteesta ja kulttuurista		20
Minua kiinnostavia aiheita ei ole		25
Muut harrastukset ja riennot ovat tärkeämpiä		53
Sisäänpääsymaksut ovat liian kalliita		48
Tilaisuuksien ajat ovat hankalia		15
Tapahtumatarjonnasta ei saa riittävästi tietoa		20
En tunne oloani miellyttäväksi, en tiedä miten toimia		3
Matkat ovat liian pitkiä		28
Ei ole sopivaa seuraa		20
Terveydelliset syyt		3
Ei mikään näistä		8
En osaa sanoa		8

Kaupunkilaiset pitävät sisäänpääsymaksuja liian kalliina selkeästi maaseutua enemmän. Maaseudulta olevat eivät tunne oloaan miellyttäväksi, eivätkä tiedä miten toimia kulttuuritilaisuuksissa selvästi useammin kuin kaupunkilaiset.

Kaupunkien ja maaseudun välinen ristiriita kulttuurin rahoituksessa näkyy selkeästi kyselyn vastauksissa. Kaksi alle 31-vuotiasta naisopiskelijaa Marttilasta ja Salosta kertovat seuraavaa: ”Enemmän ja monipuolisempaa kulttuuritarjontaa pienemmillekin paikkakunnille ja ylipäättään enemmän mainostusta kulttuuritapahtumista.”⁷⁹ ”Kulttuurirahoitusta ei pitäisi kohdistaa vaan kaupunkien keskustoihin. Esim. Salon keskustan ulkopuolella on myös paljon kulttuuritapahtumia, mutta tuet aina keskustaan; jossain vikaa?”⁸⁰ Kuntaliitokset eivät ole ratkaisseet vastaajan mielestä eriarvoisuutta vaan päinvastoin lisänneet sitä. ”En osaa sanoa ehkä se että pienistä kunnista ei ole oikeutta viedä palveluita pois kuntaliitoksen myötä isompiin kuntiin/kaupunkeihin. Palveluiden pitäisi säilyä siitä huolimatta vaikka tehdään kuntaliitoksia.

⁷⁹ Alle 31 v, nainen, Marttila, peruskoulutus, opiskelija.

⁸⁰ Alle 31 v, nainen, Salo, peruskoulutus, opiskelija.

pieniin kuntiin olisi kiva saada lisää kulttuuripalveluja eli pieniin kuntiin.” Näin vastaa alle 31-vuotiaiden ikäryhmään kuuluva naispuolinen peruskoulupohjainen opiskelija Lieto-Tarvasjoelta.⁸¹

Samaa aihetta käsitellään myös lehtikirjoituksessa. Laitilasta kotoisin oleva toimittaja Ritva Setälä kertoo, että pienellä paikkakunnalla saattaa olla kulttuuritapahtuma kerran vuodessa, joten silloin on syytä mennä, jos kulttuuri kiinnostaa. Suomi on myös harvaan asuttu, joten väestötiheys on pieni. Tämän seurauksena välimatkat esimerkiksi suuriin kaupunkeihin keskittyviin kulttuuritapahtumiin ovat pitkät. Matkustaminen yleensä maksaa ja tämä lisää luonnollisesti kustannuksia. On myös järkevää rakentaa esimerkiksi konserttitali paikkaan, jossa on toimintaa ympäri vuoden, eikä pelkästään harrastajapohjaista kesäteatteria. Yleisö tuo lisäksi tapahtumapaikalle tuloja vaikkapa majoituksen ja ravintoloiden käytön muodossa.⁸²

Esimerkkinä paikallisesta hankkeesta esittelen Lieto-viikon. Tapahtuma on jokavuotinen ja järjestetään Liedon keskustassa ja ympäristössä. Yksi keskustan tapahtumista oli Smugglerrock-festivaali. Tämä musiikitapahtuma kesti kolme päivää perjantaista sunnuntaihin ja oli osa elokuussa 9.–25.8.2019 järjestetyn yli kaksiviikkoisen kulttuuritapahtuman ohjelmaa. Esiintyjinä oli tunnettuja artisteja. Havaitsin, että paikalla oli suhteellisen paljon yleisöä, etenkin nuoria. On varmasti hyvä tehdä se kunnassa, jossa koetaan olevan vähänlaisesti toimintaa. Nämä viikot sisälsivät yli 120 erilaista tapahtumaa ja pyrkimys on tehdä jokaiselle jotain kiinnostavaa. Suurin osa Lieto-viikon ohjelmista oli yleisölle ilmaisia. Toiveena on myös saada lähikylien asukkaat ja muualta tulevat turistit käymään tapahtumissa. Liedon kulttuuritoimi on järjestänyt viikon 1970-luvulta lähtien paikallisten toimijoiden kanssa ja nyt ensimmäistä kertaa yli kahdeksi viikoksi laajentuneena. Järjestelyt kestivät puolisen vuotta, joten kovin pikaisella aikataululla ei tapahtumia koottu, kuten ei tämän tyyppisissä tapauksissa yleensäkään. Kertonee siitä, että asiat halutaan yrittää tehdä kunnolla. Samana viikonloppuna järjestettiin Turun Kupittaalla Aurafest-rockfestivaali, jonka pääsyliput yhdeltä päivältä maksoivat lähes sata euroa ja olivat puolet Liedon

⁸¹ Alle 31 v, nainen, Lieto / Tarvasjoki, peruskoulutus, opiskelija.

⁸² Setälä 2016.

festivaalia kalliimpia. Siitä huolimatta yleisöä riitti kumpaankin paikkaan, vaikka niiden välimatka on melko lyhyt, alle 20 kilometriä. Turussa on tosin huomattavasti paremmat liikenneyhteydet kaupungin sisällä ja matkat lähiöihin lyhyet, joten kulkeminen esimerkiksi taksilla varsinkin suuremmalla joukolla tulee melko edulliseksi. Turusta esimerkiksi Lietoon taksilla kulku maksaa eivätkä bussit kulje sinne myöhään öisin. On syytä muistaa, että Lieto-viikko tehdään pääosin vapaaehtoisten työntekijöiden voimin, kuten huomattavalta osin esimerkiksi Ruisrock-festivaali.⁸³ Esimerkiksi Ruisrockin järjestämiseen menee vuosi, mutta mittakaava on suurempi ulkomaisten esiintyjien takia, jotka keikkailevat muissakin maissa. Esiintyjät haluavat tietyn suuruisen palkkion ja tämäkin vaikuttaa pääsylippujen hintoihin.

Myös kyselyssäni nousi esiin erilaisia näkemyksiä taiteen alueellisesta saatavuudesta, joita seuraavaksi tarkastelen yleisellä tasolla. Suhteessa väittämään ”on tärkeää, että suomalaisilla on asuinpaikasta riippumatta tasa-arvoinen mahdollisuus harrastaa taidetta” täysin samaa mieltä olevien määrä on selvästi kasvanut verrattuna Kulttuurirahaston tutkimukseen. Tämä voisi johtua vastaajien erilaisesta jakaumasta maaseutu/kaupunki 69/40, naiset/miehet 86/40. Naisten ja kaupunkilaisten kohdalla on suurin kasvu täysin samaa mieltä olevien ryhmässä.⁸⁴

Kysyin myös, olisivatko vastaajat valmiita matkustamaan 200 km voidakseen käydä konsertissa, teatterissa, näyttelyssä, kirjastossa, kulttuuritapahtumassa. ”En koskaan” vastanneiden määrä on eniten pienentynyt. Tämä voisi kertoa matkustushalukkuuden selvästä lisääntymisestä. Siirtymä näyttäisi olevan harvemmin kuin kerran vuodessa matkustavien kohdalle. Useammin matkustavien kohdalla on myös nousua. Matkustushalukkuuden kasvu on ollut suurinta kaupungissa asuvien naisten keskuudessa. Pienimmät muutokset ovat miesten kohdalla.⁸⁵

Kysymykseen ”kuinka tärkeänä pidät sitä, että seuraavaa taide- ja kulttuuritarjontaa olisi tarjolla omalla asuinpaikkakunnallasi?” saamieni vastausten perusteella teatterin arvostus näyttää keskittyvän enemmän ”melko tärkeän” ja ”ei kovin tärkeän” kohdalle kuin aiemmin. ”Melko tärkeän” kasvu on tullut pääosin alle 31-vuotiaista

⁸³ Ks. myös Lieto-viikko on kasvanut kahdeksi, Turun Tienoo, Paikalliset-palsta, 08.08.2019, toimittaja Emilie Puustinen.

⁸⁴ Liite 1.

⁸⁵ Liite 2.

kaupunkilaisnaisista. ”Ei kovin tärkeän” kasvu on pääosin maaseudun nuoria.⁸⁶ Oopperan kysyntä on vähäisempää kuin aiemmassa tutkimuksessa, mikä johtunee nuorten ja maaseudulta olevien suuresta määrästä aineistossa. Miesten kohdalla hajonta on selvästi suurempi kuin naisilla. Aiemmassa tutkimuksessa pääkaupunkiseutu muodosti oopperan kysynnästä pääosan.⁸⁷

Taidemuseoihin suhtautumisessa näkyy aiemman enemmän hajontaa, sillä suhtautuminen on siirtynyt ”ei kovin tärkeän” ja toisaalta ”melko tärkeän” suuntaan. Kaupunkilaiset ovat selkeästi kiinnostuneempia taidemuseoista kuin maaseudulla asuvat, näin oli aiemmassakin tutkimuksessa.⁸⁸ Muita museoita ”ei kovin tärkeänä” pitävien osuus on ainoa selkeästi kasvanut ryhmä. Kaupunkilaiset ja naiset ovat muita kiinnostuneempia muista museoista. Miesten mielipiteet hajaantuvat naisia enemmän eri vaihtoehdoille.⁸⁹

Konserttitalojen tai klassisen musiikin konserttitarjontaan liittyen ”ei kovin tärkeän” kohdalla on selkeää kasvua ja ”melko tärkeän” sekä ”tärkeän” kohdalla laskua. Alle 31-vuotiaat naiset eivät pidä kovin tärkeänä klassisen musiikin tarjontaa.⁹⁰ Kiinnostus musiikki- tai taidekoulua kohtaan on pysynyt vakaana. Naiset ja kaupunkilaiset pitävät tärkeämpänä musiikki- ja taidekouluja kuin muut. Miehiä vastaukset painottuvat ei kovin ja ei lainkaan tärkeän alueelle.⁹¹ Myös kiinnostus kansalaisopistoa kohtaan on pysynyt melko vakaana. Miesten kiinnostus on hivenen vähentynyt, kaupunkilaisnaisten taas kasvanut.⁹² Suhteessa muihin järjestöihin, jotka tarjoavat mahdollisuuden harrastaa taidetta ja kulttuuritoimintaa, muutokset aiempaan tutkimukseen ovat pieniä. Nuoret kaupunkilaisnaiset ovat muita kiinnostuneempia järjestöjen kulttuuritoiminnasta.⁹³ Ylipäätään kiinnostus osallistua erilaisiin kulttuurin

⁸⁶ Liite 3.

⁸⁷ Liite 4.

⁸⁸ Liite 5.

⁸⁹ Liite 6.

⁹⁰ Liite 7.

⁹¹ Liite 8.

⁹² Liite 9.

⁹³ Liite 10.

harrastus-toimintoihin on hieman lisääntynyt. Erot eri väestöryhmien välillä ovat varsin pieniä, ainoastaan miehet erottuvat hieman pienemmällä kiinnostuksella.⁹⁴

Rock-/ jazz-yhtyeiden ja -konserttien kohdalla tilanne on pysynyt melko vakaana ikä- ja sukupuolijakauman erilaisuudesta huolimatta. Melko tärkeän kohdalla oleva kasvu tulee kaupunkilaisilta.⁹⁵ Kiinnostus tanssia kohtaan on korkeampi kuin aiemmin, saattaa johtua ikäjakaumasta (paljon nuoria vastaajia). Naiset ovat miehiä kiinnostuneempia tanssista ja kaupunkilaiset hiukan kiinnostuneempia kuin maalaiset.⁹⁶ Elokuvan suosio on pysynyt ennallaan. Kaupunkilaiset ovat kiinnostuneempia elokuvateatterista kuin maaseudulta olevat. Miehet ovat hivenen kiinnostuneempia elokuvateatterista kuin naiset.⁹⁷ Kirjaston suosio on pysynyt ennallaan. Ei kovin ja ei lainkaan tärkeän sekä ei osaa sanoa ryhmä muodostuu kokonaisuudessaan miehistä. Kaupunkilaiset pitävät kirjastoa hieman tärkeämpänä kuin maaseudulta olevat.⁹⁸ Kirjakauppaa sen sijaan ei pidetä yhtä tärkeänä kuin ennen. Kaupunkilaiset pitävät kirjakauppaa tärkeämpänä kuin maaseudulta olevat. Naiset pitävät kirjakauppaa tärkeämpänä kuin miehet. Nuoret eivät pidä kirjakauppaa niin tärkeänä kuin muut.⁹⁹ Musiikkikaupan kohdalla siirtymä tärkeästä melko tärkeään kertoo ehkä laajenevasta verkkokaupasta. Kaupunkilaismiehet arvostavat musiikkikauppaa muita enemmän.¹⁰⁰

Festivaalien ja kulttuuritapahtumien suosio näyttää hienoista kasvua. Kasvu tulee pääasiassa kaupunkilaisilta ja naisilta.¹⁰¹ Sirkuksella, valokuvanäyttelyllä ja katutaiteella ei ole aiempaa vertailuaineistoa, koska tutkimuksessani on osin kyseessä myös lisätutkimus. Kaikkiin näihin suhtaudutaan melko neutraalisti painopisteen asettuessa melko tärkeään ja ei kovin tärkeään. Kaupunkilaiset pitävät sirkusta tärkeämpänä kuin maaseudulta olevat ja naisten vastaukset keskittyvät miehiä enemmän ei kovin

⁹⁴ Liite 11.

⁹⁵ Liite 12.

⁹⁶ Liite 13.

⁹⁷ Liite 14.

⁹⁸ Liite 15.

⁹⁹ Liite 16.

¹⁰⁰ Liite 17.

¹⁰¹ Liite 18.

tärkeään. Nuorten vastaukset eivät poikkea muista vastaajista merkittävästi. Naiset ovat kiinnostuneempia valokuvanäyttelyistä kuin miehet. Myös kaupunkilaiset ovat maaseudulta kotoisin olevia kiinnostuneempia. Naiset pitävät katutaiteesta hivenen enemmän kuin miehet. Kaupunkilaisten vastaukset jakautuvat laajemmalle kuin maaseudulta olevien.¹⁰²

3.2 Kulttuuria kunnissa ja kaupungeissa

LIETO

Liedossa on kesäteatteri, joka toimii harrastajapohjalta. Sen toimintaa ylläpitää Liedon teatteriyhdistys ry, joka on yli 20-vuotias.¹⁰³ Liedossa on lisäksi kansanopisto (Lieto-opisto), jossa voi harrastaa taideaineita, kirjasto ja kirjakauppa. Viittaan tässä yhteydessä aiemmin kerrottuihin Lieto-viikon tapahtumiin.¹⁰⁴

Liedon Vanhalinnan museo esittelee perusnäyttelyssään ”Elämän lanka” ihmiselämän kulkua 1800-luvun Lounais-Suomessa. Toinen perusnäyttely, Kartanokotimuseo vaalii Vanhalinnan tilan historiaa. Museon aarteita ovat Turun yliopiston, Phoenixin kalusteet. Museoon kuuluu lisäksi vaihtuva näyttely. Vanhalinna on valittu yhdeksi Euroopan Neuvoston viikinkireittikohteeksi.¹⁰⁵

Liedossa kirjakauppaa pidetään erittäin tärkeänä. Kiinnostus musiikki- tai taidekoulua kohtaan on suurempaa kuin muilla maaseutupaikkakunnilla. Festivaaleista ja kulttuuritapahtumista ollaan vähemmän kiinnostuneita kuin muualla. Tietoa tapahtumista nuoret saavat mobiilisovelluksista ja vanhemmat verkosta, lehdistä ja TV:n välityksellä. Liedosta oli viisi vastaajaa.

NAANTALI

Naantalın kaupungin historia alkoi 1400-luvulla Ailostenniemeen perustetun luostarin myötä, jonka alaisuuteen perustettiin kaupunki. Luostarissa oli birgittalaissäännöt ja

¹⁰² Liite 19.

¹⁰³ <http://liedonteatteri.com/lippujen-varaus/> (haettu 26.3.2020).

¹⁰⁴ http://www.lieto.fi/fi-FI/Kulttuuri_ja_vapaaaika/Kulttuuri/Taidekasvatus (haettu 26.3.2020).

¹⁰⁵ <https://vanhalinna.utu.fi/index.php/nayttelyt/perusnayttelyt> (haettu 26.3.2020).

kaupunki sai kauppapaikan privilegiot eli erillisoikeudet. Luostaria suosittiin keskiajalla pyhiinvaelluskohteena ja sinne saapui väkeä maan valtahoitoista talonpoikiin vaurastuttaen kaupunkia monin tavoin. Uskonpuhdistus ja Mikael Agricola myötävaikuttivat luostarin toiminnan romahtamiseen ja sen toiminta lakkasi 1500-luvun lopulla viimeisen nunnan kuoltua. Seuraavat kaksi vuosisataa olivat Naantalille aallonpohja kauppaoikeuksien rajoitusten myötä. Vain nunnilta opitussa sukankudonnassa näytti olevan kaupunkilaisille tulonlähde ja niitä myytiin Tukholmassa ja Pietarissa. 1750-luvun lopulla rakennettiin Naantalin tullihuone, jonka portissa oli koristeena aurinko. Siitä tuli merkittävä kuva kaupungille. Vuonna 1863 Ailostenniemessä aloitettu kylpylätoiminta antoi kaupungille uuden kukoistuksen. Huvi- ja seuraelämän vilkkaus toi paljon uusia vierailijoita. Ukko-Pekan silta yhdistää Naantalin Luonnonmaahan, jossa sijaitsee presidentin kesäasunto Kultaranta.¹⁰⁶

Naantalin museo sijaitsee Humpin talossa ja siellä on kaksi pysyvää näyttelyä, arkeologinen näyttely ja luostarin pienoismalli. Pienoisnäyttely kertoo Naantalin vanhasta kylpylästä ja sen elämästä. Museossa on lisäksi vaihtuvia näyttelyjä.¹⁰⁷ Rymättylän museo sijaitsee lähellä Rymättylän kirkonkylää. Perusnäyttelyssä kerrotaan saariston arkielämästä ja sitä on täydennetty silakkanuottakalastusta esittelevällä osalla.¹⁰⁸ Silliperinmuseumo Dikseli ja Myllymuseumo kertovat sillinkalastuksen ja myllyn sekä sahan historiasta.¹⁰⁹ Kollolan kotiseututalo on säilytetty sinä kunnossa, johon se jäi viimeisten asukkaiden jäljiltä 1980-lopulla.¹¹⁰ Tateilijakoti Casa Haarman on alkuperäisessä asussa säilytetty ateljeekoti, joka sijaitsee Naantalin keskustassa. Siellä on esillä tunnettujen taiteilijoiden, esimerkiksi Helene Schjerfbeckin tauluja ja Axel Haarmanin teoksia.¹¹¹

¹⁰⁶ <https://www.naantali.fi/fi/kulttuuri-ja-vapaa-aika/museot-ja-kulttuuriperinteet/historia>(haettu 26.3.2020).

¹⁰⁷ <https://www.naantali.fi/fi/kulttuuri-ja-vapaa-aika/museot-ja-kulttuuriperinteet/naantalin-museo> (haettu 26.3.2020).

¹⁰⁸ <https://www.naantali.fi/fi/kulttuuri-ja-vapaa-aika/museot-ja-kulttuuriperinteet/rymattylan-museo> (haettu 25.3.2020).

¹⁰⁹ <http://www.roola.fi/Roola/Dikseli.html>(haettu 25.3.2020).

¹¹⁰ <https://www.naantali.fi/fi/kulttuuri-ja-vapaa-aika/museot-ja-kulttuuriperinteet/kollolan-kotiseututalo> (haettu 25.3.2020).

¹¹¹ <https://www.naantali.fi/fi/kulttuuri-ja-vapaa-aika/museot-ja-kulttuuriperinteet/taiteilijakoti-casa-haarman> (haettu 25.3.2020).

Paikallisiin tapahtumiin kuuluu trumputtaja, joka rummuttamalla julisti esimerkiksi joulurauhan ja markkinarauhan. Viimeinen virallinen trumputtaja lopetti 1920-luvulla. Nykyään trumputtaja on paikalla muun muassa erilaisissa tapahtumissa ja juhlatilaisuuksissa, kuten joulurauhaa julistettaessa. Hän myös hiljentää yleisön, kun kirkon tornista kuuluu soitto vesperiä varten. Vesperistä lisää jäljempänä.¹¹²

Unikeonpäivän perinteet ulottuvat 1880-luvulle asti. Silloin pitkään nukkumalla sai huonon maineen ja kulkue läpi kaupungin herätti tällaiset ihmiset pitämällä kovaa meteliä. Unikeonpäivän karvevaalimainen maine johtuu Naantalin kylpylän suosiosta lomapaikkana. 1970-luvulta lähtien unikeoksi on valittu henkilö, joka tuo hyvää mainetta kaupungille. Unikeon päivää vietetään joka vuosi heinäkuun 27.päivä markkinoiden luodessa oman tunnelmansa.¹¹³

Naantalin nuket olivat alun perin kaupungin Lindblomin sisarusten kehittämä matkamuisto 1800-luvun lopulla. 1900-luvun alussa nuket muuttivat tanssiviksi viihdyttääkseen Naantalin kylpylän ja kesän vieraiden vilkasta elämää. Nukketanssi on kuulunut 1950-luvulta lähtien Naantalin Naisvoimistelijoiden vakio-ohjelmaan. Perinteen jatkajina ovat nykyisin Naantalin voimistelijat ry sekä Naantalin kulttuuriyhdistys ry.¹¹⁴

Iltavesperissä soitetaan trumpettilla virsiä kirkontornista kesäaikaan. Tämä on yksi Naantalin vanhimmista yhtäjaksoisista kesäperinteistä. Iltavesper soi kirkon tornista 1. päivä kesäkuuta kello 20.00 päättyen elokuun viimeisenä päivänä. Perinteen aloitti vuonna 1924 turkulainen, kesiään Naantalissa viettänyt Julius Finnberg.¹¹⁵

Kaupungissa sijaitsee myös nykytaidetta esittelevä Naantalin Taidehuone, jossa on vaihtuvia näyttelyjä. Lisäksi on musiikkiopisto, kesäteatteri Emma Kailon saarella

¹¹² <https://www.naantali.fi/fi/kulttuuri-ja-vapaa-aika/museot-ja-kulttuuriperinteet/paikallista-kulttuuriperinnetta/trumputtaja> (haettu 25.3.2020).

¹¹³ <https://www.naantali.fi/fi/kulttuuri-ja-vapaa-aika/museot-ja-kulttuuriperinteet/paikallista-kulttuuriperinnetta/unikeko> (haettu 25.3.2020).

¹¹⁴ <https://www.naantali.fi/fi/kulttuuri-ja-vapaa-aika/museot-ja-kulttuuriperinteet/paikallista-kulttuuriperinnetta/nukketanssi> (haettu 26.3.2020).

¹¹⁵ <https://www.naantali.fi/fi/kulttuuri-ja-vapaa-aika/museot-ja-kulttuuriperinteet/paikallista-kulttuuriperinnetta/vespersoitto> (haettu 26.3.2020).

Muumimaaailmassa ja ympäri vuoden toimiva Naantalin teatteri. Naantalin seudulla, Rymättylässä ja Merimaskussa on kesäteatteri. Naantalin opistossa on muun muassa lasten kuvataidekoulu. Kulttuuritarjontaan kuuluu myös kirjasto.¹¹⁶

Vuonna 1980 perustettiin Naantalin Musiikkijuhlat. Professori Arto Noras oli aloitteentekijä. Festivaali on ollut alusta asti kamarimusiikkipainotteinen ja kansainvälinen. Se on tavoittanut yleisönsä.¹¹⁷ Muumimaaailma Oy on vuonna 1993 Naantalissa toimintansa aloittanut matkailualan yritys, joka perustuu suomenruotsalaisen kirjailija ja taiteilija Tove Janssonin luomille Muumi-tarinoille.¹¹⁸ Muumimaaailma sijaitsee Kailon ja Väskin saarissa ja Kailoon kuuluu koko perheen näytelmiä esittävä kesäteatteri Emma.¹¹⁹

Naantalista oli vain viisi vastaaja. He olivat yleisesti vähemmän kiinnostuneita kulttuurista kuin verrokkikaupunkien vastaajat. Yksi yli 59-vuotias vastaaja kertoo saavansa tietoa kulttuurista sosiaalisen median kautta.

SALO

Kulttuuritalo KIVA toimi elokuvateatterina vuodesta 1938 aina 1960-luvulle saakka. Nykyisin teatteri toimii tilana, jota voidaan vuokrata tapahtumiin.¹²⁰ Itse olin paikalla joitakin vuosia sitten kokemassa yleisön joukossa Raskasta Joulua -konsertin ja mielestäni tila toimii hyvin ainakin tähän tarkoitukseen. Suunnitelmissa siintää, että tori ja jokirannan ympäristö olisivat kaupunkilaisten kohtaamispaikka, olohuone, jossa viihtyvät kaikki. Sinne halutaan luoda myös tapahtumia, jotka voidaan kokea yhteisöllisyyden henkeä nostattavina.¹²¹ Jotkut vastaajat kritisoivat kaupungin suunnitelmaa keskustasta yhteisenä kohtaamispaikkana, koska se veisi heidän mukaansa toiminnan keskusta-keskeiseksi ja syrjäisemmät seudut voisivat olla vaarassa unohtua tai jäädä varjoon.¹²²

¹¹⁶ <https://www.naantali.fi/fi/kulttuuri-ja-vapaa-aika> (haettu 26.3.2020).

¹¹⁷ <http://www.naantalinmusiikkijuhlat.fi/historia/kamarimusiikkia-vuodesta-1980> (haettu 26.3.2020).

¹¹⁸ <https://www.muumimaaailma.fi/> (haettu 26.3.2020).

¹¹⁹ <https://emmateatteri.fi/> (haettu 26.3.2020).

¹²⁰ <https://www.kulttuuritalokiva.fi/kiva> (haettu 26.3.2020).

¹²¹ Kulttuurin kulmakivet 187,188 <https://www.utupub.fi/handle/10024/147343> (haettu 23.5.2020).

¹²² Kulttuurin kulmakivet 189 <https://www.utupub.fi/handle/10024/147343> (haettu 23.5.2020).

Salon taidemuseo sijaitsee vanhassa veturitallissa, jolla on yli 100-vuotias historia. Sitä on laajennettu usein ja se avattiin taidemuseona syksyllä 1998. Kyseessä on siis melko uusi kohde. Paloturvallisuus otettiin huomioon ja siksi veturien huoltorakennus tehtiin aikanaan tiilestä ja etäälle muista rakennuksista. Tyyliään veturitalli on uusrenessanssinen ja sen muuttamisessa taidemuseoksi on kunnioitettu rakennuksen historiaa. Veturitalli-museossa on vaihtuvia näyttelyjä ja verkkonäyttelyjä.¹²³ Lisäksi siellä on kaupungin taidekokoelma, eri puolilla Saloa olevia julkisia veistoksia, kuten monumentteja ja museolla on myös talletuskokoelmat eli eri taiteilijoiden tauluja.¹²⁴

SAMU on lyhenne sanoista Salon historiallinen museo ja sen vastuulla on Salon alueen kulttuuriperinnön tallentaminen sekä säilyttäminen. Salon museon alaisuuteen kuuluu iso joukko museoita.¹²⁵ Näitä ovat Salon elektroniikkamuseo, jossa esitellään muun muassa Saloran radiosuunnittelua ja -tuotantoa 1920-luvun lopulta lähtien. Museossa on myös erilaisia puhelimia, televisioita, monitoreja sekä pelattavissa vanhoja videopelejä. Halikon museo kattaa laajasti Halikon historiaa ja se majoituu vanhassa viljamakasiinissa, joka otettiin museokäyttöön vuonna 1955. Museo on osa valtakunnallisesti merkittävää Halikon kirkonseudun rakennettua kulttuuriympäristöä. SAMU:n yhteyteen kuuluu kotiseutumuseoita. Kiikalan kotiseutumuseo sisältää erityisesti kotitalous-, meijeri-, apteekki- ja kauppa-aiheita. Halikon Kreivinmäen ulkomuseo kertoo 1700–1800-lukujen talonpoikaismiljööstä. Meritalon museo kertoo 1900-luvun alun koulunkäynnistä. Perniön museo perustettiin vuonna 1930 yksittäisten perniöläisten toimesta ja se on auki kesäisin. Museossa on muun muassa vanhoja huonekaluja, seinäkelloja, tauluja ja museokokoelman arvokas osa eli kirjasto. Suomensjärven kotiseutumuseo perustettiin 1861 valmistuneeseen viljamakasiiniin ja se esittelee pääosin 1800-luvun ja 1900-luvun alun maa- ja kotitalousesineitä sekä kirkollista esineistöä. Lisäksi näyttelyssä on kivikautisia löytöjä. Trömperin kestikievari esittelee paritupatyypin talon, jonka vanhin osa on 1700-luvulta. Kestikievari on

¹²³ <https://www.museoliitto.fi/verkkonayttelyt> (haettu 26.3.2020).

¹²⁴ <http://www.salontaidemuseo.fi/> (haettu 26.3.2020).

¹²⁵ <http://www.salomus.fi/> (haettu 26.3.2020).

suojeltu rakennusperintölain nojalla.¹²⁶ Salossa sijaitseva Wiurilan kartano on yksi merkittävimmistä maassamme. Kartanossa on kaksi museota, Koti- ja Hevosvaunumuseo.¹²⁷

Salossa on myös kaksi elokuvateatteria, kirjasto sekä Salon kansalaisopisto ja Salon musiikkiopisto. Teatterista pitävälle on tarjolla Salon teatteri, Teatteri Provinssi ja Vuohensaaren kesäteatteri. Teatteri Provinssi on perustettu vuonna 2001 ja se on yksityisesti toimiva kokonaisuus, johon kuuluu useita eri näyttämöjä Salon seudulla.¹²⁸ Päänäyttämö on Salossa Astrum-keskuksessa, Keskus muodostuu entisen Saloran televisiotehaan tiloista.¹²⁹

”Kulttuuri on Salossa positiivisessa nosteessa”, kirjoittaa Marko Heikura 20.3.2019. Hän on Salon lukion musiikinopettaja, Salon Kulttuurikumppanit puheenjohtaja ja Varsinais-Suomen liiton kulttuuritoimikunnan jäsen. Salon kulttuurinäkymät ovat menossa positiiviseen suuntaan. Varsinkin vuonna 2019 korjattiin kulttuurisektoria. Erityisesti lasten ja nuorten kulttuuritoimintaan osoitettua rahaa korotettiin ja kulttuuripalvelujen yksikkö sai uusia työntekijöitä. Yhteinen poliittinen näkemys kulttuurin tärkeydestä Salossa näyttäisi löytyneen. Kaupungilla on ollut viime vuosina heikkoa taloudellisesti ja myös kulttuuripalveluista on leikattu pessimistisen asenneilmaston lisäksi. Jatkossa Salon pitäisi kuitenkin lähentyä valtakunnallista keskiarvoa rahamäärässä, joka kulttuuriin panostetaan. Kolmas sektori on ollut pirstysruiske aktiivisen toimintansa myötä. Kolmas sektori on toiminut myös Kulttuurikumppaneiden perustamisessa. Se on kaupungin ja kulttuuriyhdistysten välinen keskustelufoorumi, joka toimii monialaisesti ja alueellisesti. Kulttuurin puolustaminen vaatii kovaa työtä ja suoraa yhteydenottoa vaikuttajiin. Ainakin alku näyttää hyvältä.¹³⁰

¹²⁶ <http://www.salomus.fi/> (haettu 28.3.2020).

¹²⁷ <https://www.wiurilankartano.fi/Museot/> (haettu 28.3.2020).

¹²⁸ <https://www.teatteriprovinssi.fi/teatteri/> (haettu 28.3.2020).

¹²⁹ <http://astrumkeskus.fi/> (haettu 28.3.2020).

¹³⁰ <https://www.varsinais-suomi.fi/fi/blogi/item/196-kulttuuri-on-salossa-positiivisessa-nosteessa> (haettu 28.3.2020).

Salon kaksi vastaajaa suhtautuvat myönteisesti kulttuuriin. Vastaajat saavat tietoa kulttuuritoiminnasta paikallislehdistä, verkkolehdistä ja ilmoitustauluilta.¹³¹

LOIMAA

Loimaan Taidetalon pohjana on Eino Haapasen (1924–2010) ja Meeri Haapasen (1921–1996) tekemä testamenttilahjoitus. Pariskunta lahjoitti 150 maalausta käsittävän taidekokoelman, joka painottuu suomalaiseen 1800-luvun lopun ja 1900-luvun alun kulta-ajan maisemanmaalaukseen. Kokoelma on pohjana vuosittain vaihtuvalle perusnäyttelylle.¹³² Loimaan kaupungin kuvataidetoimintaan kuuluvat Taidetalo, Alpo Jaakolan patsaspuisto ja Loimaan kaupungin taidekokoelma. Taidetalo avattiin syksyllä vuonna 2012.¹³³

Loimaan seudun musiikkiopisto on taideoppilaitos, jonka ohjelmaan kuuluu tanssin ja musiikinperusopetus laajan oppimäärän mukaan.¹³⁴ Loimaan työväenopiston kurssivalikoimaan kuuluu runsaasti taideaineita.¹³⁵ Musiikkitapahtumista Kuissi Rock tarjoaa kesäisin päivällä ohjelmaa lapsille ja illalla festivaalitunnelmaa aikuisempaan makuun.¹³⁶ Sillanalusrock on Loimaan kaupungin vuodesta 1988 asti järjestämä koko perheen musiikkitapahtuma.¹³⁷

Uudempaa kulttuuritarjontaa on esillä Tiibetin taiteen keskuksessa, joka sijaitsee Loimaan Alastarolla. Kohde vietti avajaisiaan kesällä 2017. Keskuksessa on museon lisäksi ohjattua joogaa ja meditaatiota. Siellä pidetään myös underground-tyyppisiä musiikkitilaisuuksia.¹³⁸

Loimaalta löytyy myös kaksi kirjastoa, elokuvateatteri ja kaksi teatteria. Elokuvateatterin toteutus on yhteistyötä Loimaan kaupungin kanssa. Työväenopisto on

¹³¹ <http://www.salomus.fi/> (haettu 28.3.2020).

¹³² <https://www.loimaa.fi/vapaa-aika/kulttuuri/taidetalo/> (haettu 30.3.2020).

¹³³ <https://www.loimaantaidemuseo.fi/> (haettu 30.3.2020).

¹³⁴ <https://www.loimaa.fi/vapaa-aika/musiikkiopisto/> (haettu 27.3.2020).

¹³⁵ <https://www.loimaa.fi/vapaa-aika/tyovaenopisto/> (haettu 27.3.2020).

¹³⁶ <https://www.loimaa.fi/vapaa-aika/loma-ajan-toiminta/tapahtumat-ja-tempaukset/> (haettu 27.3.2020).

¹³⁷ <https://www.kuissi.fi/> (haettu 27.3.2020).

¹³⁸ <http://www.tiibetintaiteenkeskus.fi/> (haettu 27.3.2020).

järjestänyt teatteritaiteen perusopetusta vuodesta 2013 lähtien Loimaan kaupungin yhteistyökumppanina toimivan Loimaan Seudun Teatteriyhdistyksen kanssa. Teatteriyhdistyksen tarjontaan kuuluu myös harrastusmahdollisuuksia ja taidekasvatusta. Yhdistys rekisteröitiin vuonna 1987 ja näyttelijät olivat pääosin lapsia ja nuoria, kuten edelleenkin. Aikuisten kanssa tehdään myös näytelmiä aikuisille. Kaupungissa toimii Loimaan teatterin lisäksi Krekilän Myllyn Kesäteatteri, joka on esittänyt harrastajateatteripohjalla kaikenikäisille sopivia näytelmiä. Kertunmäen kesäteatteri syntyi vuonna 1980 ja se muodostui Loimaan Työväenopiston opistoteatteripiiristä.¹³⁹

Suomen maatalousmuseo Sarka on valtakunnallinen maaseudun vastuumuseo, joka avattiin kesällä 2005. Sitä hallinnoi Suomen maatalousmuseosäätiö ja toimintaa ovat tukemassa pääasiassa opetus - ja kulttuuriministeriö ja Loimaan kaupunki. Museossa on pysyviä ja vaihtuvia näyttelyjä. Perusnäyttely johdattaa 3000 vuoden aikamatkalle. Esillä on myös arkeologisia löytöjä ja maatalouskoneita muinaisuudesta nykyhetkeen. Näyttelyssä on karjanhoitoon, metsästyksen ja kalastukseen sekä pihapiirin hoitoon ja kotiteollisuuteen liittyvää esineistöä. Vaihtuvissa näyttelyissä on aineistoa eri teemoin. Myös verkkonäyttelyssä esitellään eri teemoja.¹⁴⁰

Loimaan kotiseutumuseo sijaitsee Kanta-Loimaalla luonnonkivirakennuksessa, joka valmistui viljavarastoksi vuonna 1855. Sen perusnäyttelyssä on esillä välineitä ja esineistöä, jotka liittyvät kodin toimien lisäksi maatalouteen ja käsityöläisammatteihin. Lisäksi siellä järjestetään erilaisia teemanäyttelyjä.¹⁴¹ Kaupungissa voi myös yhdistää kulttuurin ja liikunnan, sillä siellä on myöhemmin käsiteltävän Turun tapaan kulttuurikuntoilureittejä. Loimaalla niistä löytyy karttaa seuraten veistoksia kaupungilta kävellen tai pyöräillen.¹⁴² Konsertti - ja juhlatalona nykyään toimiva Heimolinna oli alun perin suojeluskuntatalo, joka valmistui vuonna 1925. Se oli aikanaan mahtava talo Loimaan mittakaavassa ja alueensa komeimpien joukossa

¹³⁹ <https://www.loimaanteatteri.fi/historia/> (haettu 27.3.2020).

¹⁴⁰ <https://www.sarka.fi/> (haettu 27.3.2020).

¹⁴¹ <https://www.loimaaseura.fi/museot-ja-nahtavyudet/kotiseutumuseo/> (haettu 27.3.2020).

¹⁴² <https://www.loimaa.fi/vapaa-aika/kulttuuri/kulttuurikuntoilu/> (haettu 27.3.2020).

suojeluskuntatalonakin. Heimolinna kuuluu nykyisin kaupungin omistukseen. Talo on toiminut elokuvateatterina ja pikatukkuna.¹⁴³

Loimaalta oli viisi vastaajaa. Kun heidän vastauksiaan verrataan muiden kaupunkien aineistoon, museoista oltiin vähemmän kiinnostuneita ja musiikkiin liittyvistä kohteista enemmän kiinnostuneita kuin muualla. Muilta osin tulokset vastaavat kaupunkien yleistä linjaa. Loimaalaiset eivät kertoneet, mistä saavat tietoa kulttuuritapahtumista.

RUSKO

Ruskon Nuorisoseura ry/Ruskon Kesäteatteri täyttää 125 vuotta vuonna 2020 ja viettää juhlaa ”Tivoli” -näytelmän merkeissä. Viime vuosien näytelmiä ovat olleet muun muassa ”Peppi Pitkätossu” vuonna 2018 ja ”Liisa Ihmemaassa” vuonna 2017.¹⁴⁴ Ruskolla museoiden antia tarjoavat Rindellin mäkitupamuseo ja Esinemuseo, joka on entinen viljalainamakasiini. Siinä hoidettiin lainaustoimintaa vuoteen 1956 asti. Toiminta kotiseutumuseona alkoi vuonna 1973. Ketosen torppa on kotiseututalo edempänä mainittavan Rasion Krookilan kotiseutukeskuksen tapaan. Muihin kunnan kohteisiin kuuluvat Sepän paja ja Raadelman kiviaita.¹⁴⁵ Ruskolla on pääkirjasto ja Vahdon lähikirjasto.¹⁴⁶ Ruskolla on kolme kulttuuriyhdistystä, joista Rusko-seura ry ja Vahto-seura ry ovat kotiseutuyhdistyksiä.¹⁴⁷

Ruskolaisten vastaukset hajoavat enemmän kuin maaseudun yleinen linja. Poikkeavat hieman vahtolaisten vastauksista. Hajonta on suurempi. Ruskolaiset saavat tietoa kulttuurista sanoma- ja aikakauslehdissä kirjoitetuista jutuista ja eri taiteenlajien esittelyistä. Niistä voi lukea itseä kiinnostavat asiat. Myös sähköisestä mediasta saadaan tietoa. Vahdon kunta liitettiin Ruskoon vuonna 2009. Kunnassa toimii aktiivisesti oma, vuonna 2003 perustettu kotiseutuyhdistys. Sen pyrkimys on vaalia

¹⁴³ <https://www.loimaa.fi/vapaa-aika/kulttuuri/heimolinna/> (haettu 27.3.2020).

¹⁴⁴ <https://www.ruskonkesateatteri.fi/> (haettu 27.3.2020).

¹⁴⁵ <http://www.rusko-seura.fi/> haettu 27.3.2020).

¹⁴⁶ <https://rusko.fi/vapaa-aika-ja-hyvinvointi/kulttuuripalvelut/muut-kulttuuritilat/> (haettu 27.3.2020).

¹⁴⁷ <https://rusko.fi/vapaa-aika-ja-hyvinvointi/kulttuuripalvelut/kulttuuriyhdistykset-ja-avustukset/> (haettu 30.3.2020).

vahtolaista perinnettä. Ruskolla sijaitseva Vahdon lainamakasiinimuseo on vuosittain vaihtuvan kesänäyttelyn paikka.¹⁴⁸

Vahtolaisten vastaukset noudattavat yleistä maaseutupaikkakuntien linjaa. Heidän tiedonlähteinään ovat netti ja lehdissä kirjoitetut mainokset. Kysymykseen siitä, kuinka tärkeänä pidät sitä, että seuraavaa taide- ja kulttuuritarjontaa olisi tarjolla omalla asuinpaikkakunnallasi -kysymyksen vastauksista on laskettu prosentit jokaiseen vaihtoehtoon, maaseutu ja kaupunki paikkakunnat erikseen. Tätä pidetään yleisenä linjana, johon yksittäisten paikkakuntien vastauksia verrataan.

RAISIO

Museo Harkko on toiminut vuodesta 2000 kaupungintalon yhteydessä. Näyttely käsittää taidetta, arkeologiaa ja kulttuurihistoriaa. Raisiolaista talonpoikaisesineistöä on tallennettu Harkon kulttuurihistorialliseen kokoelmaan. Suurin osa kokoelman esineistöstä on peräisin 1800- ja 1900-luvuilta. Museolla on tutkimustoimintaa, joka keskittyy Raision esihistorian tutkimiseen. Sen keskeisenä osana ovat arkeologiset kaivaukset, joita on tehty 1930-lupulta asti. Harkko tekee yhteistyötä Turun yliopiston arkeologian oppiaineen kanssa. 1980-luvulla alkanut tutkimuskäytäntö jatkuu. Museolla oleva kokoelmatutkimus on sidoksissa kokoelmien taitelijoihin ja paikalliseen taiteeseen.¹⁴⁹

Raision kulttuurikellari on järjestöjen, yhdistysten ja säätiöiden kerho- ja kokoustila kaupungin keskustassa. Kirjastossa on monipuolista toimintaa kirjastotoiminnan lisäksi, kuten näyttelyjä ja teemapäiviä.¹⁵⁰ Raisiossa toimii lasten ja nuorten soittokunta. Kaupungista löytyy myös pieni mutta elinvoimainen harrastajateatteri ja Raisio-opistossa toimii lasten ja nuorten teatteriryhmä. Kaupungin laitamilla on maalaismaisessa miljöössä Krookilan kotiseutukeskus. Vaskipolku on luontopolku, joka näyttää rautakauden muinaisjäänöksiä ja se johdattaa Killin ja Nallin

¹⁴⁸ <https://rusko.fi/vapaa-aika-ja-hyvinvointi/kulttuuripalvelut/kulttuuriyhdistykset-ja-avustukset/> (haettu 30.3.2020).

¹⁴⁹ https://museot.fi/museohaku/index.php?museo_id=22024&gclid=EAlaIqobChMI5e2A28nP6AIVzkMYCh35-AUvEAAAYASAAEg10vD_BwE (haettu 4.4.2020).

¹⁵⁰ <https://pinskupakki.fi/toiminta/tapahtumapaikat/raisio-kulttuurikellari> (haettu 27.3.2020).

luontoliikuntareitteihin. Killi ja Nalli olivat tarun mukaan jättiläiset, jotka rakensivat Raision kirkon. Reitillä on lisäksi nähtävyyksiä, kuten Huhkon empiirinen kartano.¹⁵¹

Raisiossa rock-/jazz-yhtyeitä ja konsertteja pidettiin vähemmän tärkeinä kuin muissa kaupungeissa. Musiikkikauppaa ei pidetty kovin tärkeänä. Teatteria, oopperaa, taidemuseota ja konserttitaloa tai klassisen musiikin konserttitarjontaa pidettiin tärkeämpänä kuin muissa kaupungeissa.

Raisiolaiset saavat tietoa tapahtumista eri verkkosivuilta, sanoma- ja muista lehdistä, lisäksi toivotaan tiedottavaa, puolueetonta informaatiota, monipuolisesti käsiteltynä, artikkeleita, haastatteluita (TV, radio). Yksi vastaaja mainitsi myös kulttuurialan julkasun (Jyväskylän yliopisto).

TURKU

Turun kulttuuritarjonta keskittyy saavutettavuuteen ja monikulttuurisuuteen. Kulttuurikuntolureitit ovat pituudeltaan joitakin kilometrejä ja niitä on eri paikoissa Aurajokirannassa ja keskustassa. Kulku tapahtuu jalkaisin tai pyöräillen. Osa reiteistä on esteettömiä ja osassa on ääniopasteet. Reitit on nimetty erilaisilla teemoilla, esimerkiksi Kaupunkitarinoita Turusta, Ihmeellinen Turku, Patsastelu, jossa on ulkoalueiden patsaita ja Porrastelu eli kukkuloille meno portaita pitkin. Reiteillä on tehtäviä, kuten kysymyksiä teemaan liittyen ja reittikartan saa kirjastosta. Turun monikulttuurisuus näkyy yli sadan eri kieltä puhuvien muodossa ja useissa eri uskontokunnissa, joille on toimintaa.¹⁵²

Kuralan kylämäki näyttää aidon 1950-luvun neljästä tilasta muodostuvan maalaiskylän elämää. Alue oli asuttu jo rautakaudelta asti. Paikalla on kokeiluverstas, jonka työpajat tarjoavat tekemistä kaikenikäisille, eikä Kylämäkeen ole pääsymaksua.¹⁵³

¹⁵¹ <http://www.muinaispolut.fi/polkureitit/raisio-vaskipolku> (haettu 27.3.2020); <https://www.raisio.fi/fi/kulttuuri-ja-vapaa-aika/kulttuuri/kulttuurikohteet/raision-julkiset-aideteokset> (haettu 4.4.2020).

¹⁵² www.turku.fi/kulttuuri (haettu 27.3.2020).

¹⁵³ <https://www.turku.fi/kuralankylamaki> (haettu 4.4.2020).

Brinkkalan galleria sijaitsee Turun vanhalla suurtorilla ja siellä on vaihtuvia näyttelyjä. Biologinen museo valmistui vuonna 1907 eli suhteellisen varhain. Siellä esitellään 13 luontomaisemaa niihin kuuluvien eläinten kanssa. Museo on pyritty säilyttämään alkuperäisessä asussaan ja sen dioraama-näyttelyn yleinen ilme onkin paljolti sama kuin museon avautuessa. Museon suunnittelija pyydysti ja täytti itse poikansa kanssa näyttelyn eläimet sekä maalasi dioraamojen kangastaustat. Museo on tyyliltään kansallisromanttinen puurakennus. Se on ulkoisesti vieläkin ennallaan.¹⁵⁴

Wäinö Aaltosen museossa painopiste on nykytaiteessa ja kokoelman runkona on Turun kaupungin taidekokoelma. Lahjoituksena on saatu myös Aaltosen töitä. Lisäksi museossa on vaihtuvia näyttelyjä ja konsertteja.¹⁵⁵

Apteekkimuseo on lääkehoidon historiasta kertova Turun vanhimmassa puutalossa majaileva erikoismuseo ja sen apteekkisisustus on 1800-luvulta. Vieressä sijaitseva Qwenselin talo on Turun vanhin säilynyt porvaristalo omavaraisuuden ajalta.¹⁵⁶ Luostarinmäen käsityöläismuseo on ainoa yhtenäinen puutalo-alue, säästyí vuoden 1827 Turun palosta. Se on ulkoilmamuseona myös maailmanlaajuisesti arvokas kokonaisuus, sillä rakennukset ovat alkuperäisillä paikoillaan. Museossa on sisustettuina käsityöläisten verstaita sekä asuntoja.¹⁵⁷

Turun linnan rakentaminen alkoi 1280-luvulla Ruotsin kuninkaan käskynhaltijan ja sotilaiden linnaleiristä. Siitä kasvoi vuosisatojen saatossa harmaakivilinna. Linnan rakentamisen uusi vaihe alkoi vuonna 1556 Kustaa Vaasan nimitettyä poikansa Juhanan Suomen herttuaksi. Silloin syntyivät linnan ylimmän kerroksen juhlasalit. Renessanssihovista alkoi maamme koko renessanssiaika. Hallinnollisen tehtävän väistyttyä linnasta tuli vankila ja kruunun varastotila. Monia vaiheita kokenut linna tuhoutui vuoden 1941 pommituksissa, mutta sodan jälkeen alkoi vuonna 1961 päättynyt restaurointi. Pääosa linnan huoneista on restauroitu alkuperäiseen asuunsa

¹⁵⁴ <https://www.turku.fi/biologinenmuseo> (haettu 4.4.2020).

¹⁵⁵ <http://wam.fi/> (haettu 4.4.2020).

¹⁵⁶ <https://www.turku.fi/apteekkimuseo> (haettu 4.4.2020).

¹⁵⁶ <http://wam.fi/> (haettu 4.4.2020).

¹⁵⁷ <https://www.turku.fi/luostarinmaki> (haettu 4.4.2020).

ja Turun kaupungin historiallinen museo on toiminut linnassa vuodesta 1881 asti. Esillä on sisustettuja tyylihuoneita, useita näyttelyjä ja tapahtumia näyttämässä linnan historiaa.¹⁵⁸

Forum Marinum on merenkulkuun erikoistunut valtakunnallinen museo. Se on myös merivoimien museo. Museon alue omaa pitkän historian laivanrakennuksessa ja näytteillä on vanhoja satamanostureita, eri aikakausien museoaluksia. Museossa on pysyvä päänäyttely ”Töissä merellä” ja vaihtuvia näyttelyjä.¹⁵⁹

Kaupungin alaisiin museoihin ei kuulu Aboa Vetus Ars Forum Marinumin lisäksi Nova eli latinasta suomeksi vanha Turku, uusi taide. Sen toiminta alkoi vuonna 1995 ja se näyttää historian lisäksi nykytaidetta. Aboa Vetus on maamme ainoa arkeologinen museo ja sen alta löydettyssä kaupunginosassa on eletty vuosisatoja. Muita museoita ovat Ett Hem, Turun tuomiokirkkomuseo, Turun terveydenhuoltomuseo ja Sibelius-museo.¹⁶⁰

Turulla on runsas teatteritarjonta. Åbo Svenska Teater on Suomen vanhin teatteri. Se perustettiin vuonna 1839.¹⁶¹ Turun Kaupunginteatteri oli maassamme ensimmäinen täyskunnallinen ammattiteatteri. Toisen maailman sodan jälkeen Turun Teatteri ja Työväen teatteri yhdistyivät Turun kaupunginteatteriksi.¹⁶² Tanssiteatteri ERI perustettiin vuonna 1989 ja se on Suomen suurin tanssiteatteri. Palkittu ryhmä tuli tunnetuksi omaperäisistä esityksistään Suomessa ja ulkomailla.¹⁶³ Linnateatterin päänäyttämö toimii Dominossa ja katsojaluvuissa mitattuna teatteri on maamme suurimpia. Linnateatteri on myös kesäteatteri. Teatterilla on yhteistyöproduktioita eri tahojen kanssa.¹⁶⁴ Turun ylioppilasteatteri sai alkunsa 1950-luvulla Turun Ylioppilasnäyttelijät nimisestä kerhosta. Siitä muodostui Turun Ylioppilasteatteri vuonna 1959. Kokeileva teatteri, kantaesitykset ja klassikonäytelmät ovat aina olleet

¹⁵⁸ <https://www.turku.fi/turunlinna> (haettu 4.4.2020).

¹⁵⁹ <http://www.forum-marinum.fi/fi/> (haettu 4.4.2020).

¹⁶⁰ <http://www.turunmuseot.fi/> (haettu 4.4.2020).

¹⁶¹ abosvenskateater.fi. (haettu 4.4.2020).

¹⁶² <https://teatteri.turku.fi/> (haettu 4.4.2020).

¹⁶³ <https://yle.fi/uutiset/3-11011046> (haettu 5.4.2020).

¹⁶⁴ <https://www.linnateatteri.fi/linnateatteri/tarina> (haettu 28.3.2020).

ylioppilasteatterin selkäranka.¹⁶⁵ Turun Nuori Teatteri edistää Turun alueella lasten ja nuorten taidekasvatukseen. Se on valittu vuoden 2012 harrastajateatteriksi Suomessa ja se on esiintynyt useilla kansallisilla sekä kansainvälisillä festivaaleilla.¹⁶⁶ Muita teattereita ovat Tehdas teatteri, Jo-jo Teatteri, Teatteri Akseli sekä Aurinkobaletti¹⁶⁷ ja lasten teatteri Seikkailupuistossa.¹⁶⁸

Samppalinnan kesäteatteri toimii Samppalinnan myllyalueella. Sitä ylläpitää Samppalinnan Kesäteatterin kannatusyhdistys. Kaupunki luovutti alueen teatterille vuokravapaasti aluksi. Koska teatteri toimii ammatillisvoimin, se on taloudellisesti riippuvainen yleisömäärästä.¹⁶⁹ Turun kesäteatteri on Suomen vanhin yhtäjaksoisesti samassa paikassa toiminut ammattikesäteatteri. Se on Turun Työväen Teatterin kannatusyhdistys ry:n ylläpitämä. Kesäteatteritoiminnan alku oli vuonna 1928 Ruissalon Kansanpuistossa senaikaisen Turun Työväen Teatterin toimesta. Vuodesta 1954 toimintaa on jatkettu Vartiovuoren puistossa. Turun Työväen Teatterin perinnöllä on suuri merkitys Turun teatterihistoriassa.¹⁷⁰

Myös musiikin historia ulottuu kaupungissa kauas. Turun filharmoninen orkesteri on Suomen vanhin orkesteri alallaan ja yksi vanhimpia yhä toimivia sinfoniaorkestereita maailmassa. Sen toiminta alkoi vuonna 1790 Turun Soitannollinen Seura-nimisenä.¹⁷¹ Turun konserttitalo valmistui vuonna 1952 ja oli maamme ensimmäinen konserttitalo.¹⁷²

Turun musiikkijuhlat on maamme vanhin musiikkifestivaali ja klassisen musiikin osalta yksi Pohjois-Euroopan merkittävimmistä. Ensimmäiset Turun musiikkijuhlat pidettiin vuonna 1960. Ajatus kaupungin musiikkijuhlien järjestämisestä lähti Turun Soitannollisen Seuran piiristä 1950-luvun lopulla. Selkeänä näkemyksenä oli kehittää musiikkielämää, taiteellisesti korkea taso ja rohkeus. Taloudellinen puoli oli myös

¹⁶⁵ <http://turunylioppilasteatteri.fi/historia/> (haettu 27.3.2020).

¹⁶⁶ <http://www.nuoriteatteri.com/turun-nuori-teatteri/> (haettu 28.3.2020).

¹⁶⁷ <https://www.turku.fi/kulttuuri-ja-liikunta/teatteri-ja-musiikki/teatteri> (haettu 5.4.2020).

¹⁶⁸ <https://www.turku.fi/seikkailupuisto/seikkailupuiston-teatteri> (haettu 5.4.2020).

¹⁶⁹ <https://www.samppalinnanteatteri.fi/tietoa-teatterista/menneet-vuodet> (haettu 10.5.2020).

¹⁷⁰ <https://turunkesateatteri.fi/turun-kesateatteri/> (haettu 5.4.2020).

¹⁷¹ <https://www.tfo.fi/fi/orkesteri/orkesterin-historiaa> (haettu 5.4.2020).

¹⁷² <https://www.tfo.fi/fi/konserttitalo/historiaa> (haettu 10.5.2020).

realistinen. Lähestyttiin julkisia sekä yksityisiä tahoja. Vieraina on aina ollut ulkomaisia ja kotimaisia huippuja. Näiden vuosien aikana perustettu Turun musiikkiopisto tuli vahvasti mukaan uutena tekijänä ja lisäksi ooppera. 1970-luvun alkupuolella Turun Soitannollinen seura vetäytyi järjestelyvastuusta kokonaan. Muutoksen myötä tuli useampia näkemyksiä ja juhlien luonne muuttuikin. Suurin muutos oli rockin tulo mukaan Ruisrockin muodossa. Musiikkijuhlien ohjelmaan tuli tämän ja alun perin olleen pelkästään klassisen musiikin lisäksi jazzia, kansan- ja kamarimusiikkia ja lasten-, ulkoilma- sekä ilmaiskonsertteja. Siten luonnollisesti tapahtumien määrä kasvoi. Jo 1970-luvun alussa ohjelmaa oli viety Turun ympäristökuntiin ja näin jatkettiin esimerkiksi Seilin kirkkokonsertissa. Uusi oopperan esityspaikka oli Turun linnan piha, josta on muodostunut varsinkin 1990-luvulta lähtien musiikkiteatteriesitysten vakiopaikka. Näin myös näyttämötaide tuli mukaan. Merkittävä produktio oli vuonna 2005 Forum Marinumin edustalla esitetty ooppera Lentävä hollantilainen, jonka tuotti Turun filharmoninen orkesteri.¹⁷³

Ruisrock-festivaali on vanhin yhtäjaksoisesti toiminut rockfestivaali ja Euroopan toiseksi vanhin lajissaan. Se järjestettiin vuonna 1970 ensi kerran. Huomattavasti tuoreempi on jokakesäinen Down By The Laituri-kaupunkifestivaali, joka aloitti vuonna 1988. Lisäksi ovat Aurafest, Ilmiö, Turki jazz-festival ja lasten rock-festivaali Seikkisrock.¹⁷⁴

Turussa järjestetään joka kesä keskiaikamarkkinat. Ne ovat Suomen suurin keskiaika- ja muinaistapahtuma. Esillä on esimerkiksi näytelmä, jossa ihmiset esiintyvät keskiaikaisissa hahmoissa. Tällaistenkin markkinoiden myötä tieteen ammattilaiset ja yleisö pyritään saamaan vuorovaikutukseen matalan kynnyksen kautta. Markkinoista onkin pyritty tekemään tapahtuma, jossa tiedettä ja taidetta on helppo lähestyä, kertoo tuottaja Sami Skants. Hän sanoo myös, että viihteellisyyden vastapainona halutaan korostaa historiallista keskustelua ja luoda ohjelmaa, joka sivistää. Tässä tulee esiin yhteistyö yliopiston kanssa. Tieteellisen ohjelman osuutta on haluttu lisätä vuosittain, esimerkiksi opastettujen kierrosten ja seminaarien muodossa. Lisäksi

¹⁷³ <https://www.turunmusiikkijuhlat.fi/historia/> (haettu 4.4.2020).

¹⁷⁴ [turkukulttuuri/turku.fi-turun kaupunki](http://turkukulttuuri/turku.fi-turun-kaupunki). (haettu 27.3.2020).

järjestetään kaikille avoimia, ilmaisia studia generalia- luentoja, joissa yleisö kohtaa tieteilijät vapaan keskustelun merkeissä.¹⁷⁵ Muita kulttuuritapahtumia ovat turkulaisen Runoviikko ry:n vuonna 2003 perustama Runoviikko-festivaali syksyisin, Vanhan suurtorin Joulumarkkinat, Suomalaisen elokuvan festivaali ja Taiteiden Yö.

Turku on Suomen ainoa kaupunki, jossa on kaksi kirjastoa, joilla on oikeus saada yksi kappale jokaista maassamme painettua julkaisua. Turun kansainväliset kirjamesut järjestettiin ensimmäisen kerran vuonna 1990 ja ne järjestetään vuosittain.¹⁷⁶ Turun suomenkielisen työväenopiston toiminta alkoi vuonna 1908.

Uutta on vuoden 2019 alussa Vanhalle Suurtorille avattu Turun Taidehalli. Se on visuaalisten taiteiden keskus ja kohtaamispaikka, joka esittelee yleisölle nykytaidetta vaihtuvissa pääsymaksuttomissa näyttelyissä. Se on maamme mittakaavassa ainutlaatuinen avaus kuvataiteessa. Taidehallin ovat perustaneet yhteistyönä Valokuvakeskus Peri ja Turun Taiteilijaseura.¹⁷⁷

Yli puolet kaupunkilaisvastaajista oli turkulaisia. He olivat kiinnostuneempia teatterista, taidemuseoista, muista museoista ja konserttitarjonnasta kuin muiden kaupunkien vastaajat. Vähemmän kiinnostuneita oltiin kansalaisopistosta sekä järjestöjen mahdollistamasta taiteen ja kulttuuritoiminnan harrastamisesta. Musiikkikauppa ja katutaide kiinnostivat vähemmän.

Turkulaiset saavat tietoa internetistä. Toivotaan helposti löydettävää kanavaa, josta saa päivitettyä tiedon itse tapahtumista. Kriittistä ja ajatuksia herättävää tietoa halutaan. Perinteiset mediat, sanoma- ja paikallislehdet, sosiaalinen media ja muu nettimainonta nähdään myös tarpeellisena. Sanomalehtien kulttuurisivuilla voisi olla mainontaa tulevista tapahtumista ajoissa. Lisäksi toivotaan tapahtumien omia kotiin jaettavia esitteitä ja myös kaupunkilehdistä saa tietoa. Sanomalehdessä voisi olla iso

¹⁷⁵ Reunanen 2012.

¹⁷⁶ <https://www.sttinfo.fi/tiedote/turun-kirjamessut-30-vuotta-tiedon-murros-ja-hyvinvoinnin-taito-ajankohtaisteemoina-syksyn-tapahtumassa?publisherId=4221&releaseId=69875870> (haettu 5.4.2020).

¹⁷⁷ turun.taidehalli.fi/turun-taidehalli (haettu 27.3.2020).

ilmoitus tilaisuudesta/tapahtumasta, kaupungille mainontaa esimerkiksi bussipysäkeille.

4. TAITEEN TERVEYSVAIKUTUKSET JA KULTTUURITARJONNAN MUUT MERKITYKSET

Käsittelen tässä luvussa kulttuurin oletettuja vaikutuksia terveyteen sekä muita kulttuuritarjonnalle annettuja merkityksiä. Tarkastelen asiaa tutkimuskirjallisuuden ja kyselyyni vastanneiden näkemysten kautta. Taiteen ja kulttuurin terveysvaikutuksia on tutkittu viime vuosina paljon ja tutkimus jatkuu eri alojen ammattilaisten yhteistyönä. Julkinen sektori on järjestänyt vuosien aikana hankkeita, mutta vastaajat eivät näytä tietävän niistä.¹⁷⁸

4.1 Terveysvaikutukset ja yhteisöllisyys

Lähtökohtana on ajatus, ettei mikään tutkimusala selitä yksinään terveyden, kulttuurin ja hyvinvoinnin suhdetta, vaan tarvitaan erilaisia näkökulmia ja niiden liittämistä toisiinsa. Näin kirjoittaa Veikko Launis, joka on lääketieteellisen etiikan professori ja etiikan ja yhteiskuntafilosofian dosentti Turun yliopistossa.¹⁷⁹

Kulttuurin vaikutus hyvinvointiin ei ole uusi tarkastelutapa, vaan lähtee jo muinaisista maailmankäsityksistä. Länsimainen lääketiede omaksui 1800-luvun lopulla luonnontieteellisen terveyden mallin, joka oli pinnalla pääosan 1900-lukua. Vuosituhannen lopulla holistisempi yhteiskunnallis-kulttuurinen käsitys alkoi kuitenkin nousta esiin ja tämän katsotaan olevan eräänlainen paluu perinteiseen kulttuuriseen terveyskäsitteeseen. Jos tarkastellaan kulttuurisen terveyden ja hyvinvoinnin käsitteitä, ne voidaan ymmärtää kapeasti tai laeasti. Kapeassa mielessä voidaan viitata terveys- ja hyvinvointivaikutuksiin, joita kulttuuripalvelut tuottavat. Laveammasti hyvinvointia edistävä kulttuuri voidaan nähdä yhteisöllisenä osallistuvana toimintana. Toisaalta on otettava huomioon, että terveyden ja hyvinvoinnin käsitteet ovat osin kulttuurista määriteltyjä. Ongelmallista on, että eri aloilla on omat määrittelytapansa ja siksi tutkimusten vertailu on vaikeaa. Voidaan myös kysyä, onko kulttuurinen terveysvaikutusten mittaaminen yleensä mahdollista luotettavasti. On kuitenkin monia

¹⁷⁸ Siteerattu teoksessa Lehto 2012, 17–20.

¹⁷⁹ Reunanen ja Suominen 2012, 7–8.

osoituksia siitä, että kulttuuriharrastuksilla on ainakin osittain vaikutusta hyvinvointiin. On esimerkiksi osoitettu, että kulttuuriharrastuksiin osallistuneet elävät pidempään.¹⁸⁰

4.2 Tutkimuskirjallisuuden näkemys

Tampereen yliopiston sosiaalipsykiatrian professorin Sami Pirkolan mukaan kulttuurin harrastaminen mahdollistaa asioiden jakamisen muiden kanssa ja auttaa itsen ja muiden hahmottamisessa. Kulttuuri ei ole pelkästään yhdessä tekemistä, vaan sen kautta yhteisöllisyys saa aivan uuden tason. Pirkola oli taannoin katsomassa Kansallisteatterin Tabu-näytelmän ja se sai hänet hetkeksi tolaltaan. Pirkola kertoo poistuneensa salista hengästyneenä ja että koko yleisön kokemus oli jotain yhteistä: hetki, joka vie eteenpäin elämässä. Pirkolan mukaan hyvät taiteilijat auttavat ihmisiä, kun on kyse epävarmuuden ja asioiden monimutkaisuuden sietämisestä. Heillä on kyky tiivistää jotain tästä ajasta, elämästä sekä yhteiskunnasta. Tämä johtaa kysymykseen, voisivatko asiat poiketa itselle totutusta ajattelusta. Taiteilijat ovat parhaimmillaan myös tulevan aistijoita. Pirkola sanoo ”kulttuuri on olennainen keino ymmärtää elämää, koska se menee piilotajunnan tasolle läpi järkeilyn. Taide ja psykiatria ovat liitossa juuri siksi, että ne toimivat samalla tiedostamattomalla alueella”.¹⁸¹ Sami Pirkola on itse muusikko. Hän toimi yli kymmenen vuotta kitaristina rock-yhtye Juliet Jonesin Sydämessä opiskellen samalla lääkäriksi. Hän on johtanut kliinistä työtä työskennellessään HUS:in vastaavana psykiatrian ylilääkärinä.

Musiikin vaikutuksista aivoihin on saatu luonnontieteellistä näyttöä. Aivotutkimus on viime vuosina ollut erittäin kiinnostunut musiikin vaikutuksesta. Musiikki aktivoi useita aivojen alueita. Otsalohko tunnistaa musiikin lajin ja hippokampus yhdistää sen aiemmin kuultuun. Kuuloalue analysoi ääntä ja pikkuaivot aktivoivat liiketoimintoja. Mantelitumake näyttää tunteiden heräämisen musiikin tuodessa mieleen esimerkiksi surun tai rakastumisen. Musiikin vaikutusta aivoihin on tutkittu afaatikoita ja dementoituneilla. Tulokset ovat yllättäneet. Aivot toimivat monimutkaisena verkkona ja siksi taide ja kulttuuri voivat olla hyvinkin toimiva väline, jolla aktivoidaan aivoja

¹⁸⁰ Reunanen ja Suominen 2012, 11–12.

¹⁸¹ Siteerattu teoksessa Rajamäki 2016.

monenlaiseen käyttöön eri muodoissa kaikkien elämäntilanteiden kannalta. Musiikki on apukeino, jolla dementoitunut henkilö on ehkä havahtunut täyteen tietoisuuteen luoden jopa lauseita ilman että on puhunut vuosiin. Pirkola muistuttaa myös, että sosiaalinen media antaa paljon mahdollisuuksia esimerkiksi valokuvaryhmien muodossa. Hän kertoo, että ryhmään kuuluvat voivat ottaa jostain teemasta useita kuvia ja keskustella niistä lähetettyään kuvat yhteisön verkkosivujen kautta. Se on hauskaa ja ryhmiä on niin sanotusti joka lähtöön, kuten syrjäytymisvaarassa oleville. Sami Pirkolan kertoman mukaan kulttuuri on kaiken kaikkiaan apuväline syvällisempien asioiden jakamiseen kuin arkisessa jutustelussa tulee esiin.¹⁸²

Satu Peippo käsittelee opinnäytetyössään musiikin vaikutuksia muistisairaisiin. Musiikki vaikuttaa monin tavoin ja laajasti aivoihin. Esimerkiksi aivojen tunnekeskus aktivoituu musiikin myötä ja voi ilmetä kyyneleitä tai rytmittää liikkeitä musiikin vaikutuksesta. Tällaiset vaikutukset tulevat voimistuen ihmisen soittaessa tai laulaessa itse. Musiikki rauhoittaa ja siksi se on koettu hyödylliseksi muistisairaahan hoitotyössä myös useiden hoitajien taholta. Vireystila ja mieliala nousevat tyyppillisesti, kun soittaa tai laulaa. Musiikilla on lisäksi merkittävä rooli ihmisen elämän muistoihin, kuten lapsuuteen ja merkitseviin elämäntapahtumiin. Vaikka muistisairauksien vaikutukset ovat yksilöllisiä, löytyy yhdistäviä tekijöitä. Musiikin myötä päivä piristyy ja muisti vireytyy.¹⁸³

Kaikki käyttävät muistia kaikessa tekemisessään. Aivot tallentavat opitun tiedon, muistot, kokemukset. Osa muistoista säilyy muita enemmän ja vaikuttaa ihmisen kasvuun sekä luonteen muotoutumiseen. Toiset muistavat paremmin yksityiskohdat ja toisille on ominaisempaa paremmin kokonaisuuksien hallinta. Näin muisti toimii omalla tavallaan jokaisen kohdalla.¹⁸⁴

Ihmisen identiteetti ja elämänhistoria ovat asioita, jotka puuttuisivat ilman muistia. Jokapäiväinen elämä hämmäntäisi kovasti ja arkiset asiat, kuten kaupasta kotiin meneminen tulisi vaikeammiksi. Aistimuisti käsittelee aistien kautta tullutta tietoa ja

¹⁸² Pirkolaa siteerattu teoksessa Rajamäki 2016.

¹⁸³ A. Nummista siteerattu teoksessa Peippo 2011.

¹⁸⁴ Muistiliittoa siteerattu teoksessa Peippo 2011.

siirtää sen työmuistiin josta tieto päättyy tarvittaessa pitkäaikaiseen muistiin. Aivot jatkavat kehitystään luoden uusia hermoyhteyksiä aktiivisimmin noin 30 ikävuoteen asti. Koko ajan aivosoluja myös kuolee ja iän mukanaan tuomat muutokset ovat kovinkin yksilöllisiä, eivätkä vaikuta toisiin mitenkään. Korkean iän mukana tulevat tärkeäksi jumpata ja aktivoida aivoja jatkuvasti. Kun ihminen vanhenee, reaktionopeus hidastuu ja monimutkaisiin asioihin keskittyminen vaikeutuu, mutta elämän aikana kerätty tieto ja kokemus ovat ehkä tärkeämpiäkin kuin nopea muisti.¹⁸⁵

Alzheimerin tauti on Suomen yleisin muistisairaus ja se rapistuttaa aivoja hitaasti ja tasaisesti. Taudin tarkka syy on hämärän peitossa, mutta suurimmiksi riskitekijöiksi katsotaan korkea ikä ja naissukupuoli. Alzheimerin tautiin ei ole parannuskeinoa, mutta sen etenemistä voidaan ehkäistä lääkkeiden avulla.¹⁸⁶

Vaikka tiedetään, että taiteella on suuri vaikutus ihmisen hyvinvointiin, se ei ole vielä kukaan vaikuttanut yhteiskunnan rakenteisiin. Taide ja kulttuuri kuuluvat perusoikeuksiimme ja siksi on moraalinen velvollisuus huolehtia taiteen saatavuudesta sekä tähän liittyvästä oikeudesta valita kokemaansa taidetta.

Yhteisötaiteilija Pia Bartsilla on useiden vuosien kokemus eripituisista projekteista hoitolaitoksissa ja hän kertoo, että hoitohenkilökunnan asenteet vaihtelevat paljon. Joskus hoitajat ovat keskeyttäneet hyvin toimintansa aloittaneen työpajan, koska osallistujat ovat innostuttuaan tulleet samalla hankaliksi hoidettaviksi. Joskus henkilökunta on osallistunut toimintaan itsekkin ja palaute on ollut myönteistä. Tärkeää on nimenomaan jokapäiväisessä elämässä mukanaoleva taide- ja kulttuuritoiminta.¹⁸⁷ Taiteilija ei voi olla terapeutti, eikä terapeutti taiteilija. Hoitoalan opiskelijoiden pitää siis sisäistää ensin omakin identiteetti. TYKS:n lastenklinikan ylihoitaja Wiveka Kauppila sanoo, että niin monipuolisia ihmisiä ei ole tarpeeksi, jotka hallitsisivat sekä taiteen että hoitotyön. Kaikki siis tekevät, mitä parhaiten osaavat ja ovat toimivassa yhteistyössä ja vuorovaikutuksessa. Moniammatillinen yhteistyö on tässä siis

¹⁸⁵ Muistiliittoa siteerattu teoksessa Peippo 2011.

¹⁸⁶ Erkinjunttila & Huovinen 2008, 23.

¹⁸⁷ Lehto 2012, 33–34.

keskiössä. Kulttuurin tuominen hoitotyöhön vaatii henkilökunnan motivointia.¹⁸⁸ Erityisesti terveysalan ammattilaisten mielestä ongelmana on edelleen tarkan numeromuotoisen tutkimustiedon puute, josta seuraa toiminnan organisoiminen ongelma. Siten erityisesti tutkimustiedon levittäminen on tarpeellista kaikilla hallinnon tasoilla.¹⁸⁹

Viime vuosina on pyritty kehittämään taiteen ja kulttuurin merkitystä hyvinvoinnin edistäjänä. Myös kansalaisten halutaan osallistuvan tähän kehitystyöhön, jotta se ei jäisi pelkästään strategiatasolle.¹⁹⁰ Omassa tutkimuksessani tarkastelen tätä näkökulmaa kyselytutkimuksen muodossa. Kulttuuripoliittisesti taiteen ymmärretään toimivan tieteen rinnalla voimavarana ja osana innovaatiopolitiikkaa. Hyvinvointiin liittyvät keskeisesti tarpeellisuuden tunne ja yhteisölliset kokemukset. Osallistuva taide ja yhteisötaide ovat lähellä toisiaan. Taiteilijan tehtävänä on ohjata yhteisön tarpeita ja luoda jotain yhteisöllisyyttä vahvistavaa. Museot ja muut kulttuurilaitokset ovat tärkeässä roolissa tässä työssä. Nykyisin eri tieteen alat tutkivat paljon taiteen vaikutuksia terveyteen ja hyvinvointiin.¹⁹¹

Kaikki ihmiset ovat suuntautuneet maailmaan ja toisiinsa arvojen kautta. Näin hänen näkökulmansa on kulttuurinen korostaen yksilön toimintaan tietyssä historiallisessa ympäristössä. Kaikki tieto on kulttuurisesti muodostunutta. Weberin mukaan rationaalisuus on erottamaton osa myös eurooppalaista taidetta. Hyvinvoinnin edistäminen tulee taiteessa nykyisin esiin moninaisesti.¹⁹² Myös muuhun kuin hyvinvoinnin edistämiseen tarkoitettu taide on hyödyllistä, sillä se voi murtaa totuttuja käsityksiä. Taide voi myös edistää yhteiskunnan eri alojen yhteistyötä. Poikkeusoloissa, kuten vankiloissa on kokeiltu taiteen tekemistä. Suomen osalta taiteen hyödyntäminen vankiloissa on ollut vielä vähäistä. Vuonna 2010 Kansallisteatterin taholta lähti

¹⁸⁸ Lehto 2012, 35.

¹⁸⁹ Lehto 2012, 40–41.

¹⁹⁰ Brandenburg 2014.

¹⁹¹ Honkasalo & Salmi 2014, 244.

¹⁹² Honkasalo & Salmi 2014, 244–247.

liikkeelle kiertueatteritoiminta niille yleisöille, jotka eivät yleensä päässeet teatteriin laitoksissa olemisensa vuoksi. Tähän kuuluvat myös vankilat.¹⁹³

Kun tutkitaan taiteiden ja hyvinvoinnin suhteita myös arvot, kokemukset, tarpeet ja käsitykset tulevat pohdinnan piiriin. Näin on pahoinvoinninkin tutkimuksessa. Terhi Utriainen ja Marja-Liisa Honkasalo ovat tarkastelleet kärsimyksen ilmenemistä. *British Medical Journal* toteaa kirjoituksessaan, että taidekokemukset voivat auttaa hetkittäin unohtamaan kivun.¹⁹⁴

Sosiaaliryhmä on nimitys yhteiskunnallisista asemista, joihin ihminen voidaan luokitella. Tällainen jako voi perustua esimerkiksi asunnon kokoon, maan tai muun omistamiseen, koulutukseen, pukeutumistyyliin. Erilaisiin ryhmiin kuuluvilla on erilaiset määrät käytettävissä olevia resursseja ja nämä resurssit voivat perustua vaikkapa valtaan, rahan ja muilta tulevaan arvonantoon. Ihmiset kuuluvat erilaisiin ryhmiin ja heillä on erilaisia resursseja, joiden kanssa he rakentavat terveyttä ja sen osana olevaa hyvinvointia. Kaikilla ei ole mahdollista nauttia senkaltaisesta terveydestä, johon voisi olla mahdollisuudet, vaan vastaan tulevat sosioekonomiset seikat johtavat väestöryhmien väliseen terveystilanteeseen.¹⁹⁵

Väestöryhmien elinoloihin ja terveyden hyödyntämiseen vaikuttavat tekijät ovat sosiaalisia sekä taloudellisia. Niitä terveyseroja, joita esiintyy eri väestöryhmien välillä, kutsutaan terveyden eriarvoisuudeksi tai terveyseroksi eli *health inequality* ja niitä voidaan pitää yhtenä vakavimmista muodoista, kun kyseessä on eriarvoisuus.¹⁹⁶

Suomessa ei ole saatu kavennettua terveyseroja tarpeeksi, vaikka onkin monia yhteiskuntapolitiikan alueita, esimerkiksi koulutuspolitiikka, joka tähtää tiedon lisäämiseen, tulonjaon tasoittumista ajava sosiaalipolitiikka ja terveydenhuoltojärjestelmä, jotka pyrkivät tähän.¹⁹⁷ Esimerkiksi kouluissa on pyritty luomaan sellaista

¹⁹³ Honkasalo & Salmi 2014, 255–256.

¹⁹⁴ Honkasalo & Salmi 2014, 259.

¹⁹⁵ Honkasalo & Salmi 2014, 319.

¹⁹⁶ Honkasalo & Salmi 2014, 321.

¹⁹⁷ Honkasalo & Salmi 2014, 322.

yhteistyötä, joka rikkoo kulttuuri, taiteen ja hyvinvoinnin perinteisiä rajoja. Olennaista eri toimijoiden välisessä vuorovaikutuksessa on erilaisten intressien ja motiivien kohtaaminen, sillä usein taidetta ja tiedettä tarkastellaan toisilleen kaukaisina. Vaikka menetelmät ja toiminta muodot ovat näillä kahdella alueella erilaisia, myös tiede on osa kulttuuria. Tieteessä ja taiteessa molemmissa pyritään kyseenalaistamaan ilmiöitä sekä ymmärtämään ja jäsentämään todellisuutta.¹⁹⁸

On todettu, että musiikki ja valokuva ovat hyviä välineitä työskennellessä esimerkiksi vanhusten kanssa. Valokuva on ollut 1800-luvun lopulta lähtien keskeisessä roolissa muistiin liittyvissä asioissa. 1850-luvun jälkeen valokuvauksesta tuli yleistä ja siihen liittyvät kuvan ottaminen, antaminen ja kokoaminen tulivat osaksi arkea. Valokuva-albumiin saattoi koota merkittäviä hetkiä omasta elämästä ja kuviin liittyi yksittäisen ihmisen yhteyksiä sukuun. Valokuva on aina pysäytyskuva, jonka sisä- ja ulkopuolella on moninainen elämä ja kuvanrajauksen tuolle puolelle jää ”näkymätön”. Valokuva on elämänhistoriallisesti merkittävä siltä kannalta, mihin kuvan haltija sen sijoittaa ja samalla kaikilla kuvassa esiintyvillä henkilöillä on oma tarinansa. Akatemiaprofessori Hannu Salmi kollegoineen vieraili keväällä 2011 Liedon vanhainkodissa, jossa asukkaat muistelivat elämäänsä valitsemiensa omien valokuvien avulla yhdessä henkilökunnan kanssa. Näin voitaneen saada yhteisöllisyyden tunnetta. Valokuvatyöpaja todettiin kannattavaksi. On tärkeää saada ihmiset mukaan kulttuuritoimintaan tavalla, jota he itse haluavat.¹⁹⁹

LKT, neurologi ja kirjailija Markku T. Hyypä käyttää käsitettä ”sosiaalinen pääoma”. Sillä tarkoitetaan ihmisten välistä luottamusta ja yhteenkuuluvuutta, joka on Hyypän mukaan kulttuurin hyvinvointivaikutusten takana. Sosiaalinen pääoma heijastaa koko yhteisön normiksi muodostunutta elämäntapaa, hän kirjoittaa, mutta tieteellisesti yhteyttä kulttuuri- ja taideharrastusten sekä terveyden välillä ei ole pystytty varmistamaan. Olipa kyse viihteestä tai korkeakulttuurista, taide-elämys yhdistää toisilleen ventovieraat ihmiset, Hyypä toteaa. Sanalla kulttuuripääoma hän tarkoittaa

¹⁹⁸ Reunanen 2012.

¹⁹⁹ Salmi ja Launis 2012, 40–41.

kulttuuriharrastuksista ja kulttuurin kuluttamisesta syntyvää aineetonta pääomaa eikä valtapyrkimyksiin tarvittavia keskinäisiä hyviä suhteita.²⁰⁰

On esitetty, että kulttuuritoimintaan osallistumisella on paljon erilaisia vaikutuksia. Tällaiseksi toimintaan osallistumiseksi on määritelty vakiintuneen taidemuodon tekeminen itse tai kokeminen sosiaalisessa tilanteessa, osana yhteisöä. Kulttuuri ja hyvinvointi ovat moniulotteisia ja laajoja käsitteitä, joita on kirjallisuudessa määritelty eri tavoin. Kulttuurintutkija Johan Fornäs on lähestynyt teoksessaan *Kulttuuriteoria* käsitettä kolmen erilaisen tradition kautta. Esteettiseen kulttuurikäsitteeseen kuuluu hierarkisuus ja kulttuurilla tarkoitetaan erityisesti korkeakulttuuria. Käsitteeseen sisältyy universalismin ajatuksen ja ongelmana on, että se sulkee populaarikulttuurin sekä kansankulttuurin pois.²⁰¹

Kulttuurin hyvinvointivaikutusten tutkimuksissa on neljä näkökulmaa aihepiirinsä perusteella. Ensimmäiseen kuuluvat tutkimukset, joissa keskeistä on kulttuuritoiminnan sosiaalinen ja yhteisöllinen luonne. Toisessa tarkastellaan kulttuuritoiminnan vaikutuksia elämänlaatuun ja hyvinvointiin. Kolmannessa tulee esiin kulttuuritoiminnan ja-harrastusten vaikutukset fyysiseen ja koettuun terveyteen, sekä neljännessä tutkimukset, joissa taiteen ja kulttuurin tuottamiin hyvinvointivaikutuksiin on suhtauduttu kriittisesti tai joihin sisältyy kannanotto aihepiiristä tehtyihin tutkimuksiin. Jaottelu on analyyttinen, koska useimmat tutkimukset tukevat kulttuurin ja taiteen moninaisia vaikutuksia ihmisen hyvinvoinnille ja terveydelle. Keskeistä on kuitenkin, että sosiaalinen osallistuminen vaikuttaa positiivisesti sekä yksilöön että yhteisöön.²⁰²

Sosiaalinen pääoma on käsite, jonka kautta Markku T. Hyypä ja Juhani Mäki ovat tarkastelleet, miten kulttuuri vaikuttaa ihmisen hyvinvointiin. Käsite esiintyy myös ranskalaisen sosiologi Pierre Bourdieun teksteissä. Hänen mukaansa sosiaalinen pääoma tulee esiin kolmessa muodossa: ruumiillistuneena, esimerkkeinä tiedot, taidot,

²⁰⁰ Hyypä 2013.

²⁰¹ Fornäsiä lainattu teoksessa Nummelin 2011.

²⁰² Nummelin 2011.

makutottumukset ja luonteenpiirteet, objektivoituneena, kuten kirjat taideteokset, soittimet, sekä institutionalisoituneena esimerkkeinä arvonimet ja koulutustutkinnot. Hyyppä toteaa, että sosiaalinen pääoma tulee esiin me-henkenä, luottamuksena, vastavuoroisuutena ja kulttuuriharrastuksina. Suomalaisista tehty tutkimus osoittaa, että osallistuminen yhteisölliseen toimintaan pidentää elinikää erityisesti keski-ikäisillä miehillä. Sharon Jeannoten mukaan nuorten integroitumista yhteisöön ja yhteiskuntaan voidaan parantaa merkittävästi taide- ja kulttuuriprojektien avulla. Tutkimuksista ilmenee, että kulttuurin kuluttamisella ja taide- sekä kulttuuritoiminnalla on positiivisia vaikutuksia ihmisen elämänlaatuun. Hanna-Liisa Liikkanen on todennut väitöstutkimuksessaan neljä hyvinvointiin vaikuttavaa elementtiä. Taide antaa elämyksiä ja merkityksellisiä taidenautintoja samalla, kun se tyydyttää inhimillisiä tarpeita. Kulttuuritoiminnalla on todettu olevan yhteys parempaan elämänlaatuun ja neljänneksi taide lisää ympäristön viihtyvyyttä. Reijo Viitanen on tarkastellut raportissaan, minkälainen merkitys kulttuuripalveluilla on arjessa ja työelämässä. Merkittävin huomio tässä tutkimuksessa on, että harrastuksiin osallistuminen, oman mielipiteensä ilmaisu sekä palvelujen laaja käyttö on selvästi tyyppillisempää korkeasti koulutetuilla kuin vähän koulutetuilla.²⁰³

Tutkimukset ovat saaneet myös osakseen kritiikkiä, joka koskee niiden taustoja ja tuloksia. Esimerkiksi Kenneth Johansson kysyy, ovatko terveysvaikutuksia kartoittavien tutkimusten tulokset ennemminkin eroja sosiaalisessa asemassa. Hän viittaa Bourdieun kulttuurisen ja sosiaalisen pääoman käsitteisiin. Cecilia Von Otterin on sitä mieltä, ettei terveyden ja kulttuurin välinen yhteys ole yksiselitteinen ja selkeä. Hänen mukaansa syy ja seuraus on vaikea erottaa toisistaan. Tällöin pikemminkin kulttuuriaktiiviteetti sovitellaan terveyden mukaan, eivätkä nämä aktiiviteetit määritä terveyttä. Myös Hanna-Liisa Liikkanen toteaa, että on haastavaa arvioida kulttuurisia vaikutuksia ja vaikuttavuuksia. Hänen mielestään arviointi on vaikeaa, koska yksiselitteiset indikaattorit puuttuvat, syy-seuraussuhde on yksisuuntainen, kulttuurikäsite on systeemiin sidottu ja arviointi tarvetta johdetaan ylhäältäpäin. Susan Galloway kertoo, että on olemassa vain vähän sellaista elämänlaatatutkimusta ja vielä

²⁰³ Tutkimukset esiteltä teoksessa Hyyppä & Mäki 2011.

vähemmän empiiristä tutkimustietoa, joka voisi tukea väitettä kulttuurin ja yksilön elämänlaadun välisistä yhteyksistä. Ongelmia on monia: kulttuuritoimintaan osallistumisen ja yksilön välisen elämänlaadun välinen yhteys ei ole aukoton ja yhteyttä mittaavan tutkimuksen ongelmana on liiallinen determinismi. Tuloksia ei voi yleistää koskemaan kaikkia kulttuureja ja kaikkia yhteisöjä.²⁰⁴

Toimittaja Ritva Setälä kirjoittaa Turun Sanomien erikoisliitteessä ”Menosyky” 6.9.2016, että parhaimmillaan elämys nostaa kiireen ja väsymyksen tuolle puolen, kokonaan uusiin sfääreihin. Hän toteaa, että esimerkiksi elävän musiikin konsertissa käytyään, kiireen ja väsymyksen keskelläkin, on hyvä, että tuli lähdettyä. Setälä jatkaa, että tapahtumaelämys tuo mieleen uusia ajatuksia, sekä avaa tiloja ja tunteja, joihin ei kotisohvalla pääse-ei, vaikka katsoisi yhdentoista Oscarin elokuvaa. Tapahtumilla ja menoilla on myös sosiaalinen ulottuvuus, sillä ne yhdistävät perheitä, ystävyksiä ja pariskuntia. Näin yksilön hyvinvointi lisääntyy. Kulttuurin hyvinvointivaikutukset on todistettu pitävästi.²⁰⁵

4.3 Kyselyn vastaajien näkemyksiä taiteen terveysvaikutuksista

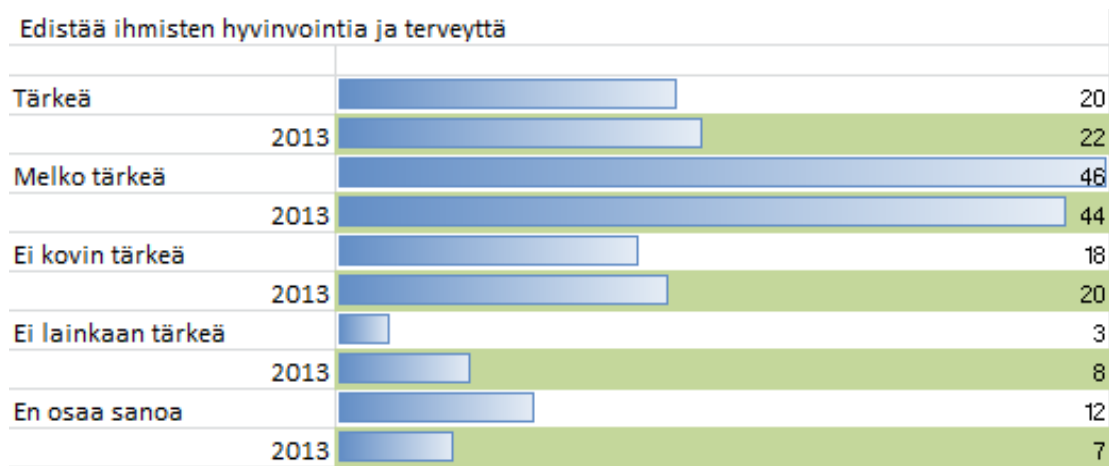
Näkemyks kulttuurin terveyttä edistävästä vaikutuksesta nousi esiin myös kyselytutkimukseni aineistossa. Ikäryhmään 31–39-vuotiaat lukeutuva turkulainen akateeminen, naispuolinen työväestöä edustava kertoo mielipiteenään, että kulttuuri lisää hyvinvointia ja kuuluu kaikille. Saman ikäisen ja samaa sukupuolta oleva raisiolainen, joka on akateeminen, johtaja/ylempi toimihenkilö toteaa, että kulttuuritarjonta tukee/mahdollistaa ihmisen henkisen hyvinvoinnin. Ikäryhmän 40–49-vuotiaat naispuolinen akateeminen, alempi toimihenkilö Turusta on sitä mieltä, että talouden taantumasta selviytymistä ei helpota kulttuurinkin poistaminen. Myös kolme yli 59-vuotiasta naispuolista vastaajaa katsoo kulttuurin edistävän terveyttä. Akateemisen raisiolaisen eläkeläisen mielestä kulttuuri on ravintoa sielulle ja siksi sitä tarvitaan. Loimaalta oleva muun koulutuksen omaava työväestön eläkeläinen kokee

²⁰⁴ Tutkimukset esitelty teoksessa Nummelin 2011.

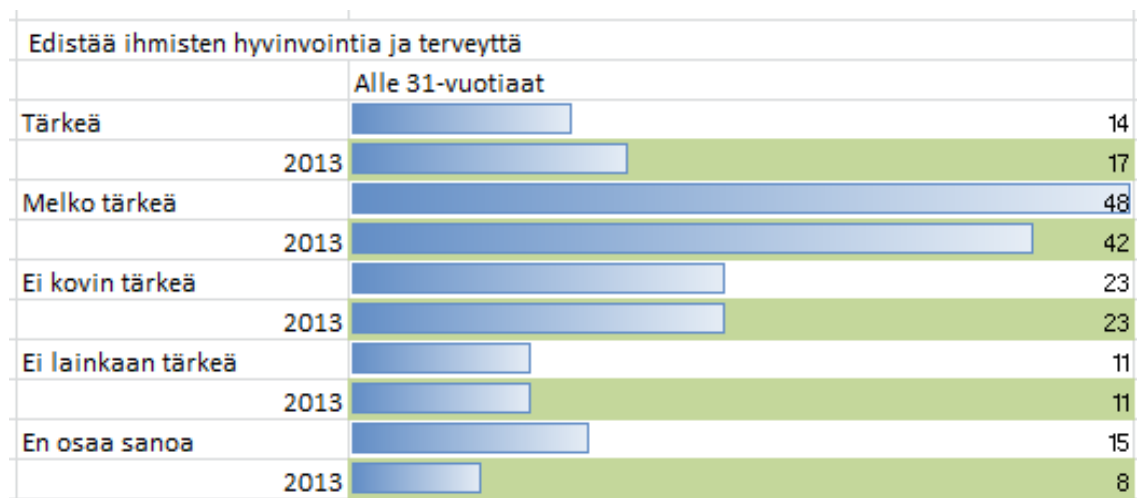
²⁰⁵ Setälä 2016.

kulttuurin luovan terveyttä. Turkulainen, muun koulutuksen saanut, työväestöön lukeutuva ei halua kulttuurin määrärahoja leikattavan. Hän näkee kulttuuritilaisuudet monien ihmisten henkireikä. Hän näkee kulttuuritilaisuudet monien ihmisten henkireikä.

Seuraavissa taulukoissa kerrotaan vastaajien näkemyksiä terveysvaikutuksista ja verrataan niitä aiempaan kyselyyn.

Kaikkien vastaajien kohdalla melko tärkeän osuus on kasvanut. Muutos korostuu kaupungissa. Naisilla melko tärkeän kasvu on suurempaa kuin miehillä.

Alle 31-vuotiaiden kohdalla ”melko tärkeän” kasvu on korostunut. Pitää myös huomata ”ei osaa sanoa” -ryhmän kasvu. Alle 31-vuotiaiden ikäluokkaan kuuluva naispuolinen peruskoulupohjainen opiskelija kokee saaneensa paljon itsevarmuutta oltuaan mukana kahdessa nuorisomusikaalissa. Hän kertoo myös voittaneensa ujutensa.

Edistää ihmisten hyvinvointia ja terveyttä		
Yli 59-vuotiaat		
Tärkeä		46
2013		22
Melko tärkeä		38
2013		46
Ei kovin tärkeä		8
2013		20
Ei lainkaan tärkeä		0
2013		6
En osaa sanoa		8
2013		6

Tärkeän osuus on varttuneemmilla kasvanut selkeästi muita enemmän. Terveyttä pidetään paljon aikaisempaa tärkeämpänä.

Kulttuurilaitosten tarjonta on minulle ja hyvinvoinnilleni tärkeää		
Täysin samaa mieltä		14
2013		12
Jokseenkin samaa mieltä		30
2013		32
Jokseenkin eri mieltä		38
2013		28
Täysin eri mieltä		18
2013		19

Jokseenkin eri mieltä olevien kasvu tulee maaseudun nuorista. Täysin samaa mieltä olevien kasvu puolestaan tulee kaupunkilaisista.

4.4 Esteettisyys ja muu kokemuksellisuus

Suuri osa vastaajista kokee erilaiset musiikkitapahtumat tärkeiksi ja niistä festivaalit. Tämä saattaa johtua nuorten eli alle 31-vuotiaiden suuresta määrästä. Heidän lisäksi varttuneempaan ikäryhmään eli yli 59-vuotiaisiin kuuluva turkulainen, muun koulutuksen omaava miespuolinen opiskelija on kokenut vuoden 2014 Weekend-festivaalin hyväksi. Kyse on elektronisesta musiikista.

Miespuolisten keskuudessa yhteensä neljä vastaajaa piti rock-festivaaleista. nuorten vastaajien kotipaikat koski tl, Ypäjä kumpikin peruskoulutettu opiskelija. Muilla ei ole merkintää kotipaikasta.

Alle 31-vuotiaiden naisten ryhmässä Raisiosta oleva peruskoulutus pohjainen opiskelija pitää Ruisrockista. Hänen lisäksi toinen saman ikäinen pitää vuoden 2014 Blockfest-festivaalista. Myös musikaalit kiinnostavat. Alle 31-vuotias peruskoulutettu miesopiskelija Marttilasta mainitsee Evita-musikaalin. Toinen saman ikäinen mies samalla koulutus pohjalla pitää musikaalien lisäksi elokuvista. Ryhmään alle 31-vuotiaat peruskoulupohjaiset naispuoliset opiskelijat Koski tl:stä kuuluva vaikuttui Kansallisbaletin esityksestä ”Prinsessa Ruusunen et Joutsenlampi”.

Tarkastelen seuraavassa alle 31-vuotiaiden miesten näkemyksiä. Muun koulutuksen saanut opiskelija Mellilästä pitää Turun Palosta 1827 kertovasta rock-musikaalista ja Rocky horror-showsta. 1827 Infernal Musical oli Turun Nuoren Teatterin produktio. Esitys kertoo Turun palosta hevimusiikin keinoin. Infernal Musical sisältää paljon kalevalaisuutta. Tämän kaltaisessa projektissa on myös Suomen historia automaattisesti läsnä.²⁰⁶ Loimaalainen samalla koulutuksella oleva on kokenut hyviksi Metallica, Gun’n roses ja Slash-yhtyeiden rock-konsertit. Metallimusiikin konsertit miellyttävät myös saman ikäisiin kuuluvaa peruskoulutettua opiskelijaa. Hän on vaikuttanut sen lisäksi Edvard Munchin Huuto-maalauksesta. Koski TL:stä oleva opiskelija, jolla on peruskoulutus, kertoo, että festivaalit ja musiikki ovat tärkeitä. Toinen samalta paikkakunnalta oleva saman koulutus pohjan omaava opiskelija pitää Antti Tuiskun ”Peto on irti” -kappaleesta. Ypäjäläinen peruskoulupohjainen opiskelija on vaikuttanut festareista.

Ikäryhmään 40–49-vuotiaat kuuluvaa turkulaista akateemista miespuolista opiskelijaa kiehtoi ”Valkoinen hevonen” -operetti. Hän mainitsi visuaalisuuden ja äänen yhteisvaikutuksen. Yli 49-vuotiaisiin lukeutuvan myös turkulaisen akateemisen, asemaltaan johtajan/ylemmän miespuolisen toimihenkilön maininnan saa

²⁰⁶ Yle Turku, kulttuuri 19.11.2010 <https://yle.fi/uutiset/3-5672674> (haettu 23.5.2020).

Kansallisoopperassa esitetty Kaija Saariahon "Emilie". Vastaaja koki sen kokonaisuudessaan hienona taide-elämyksenä.

Naispuolisten alle 31-vuotiaiden ikäryhmässä pidetään musikaaleista. Turun kaupungin teatterin "Seili"-musikaali oli Marttilasta olevan peruskoulutetun opiskelijan viimeisin mieleenpainuva kokemus. Hän toteaa kappaleen koskettaneen ja olleen mukaansatempaava. Kyseinen musikaali oli pöytyäläisen saman koulutuksen omaavan mukaan "tosi hieno". Tampereen Työväen Teatterin "Evita"-musikaali vaikutti Salosta ja Mellilästä oleviin peruskoulupohjaisiin opiskelijoihin. Esitys vetosi myös peruskoulutettuun opiskelijaan Liedon Tarvasjoelta. Hänen mielestään se oli kokemuksena fantastinen ja hän haluaa nähdä musikaalin uudelleenkin. Marttilasta samanlaisen koulutustaustan omaava nainen kertoo käyneensä ystäviensä kanssa musikaalissa isoimmassa teatterisalissa, jonka kokoisessa ei ollut aiemmin ollut musikaalin tai muun näytelmän esityksessä. Raisiolainen peruskoulupohjainen opiskelija piti Pyynikin kesäterin näytelmästä Häräntappoase.

Ikäryhmään alle 31-vuotiaat kuuluvaa naispuolista opiskelijaa, joista kolmella ensimmäisellä on peruskoulupohja, pitävät teatterista. Koski TL:stä oleva on sitä mieltä, että "teatterit ovat aina hyviä ja hauskoja." Erilaiset teatteriesitykset ovat Ypäjältä olevan mieleen. Marttilassa asuva piti nuorten harrastajateatterin esityksestä. Muun koulutuksen saanut vastaaja, jonka kotipaikkakunta on Koski TL, liikuttuu usein paljon jostakin näytelmästä. Samoin Koski TL kotikuntanaan kertoo jonkin teatterin olevan varmaan hyvä. Kaksi alle 31-vuotiasta peruskoulupohjaista naispuolista opiskelijaa, kotoisin Marttilasta ja Ypäjältä, pitivät Daavidin patsaasta Firenzessä. Museoiden kohdalla vastaajat ovat myös saman ikäisiä, samaa sukupuolta ja samalla koulutuksella. Ypäjäläinen vastaaja kävi ihastelemassa taidemuseota Italiassa ja toinen Pariisin Louvressa. Pöytyäläinen mieltä pariisilaisen taidemuseon lisäksi teattereihin yleensä. Ypäjältä oleva alle 31-vuotias, peruskoulun käynyt opiskelija piti Yrjö Liipolan maalauksesta "Huutolaispoika". Saman ikäiselle naispuoliselle peruskoulutetulle opiskelijalle oli varmasti mieleenpainuvaa oman valokuvan pääseminen valokuvanäyttelyyn. Saman ikäinen akateeminen lietolainen naispuolinen opiskelija on konserttien, tanssi- ja kuoroesitysten ystävä. Raisiosta olevalle samaan ikäryhmään

kuuluvalla samalla koulutuksella oli mieluista 7-vuotiaan siskonpojan tanssiesitys. Kaksi alle 31-vuotiasta peruskoulupohjaista naispuolista opiskelijaa, kotoisin Marttilasta ja Ypäjäältä, pitivät Daavidin patsaasta Firenzessä. Ikäryhmän 31–39-vuotiaat Ruskolla asuvalle akateemiselle työväestöön kuuluvalla naiselle koskettavinta ovat omien lasten kansantanssiesitykset. Myös 31–39-vuotiaisiin kuuluva akateeminen johtaja/ylempi naispuolinen toimihenkilö Raisiosta pitää muun muassa virtuaalisesta kokemuksesta, johon sisältyy tekstin muotoista elementtiä. 40–49-vuotiaiden ikäryhmän turkulainen naispuolinen, akateeminen alempi toimihenkilö kokee ehkä parhaimpina dokumenttiteatteriesitykset, jotka hän näki pääkaupunkiseudulla. Saman ikäisiin kuuluva turkulainen naispuolinen, akateeminen alempi toimihenkilö kokee ehkä parhaimpina dokumenttiteatteriesitykset, jotka hän näki pääkaupunkiseudulla. Myös 40–49-vuotiaiden ikäryhmän lietolainen, naispuolinen akateeminen alempi toimihenkilö / eläkeläinen vieraili Mäntässä Serlachius-museossa. Se oli hänelle vaikuttavaa. Sama kokemus on myös ikäryhmään kuuluvalla ja samaa sukupuolta olevalla Espoo-turkulaisella eläkeläisellä. Hänellä on peruskoulutus sekä muu koulutus. 50-vuotias naispuolinen, muun koulutuksen saanut alempi toimihenkilö Turusta pitää elokuvaa mieluisana.

Peruskoulupohjainen opiskelija Raisiosta piti Ruisrockista. Helsingissä ollut konsertti jäi mieleen Koski TL:stä olevalle samaan ikäryhmään kuuluvalla, samalla koulutuksella olevalle naiselle. Jonkin konsertin mainitsee myös samalta paikkakunnalta samalla koulutuksella ja sukupuolella oleva. Saman ikäinen akateeminen nainen Liedosta on vaikuttanut konserteista, kuoro- ja tanssiesityksistä, eikä hän osaa eritellä koskettavinta. Iron maiden-yhtyeen keikka vuonna 2013 vaikutti Koski TL:stä olevaan peruskoulutetun samaan ikäryhmään kuuluvan naispuoliseen opiskelijaan. Hän kertoo sen olleen mahtava.

Ikäryhmässä 40–49-vuotiaat naiset on kaksi vastaajaa. Heistä toinen on työväestöön kuuluva, muun koulutuksen saanut nainen. Hän on vaikuttanut Sirkus Solein esitysten kokonaisuudesta: musiikista, valoista, puvuista, esiintyjistä. Hän on käynyt esityksessä Turun HK-areenalla kolme kertaa eli silloin, kun ryhmä on vierailut Turussa. Toinen

myös muun koulutuksen omaava, työväestöön kuuluva, mutta työtön piti Novosspaskin luostarin mieskuoron esityksestä, ulkona olleesta ranskalaisesta showsta ja Tamara Lundin järjestämästä iltashowsta. Jonkin verran varttuneempi, 54-vuotias naispuolinen akateeminen yrittäjä Raisiosta koki muutamia vuosia sitten Kansallisoopperassa yli 5-tuntisen ”Tristan & Isolde”. Teiniajoista hänen mieleensä jäivät ohjaajakaksikko Holmberg-Långbackan ”Seitsemän veljestä” sekä Van Gogh ja postinkantaja.”

Yli 59-vuotiaista naispuolisista yksi turkulainen, muulla koulutuksella oleva akateeminen eläkeläinen koki Turun tuomiokirkossa oopperalaulaja Jorma Hynnisen jäähyväiskonsertin. Toinen vaikuttava oli Finlandia ja Ekku Peltomäen valoshow. Myös saman ikäinen, akateeminen johtaja/ylempi toimihenkilö Raisiosta havaitsi hienoksi Tukholmassa esitetyn ”Oopperan kummituksen”. Tätä taidetta kannatta myös raisiolainen akateeminen eläkeläinen, joka piti Savonlinnan Oopperajuhlilla kokemastaan ”Tosca”-esityksestä. Siinä laulettu italialaisen tenorin vaikuttava aaria oli hänelle unohtumaton. Ehkä hieman rennommasta otteesta pitää kolmas samaa ikäryhmää edustava turkulainen nainen.. joka on muun koulutuksen saanutta työväestöä. Hän pitää rock-konserteista.

Tämän ikäisten neljäs vastaaja on naispuolinen Turusta, joka on muun koulutuksen omaava alempi toimihenkilö. Hän oli seuraamassa jazzkonserttia, jonka rumpalina esiintyi hänen pojanpoikansa. Akateeminen naispuolinen eläkeläinen Liedosta koki hienona 27.4.2015 televisiossa esitetyn kansallisen sotaveteraanipäivän juhlan.

Lisäksi kysyin tutkimuksessani, onko taiteen tehtävä vastaajien mielestä tuottaa esteettisiä kokemuksia. Tässä suhteessa ei ole merkittäviä muutoksia verrattuna Kulttuurirahaston aiempaan tutkimukseen. Esteettisten kokemusten arvostus on laskenut eniten nuorilla miehillä ja tasaisesti eri alueilla.²⁰⁷ Sen sijaan yhä useampi vastaaja vastasi myönteisesti väittämään, jonka mukaan taiteen tehtävänä on tuoda viihdytystä tai lohtua arkeen. Melko tärkeän osuus on laskenut ja tärkeän kasvanut.

²⁰⁷ Liite 20.

Viihdytystä ja lohtua pidetään maaseudulla selkeästi tärkeämpänä kuin kaupungissa. Nuoret miehet kaipaavat lohdutusta ja viihdettä vähemmän kuin muut.²⁰⁸

Yhtenä väittämänä kyselyssäni oli myös ajatus, että taiteen tulisi ”esitellä yhteiskunnallisia tai esteettisiä ihanteita”. Tässä kategoriassa ”tärkeän” ja ”melko tärkeän” osuus on kasvanut ja ”ei lainkaan tärkeän” osuus laskenut. Tämä muutos korostuu kaupungissa.²⁰⁹ Ikäryhmittäin tarkasteltuna alle 31-vuotiailla nuorilla ”melko tärkeän” kasvu korostuu, samoin ”ei lainkaan tärkeän” lasku.²¹⁰ Yli 59-vuotiaiden eli varttuneempien vastaajien kohdalla ”tärkeän” osuus korostuu ja ”ei lainkaan tärkeän” osuus on painunut nolnaan.²¹¹

4.5 Yhteiskuntakriittisyys

Taiteen kohdalla on usein tuotu esiin ajatus siitä, että yksi sen tärkeistä tehtävistä on ottaa yhteiskunnallisesti kantaa. Esimerkiksi tanssiteatteri ERI esittää näkemyksensä, että ”taiteen pyhä tehtävä on herättää keskustelua ja ottaa kantaa”.²¹² Vastaajieni keskuudessa suhteessa väittämään, jonka mukaan taiteen tulisi ”kiinnittää huomiota yhteiskunnallisiin epäkohtiin ja kritisoida niitä” melko tärkeän osuus on kasvanut ja ei kovin tärkeän osuus laskenut.²¹³ Ikäryhmittäin tarkasteltuna yli 59-vuotiaiden parissa tärkeän osuus on laskenut ja melko tärkeän kasvanut.²¹⁴ Myös alle 31- vuotiailla melko tärkeän osuus on kasvanut. Muutokset vanhoilla ja nuorilla ovat siis samansuuntaisia. Melko tärkeän osuus naisilla on kasvanut enemmän kuin miehillä ja maaseudulla enemmän kuin kaupungissa.²¹⁵ Yhteiskuntakriittisyyteen liittyen kysyin myös vastaajien kantaa väittämään, että taiteen tulisi ”johdattaa syvälliseen ajatteluun”. Tärkeän ja melko tärkeän osuus on kasvanut. Siirtymä melko tärkeästä tärkeään on suurempaa naisilla kuin miehillä.²¹⁶

²⁰⁸ Liite 21.

²⁰⁹ Liite 22.

²¹⁰ Liite 23.

²¹¹ Liite 24.

²¹² yle.fi/uutiset 12.10.2019 (haettu 30.3. 2020).

²¹³ Liite 25.

²¹⁴ Liite 26.

²¹⁵ Liite 27.

²¹⁶ Liite 28.

Kriittisyyteen liittyi myös väittämä, jonka mukaan taiteen tulisi ”ärsyttää yleisöä tai osaa siitä”. Vastaajien keskuudessa muutoksella ei suhteessa tähän väittämään ole kokonaisuutena selkeää suuntaa, mutta tarkasteltaessa eri ryhmiä, miesten vastauksissa erottuu kasvu tärkeän ja melko tärkeän kohdalla. Naisilla kasvua on ”ei kovin tärkeän” ja ”ei lainkaan tärkeän” kohdalla.²¹⁷ Tähän liittyy myös kysymys siitä, tulisiko taiteen uskaltaa rikkoa rajoja ja pyhinä pidettyjä asioita. Tässä kohdin on tapahtunut siirtymää tärkeän ja melko tärkeän suuntaan. Kun tätä mielipidettä verrataan kysymykseen siitä, tulisiko taiteen ärsyttää yleisöä, ei mielipide näytä muuttuneen vuoden 2013 kysymykseen. Selkeä tulos kuitenkin on, ettei yleisön ärsyttämistä omassa aineistossani pidetä tärkeänä. Sen sijaan rajojen rikkomista pidetään tärkeänä, mutta sitä ei nähdä yleisön ärsyttämisenä eli kyselyn vastaajat eivät tulkintani mukaan näe rajojen rikkomista ja tabujen uhmaamista itseensä kohdistuvana.²¹⁸

Laajasti ottaen taiteen yhteiskunnalliseen merkitykseen liittyy myös väittämä, jonka mukaan taiteen tulisi ”kuvata maailmaa sellaisena kuin se on”. Aineistossani maailman kuvaamista sellaisena kuin se on pidetään selvästi tärkeämpänä kuin ennen. Miesten ja naisten välillä eroa on eniten kohdassa ”ei kovin tärkeää”: 15 prosenttiyksikköä. Maaseudulla realistista kuvaamista pidetään tärkeämpänä kuin kaupungissa. Nuorissa siirtymä ”melko tärkeästä” ”tärkeään” korostuu. Vastauksissa korostetaan realismin ja ihmisten oman elämän puolesta puhumista sekä realismin ja ihmisten omaan elämään liittyvien kysymysten tarkastelua.²¹⁹

Aiempaan Kulttuurirahaston teettämään kyselyyn verrattuna tunteita ja tunnelukkojen avaamista pidetään omassa aineistossani selvästi tärkeämpänä kuin aiemmin.²²⁰ ”Kerran kesäfestareilla yleisön joukossa tunsin kuinka tyttöystäväni kädet kosketti

²¹⁷ Liite 29.

²¹⁸ Liite 30.

²¹⁹ Liite 31.

²²⁰ Liite 32.

pakaroitani + siihen päälle kyyneliä tuottava kappale niin ai ai”, kertoo ikäryhmään alle 31-vuotiaat kuuluva, työväestöä edustava mies.²²¹

Lopulta aineistossani nousi esiin myös kysymys siitä, miten tärkeää on se, että taide yhdistää ihmisiä yhteisten kokemusten avulla. Tärkeän osuus on tässä suhteessa kasvanut ja näkemyksen esittävät pääasiassa naiset. Esimerkiksi ikäryhmän alle 31-vuotiaat naispuolinen peruskoulupohjainen opiskelija koki hyväksi vierailun Kiasmassa vaihto-oppilassiskonsa kanssa. Hänen mielestään uuden kivan kokeminen yhdessä oli hyvää.²²²

²²¹ Alle 31-vuotias mies, peruskoulutus, muu koulutus, työväestö.

²²² Liite 33.

5. JOHTOPÄÄTÖKSET

Esitin tutkielmassani keskeisiä kysymyksiä, joissa selvitin suomalaisten suhtautumista kulttuuriin maakunnallisella tasolla. Lähtö- ja vertailukohtana oli vuonna 2013 tehty valtakunnallinen kyselytutkimusraportti. Tarkastelin asioita taiteen yksityisen ja julkisen rahoituksen sekä alueellisten erojen näkökulmasta. Lisäksi tarkastelin taiteen terveydellisiä ja muita vaikutuksia. Tulkitsin aineistoa taulukoimalla prosenttiosuuksina vastauksia ja vertaamalla niitä aiemman tutkimuksen tuloksiin. Lisäkohteista selvitin käyntien määriä sekä mitä taide- ja kulttuuritarjontaa toivotaan kotipaikkakunnalle.

Merkillepantavaa on, että kysyttäessä vapaamuotoisesti koskettavinta taidekokemusta, vain kaksi vastaajaa mainitsi elokuvan. Suosituimmissa käyntikohteissa se oli lähes kaikilla vastaajilla suosituimpien joukossa eri muuttujiin eli ikään, koulutukseen, asemaan, sukupuoleen, kotipaikkaan katsomatta.

Kysyttäessä osallistumisen esteistä matkojen pituus oli yksi merkittävimmistä. Miesten näkemyksen mukaan matkojen pituus ei haitannut, mutta naisille se muodostui esteeksi kulttuurin käytölle. Tutkija Tiina Männistö-Funk toteaa 13.2.2019 Helsingin Sanomien artikkelissa, että autojen haltijoista miehiä on kaksikolmas-osaa ja naisia yksi-kolmasosaa. Tämä selittänee osaltaan miesten ja naisten välisen eron osallistumisen esteinä matkojen pituus.²²³

Aktiivisiin suurkuluttajiin ja valikoiviin kuluttajiin kuuluu naisista 74 %, aiemmin 45 %. Vastaavat luvut miehillä ovat 70 % ja 29 %. Naiset siis käyttävät edelleen miehiä enemmän kulttuuria ja siten myös palveluja, vaikkakin erot ovat tasoittuneet. Erojen tasoittuminen voisi johtua nuorten vastaajien suuresta määrästä.

²²³ Sukupuoli ja auto, Helsingin Sanomat, artikkeli 13.2.2019, toimittaja Tommi Lempinen, kustantaja Sanoma Media Finland Oy, julkaisija Sanoma Media Finland Oy. https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000005999233.html?utm_campaign=tf-HS&utm_term=2&utm_source=tf-other&share=c4061702f4f633466890ed4385d7b2fa (haettu 14.5.2020).

Viihteen ja korkeakulttuurin raja näyttää selkiintyneen. Väittämään ”korkeakulttuuri on useimmissa tapauksissa erotettavissa viiheestä” vastauksen ”täysin samaa mieltä” tai ”jokseenkin samaa mieltä” valitsi aiemmin 49 % vastaajista ja nyt 73 %. Mihän vastaajat sijoittavat korkeakulttuurin ja viihteen rajan jää tässä epäselväksi, mutta näin on myös tutkimuskirjallisuudessa.

Taiteen tukemiseen verovaroin suhtaudutaan akselilla samaa mieltä / eri mieltä aivan samoin kuin aiemmassa tutkimuksessa. Muutokset ovat siis tapahtuneet ”jokseenkin samaa mieltä” ja ”täysin samaa mieltä” -ryhmien välillä. Taiteen rahoituksesta päättämistä ei haluttaisi jättää vain ammattilaisten tehtäväksi. Täysin samaa tai jokseenkin samaa mieltä olevien osuus oli 84 %. Selkeästi vastaajat haluavat, että taidetta tehdään heille eikä kriitikoille. Ovatko taiteen kuluttajat ja tekijät erkaantumassa toisistaan? Toisaalta kriitikoiden mielipiteen vaikutus siihen, miten kuluttajat arvostavat taideteoksia, on hivenen kasvanut.

Tutkimukseni perusteella Varsinais-Suomessa ajatellaan yleisesti, että suomalaisilla pitää olla asuinpaikasta riippumatta tasa-arvoinen mahdollisuus harrastaa taidetta. Täysin ja jokseenkin samaa mieltä on 87 % vastaajista, kun tilanne oli aiemmin vuoden 2013 kyselyssä 74 %. Halukkuus matkustaa taidetapahtuman vuoksi 200 kilometriä 1-2 kertaa vuodessa tai useammin on kasvanut merkittävästi, sillä osuus vastaajista oli aiemmin 14 % ja nyt 50 %. Tästä käy ilmi, että ollaan huolestuneita maaseudun kulttuurin saatavuudesta ja samalla ollaan valmiita matkustamaan kulttuurin vuoksi enemmän. Eri kulttuurilajien harrastusmahdollisuuden tärkeydessä omalla paikkakunnalla ei ole merkittäviä muutoksia.

Lisätutkimuksen kysymykset uusista kulttuurin lajeista eivät tuoneet yllätyksiä. Painopiste asettui melko tärkeään ja ei kovin tärkeään. Esteettisten kokemusten arvostuksen lasku johtunee tutkimusaineiston ikäjakauman eroista. Viihdytyksen ja lohdun tuomista arkeen pitää tärkeänä ja melko tärkeänä kasvava osuus vastaajista. Kulttuurin hyvinvointia ja terveyttä edistävä vaikutus nähdään samana kuin aiemmin. Eri ikäryhmissä on kuitenkin muutoksia.

”Esitellä yhteiskunnallisia tai esteettisiä ihanteita” -kysymyksen kohdalla tärkeän ja melko tärkeän osuus on kasvanut. Näkyvätkö tässä esimerkiksi internetin photoshopatut kuvat ja pinnallisuuden lisääntyminen? Toisaalta myös yhteiskunnallisten epäkohtien esiintuominen ja kritisointi nähdään tärkeämpänä kuin aiemmin. Puuttuuko nykykulttuurista todellinen yhteiskuntakriittisyys? Tärkeänä pidetään aiempaa enemmän syvälliseen ajatteluun johdattamista, yleisön ärsyttämistä sekä rajojen ja pyhien pidettyjen asioiden rikkomista. Myös realismi, maailman kuvaaminen sellaisena kuin se on, koetaan tärkeänä. Näyttäisi siltä, että taiteen haluttaisiin antavan enemmän yleisön arkiselle elämälle.

Aineiston koosta (126 vastaajaa) ja epätasaisuudesta johtuen osa ryhmistä muodostui liian pieniksi esimerkkinä ammattia koskeva osio, jossa suurin ryhmä oli vain 15 vastaajaa ja pienin yksi vastaaja. Ikäryhmissä alle 31-vuotiaita oli 96 vastaajaa ja pienimmässä ryhmässä 31–39-vuotiaat vai kuusi vastaajaa, joten ne eivät ole vertailukelpoisia. Samasta syystä vertaaminen aiempaan tutkimukseen muodostui paikoin vaikeaksi. Aiempi tutkimus on valtakunnallinen raportti, kun taas omani on yhtä maakuntaa käsittelevä pro gradu -tutkielma. Suomen sisäiset alueelliset erot kulttuurin kuluttamisessa voivat vaikuttaa vertailussa. Minun aineistostani puuttuvat lisäksi muuttujista puoluekanta, yhteiskuntaluokka ja palkkatiedot. Kysymyksistä teatteria laajemmin koskevia ei ole minun tutkimuksessani. Lähtökohtaisesti tutkimuskysymykseni ovat kuitenkin samoja kuin vuonna 2013 tehdyssä tutkimuksessa. Koska tutkimukseni on myös lisätutkimus, uusina kulttuurin aloina ovat sirkus, valokuvanäyttely ja katutaide. Tutkimuksessani ei löytynyt merkittävää muutosta kulttuurin kuluttamisessa.

Mahdolliseen lisätutkimukseen voisi ehkä lisätä esimerkiksi auton omistamisen vaikutuksen osallistumisen esteenä matkojen ollessa monien, lähinnä naispuolisten vastaajien mielestä liian pitkiä. Pienellä aineistolla ikä, koulutus ja ammatti kannattaa laittaa suurempiin kokonaisuuksiin.

LÄHDE- JA KIRJALLISUUSLUETTELO

Lähteet

Keskustelufoorumi: Varsinais-Suomen kulttuuristrategiafoorumi, syksy 2014.

Suomen Kulttuurirahasto, *Laaja kysely suomalaisten suhteesta kulttuuriin*. Saatavana sähköisesti: <https://skr.fi/hankkeet/kulttuuritutkimus> [luettu 11.4.2019].

Varsinaissuomalaiset kulttuurin kuluttajina -kyselytutkimus, 2014. Aineisto tekijän hallussa.

Kirjallisuus

Alasuutari, Pertti: *Laadullinen tutkimus 2.0*. Neljäs uudistettu painos. Vastapaino, Tampere 2011.

Doyle, Kevin, *Taiteen ja kulttuurin julkisen rahoituksen puolesta*, 20.08.2015, Koneen säätiö. <https://koneensaatio.fi/taiteen-ja-kulttuurin-julkisen-rahoituksen-puolesta/> (haettu 23.5.2020).

Haapala, Arto ja Pulliainen, Ukri: *Taide ja kauneus. Johdatus estetiikkaan*. Gummerus, Jyväskylä, 1998.

Honkasalo, Marja-Liisa & Salmi, Hannu (toim.), *Terveyttä kulttuurin ehdoilla. Näkökulmia kulttuuriseen terveystutkimukseen*. Turun yliopisto, Turku 2014.

Hyyppä, Markku T.: *Kulttuuri pidentää ikää*. Duodecim, Helsinki 2013.

Ikonen, Nuppu: Tutkimus Helsingin Musiikkitalon herättämästä keskustelusta Helsingin Sanomien nettikeskustelupalstalla. Pro gradu-tutkielma. Musiikkitiede, Jyväskylän yliopisto, 2013. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/41857/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-201306282053.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (haettu 21.5.2020).

Kulttuurin kulmakivet 187-189 <https://www.utupub.fi/handle/10024/147343> (haettu 23.5.2020).

Laitinen, Liisa: *Näkökulmia taiteen ja kulttuurin terveysvaikutuksista*, 21.10.2017. Saatavana sähköisesti: <https://www.sitra.fi/artikkelit/nakokulmia-taiteen-ja-kulttuurin-terveysvaikutuksiin/> [luettu 11.4.2019].

Lehto, Kaisa, *Taiteesta hyvinvointia Varsinais-Suomessa. Taide- ja kulttuuritoiminnan nykytila ja tulevaisuuden näkymiä terveys- ja hyvinvointialalla*. Yhteistyössä Varsinais-Suomen taidetoimikunta, Turun ammattikorkeakoulun Taideakatemia ja Terveysala, Turku 2011-säätiö ja Turku 2011 jatkotyöryhmä, Turun ammattikorkeakoulun raportteja 138, Turun ammattikorkeakoulu 2012, Tampereen Yliopistopaino- Juvenes

Print Oy, Tampere 2012, <http://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522162878.pdf> (haettu 23.5.2020).

Lehtonen, Turo-Kimmo, *Rahan vallassa. Ostoksilla käyminen ja markkinatalouden arki*. Tutkijaliitto, Helsinki 1999.

Nummelin, Sanna, *Kulttuurin hyvinvointivaikutukset. Onnea, elämyksiä, terveyttä*. Turun kaupunki, Kaupunkitutkimus- ja tietoyksikkö. Tutkimuskatsauksia 1/2011. https://kalenteri.turku.fi/sites/default/files/atoms/files/tutkimuskatsauksia_2011-1.pdf (haettu 23.5.2020).

Peippo, Satu, *Musiikki ja muistisairaat*. Saimaan ammattikorkeakoulu, sosiaali- ja terveysala, Lappeenranta, Hoitotyön koulutusohjelma, Opinnäytetyö, 2016. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/117910/Peippo_Satu.pdf?sequence=1&isAllowed=y (haettu 27.5.2020).

Piha, Linda, *Taiteen ja kulttuurin rahoitus Suomessa*. Metropolia Ammattikorkeakoulu, tradenomi, liiketalous, opinnäytetyö, lokakuu 2017. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/137490/Piha_Linda.pdf?sequence=1&isAllowed=y (haettu 21,5,2020).

Rahan kosketus – Miten taidetta Suomessa rahoitetaan? Suomen Kulttuurirahasto 14.8.2015. <https://skr.fi/serve/rahan-kosketus> (haettu 21.5.2020).

Rantala, Heli: *Sivistyksestä sivilisaatioon. Kulttuurikäsitys J. V. Snelmannin historiallisessa ajattelussa*. Sarja Scripta Lingua Fennica Edita. Turun yliopisto, Turku 2013.

Reunanen, Liisa, *Hyvinvointitutkimus turuille ja toreille*. Teoksessa: *Tiedosta terveys. Vuoropuhelua kulttuurisesta hyvinvoinnista*. Tieteen ja kulttuurin Turku, hyvinvoiva kaupunki-hanke/Turun yliopisto, toimittanut Liisa Reunanen, Uniprint Oy, Turku 2012.

Reunanen, Liisa ja Suominen, Annakaisa, *Hyvinvointia kulttuurista ja taiteesta, Tiedosta terveys*. Vuoropuhelua kulttuurisesta hyvinvoinnista. Toimittanut Liisa Reunanen, Tieteen ja kulttuurin Turku, hyvinvoiva kaupunki-hanke/Turun yliopisto, Uniprint Oy, Turku 2012. 7-8, 11-12.

Salmi, Hannu ja Honkasalo, Marja-Liisa (toim.): *Terveyttä kulttuurin ehdoilla. Näkökulmia kulttuuriseen terveystutkimukseen*. k&h, Kulttuurihistoria, Turun yliopisto, Turku 2011.

Salmi, Hannu ja Launis, Veikko, Tarina, *menneisyys, identiteetti*. Teoksessa *Tiedosta terveys: Vuoropuhelua kulttuurisesta hyvinvoinnista*. Turun yliopisto, Turku, 2012.

Special Eurobarometer 399 Cultural Access and Participation April–May 2013, julkaisu: marraskuu 2013. https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/archives/ebs/ebs_399_sum_en.pdf (haettu 23.5.2020).

Stenman, Joonas, *Taiteen julkinen rahoitus*. Tampereen Yliopisto, Taloustieteen laitos, Kansantaloustiede, Pro gradu -tutkielma, Toukokuu 2012 .

<https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/83696/gradu06009.pdf?sequence=1>

(haettu 21.5.2020).

Tiedosta terveys. Vuoropuhelua kulttuurisesta hyvinvoinnista. Tieteen ja kulttuurin Turku, hyvinvoiva kaupunki-hanke/Turun yliopisto, toimittanut Liisa Reunanen, Uniprint Oy, Turku 2012.

FSD 2914 Suomalaisten näkemykset kulttuurista, Tampereen yliopisto. Ks. myös <https://skr.fi/hankkeet/kulttuuritutkimus> [luettu 11.4.2019].

Aikakaus- ja sanomalehdet

Holmström, Kristina, Lukijoilta-palsta, 8.8. 2012. Turun Sanomat (haettu 12.11.2019).

Lempinen, Tommi. Helsingin Sanomat, 13.2.2019. https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000005999233.html?utm_campaign=tf-HS&utm_term=2&utm_source=tf-other&share=c4061702f4f633466890ed4385d7b2fa (haettu 14.5.2020).

Puustinen, Emilie, "Lieto-viikko on kasvanut kahdeksi", Turun Tienoo, Paikalliset -palsta, 08.08.2019, kustantaja Turun Seutu Oy.

<https://www.turuntienoo.fi/content/fi/36/21288/Lieto-viikko%20on%20kasvanut%20kahdeksi.html>

(haettu 23.5.2020).

Rajamäki, Päivi "Taide vie elämässä eteenpäin", Mielenterveys-lehti 1/2016,

<https://mieli.fi/fi/mielenterveys/hyvinvointi/kulttuuri/taide-vie-el%C3%A4m%C3%A4ss%C3%A4-eteenp%C3%A4in>

(haettu 23.5.2020).

Setälä, Ritva, "Menosyky"-erikoisliite, Turun Sanomat, 6.9.2016.

Audiovisuaaliset lähteet

Kultakuume. TO: Anu Heikkinen. T: Yle, Radio 1, 21.11.2013. Aihe: Tuore tutkimuksen pönkittää itsetuntoamme kulttuurinkuluttajina.

Yle Radio 1, "Kultakuume" -ohjelma 21.11.2013.

Yle TV 1 *Arto Nyberg* 11.9.2016.

Daniel Olin, Yle Teema & Fem 8.6.2019, haastateltavana näyttelijä Cristoffer Strandberg.

Efter nio 16.9.2019, Yle Teema & Fem. Juontajina Sonja Kailassaari ja Märten Svanström. Haastateltavana kirjailija Klell Westö.

Internet-sivut

Aromaa, Jonni, ”Esa-Pekka Salonen suomii kovin sanoin kulttuuriministeri Arhinmäkeä”. YLE, Kulttuuri, 31.7.2012. <https://yle.fi/uutiset/3-6237214> (haettu 23.5.2020).

https://edu.fi/yleissivistava_koulutus/hyvinvointi_koulussa/yhteisollisyys_ja_moninaisuus/yhteisollisyys [luettu 11.4.2019].

<https://minedu.fi/kulttuurivos> [luettu 11.4.2019].

Sampo Terhon puheenvuoro eduskunnassa 7.3.2018. Ajankohtaiskeskustelu suomalaisen kulttuurin merkityksestä, kehitystrendeistä ja muuttuvasta toimintaympäristöstä. https://valtioneuvosto.fi/artikkeli/-/asset_publisher/1410845/ajankohtaiskeskustelu-suomalaisen-kulttuurin-merkityksesta-kehitystrendeista-ja-muuttuvasta-toimintaymparistosta (haettu 21.5.2020).

Savolainen, Hannaleena & Niemi, Anna & Tiilikainen, Leena , Esineet kertovat. Mitä kansankulttuuri on? Erillisartikkelit, Idän ja lännen maa. Perinteinen maatalous Suomessa. Historiallinen maatalous, Helsingin yliopisto, humanistinen tiedekunta, kulttuurien tutkimuksen laitos, kansatiede. Julkaistu 2004
<http://www.helsinki.fi/kansatiede/histmaatalous/extrat/turku/esineetkertovat.htm>
(haettu 23.5.2020).

Suomen lastenkulttuurikeskusten liitto.

<https://www.lastenkulttuuri.fi/lastenkulttuuritieto/lastenkulttuurin-rahoitus/> (haettu 23.2.2020).

Tieteen termipankki :folkloristiikka: populaarikulttuuri

<https://tieteentermipankki.fi/wiki/Folkloristiikka> (haettu 21.5.2020)

Tieteen termipankki: Kirjallisuudentutkimus:kulttuuri. (Tarkka osoite:

<https://tieteentermipankki.fi/wiki/Kirjallisuudentutkimus:kulttuuri.>) [luettu 11.04.2019].

MTV uutiset 9.11.2015.

yle.fi/uutiset 12.10.2019 (haettu 30.3. 2020).

Yle Turku, kulttuuri 19.11.2010. <https://yle.fi/uutiset/3-5672674> (haettu 23.5.2020).

http://www.lieto.fi/fi-FI/Kulttuuri_ja_vapaa-aika/Kulttuuri (haettu 21,5,2020)

<https://www.naantali.fi/fi/kulttuuri-ja-vapaa-aika> (haettu 26.3.2020)

<https://www.salo.fi/vapaa-aikamatkailu/kulttuuri/> (haettu 21,5,2020)

<https://www.loimaa.fi/vapaa-aika/kulttuuri/kulttuurikuntoilu/> (haettu 21.5.2020)

<https://rusko.fi/vapaa-aika-ja-hyvinvointi/kirjastopalvelut/> (haettu 21.5.2020)

<https://www.raisio.fi/fi/kulttuuri-ja-vapaa-aika> (haettu 21.5.2020)

<https://www.turku.fi/kulttuuri-ja-liikunta> (haettu 21.5.2020)

<https://yle.fi/uutiset/3-11011046> (haettu 5.4.2020)

LIITE 1

On tärkeää, että suomalaisilla on asuinpaikasta riippumatta tasa-arvoinen mahdollisuus harrastaa taidetta		
Täysin samaa mieltä		50
2013		28
Jokseenkin samaa mieltä		37
2013		46
Jokseenkin eri mieltä		12
2013		15
Täysin eri mieltä		1
2013		6

LIITE 2

K6 Olisitko valmis matkustamaan 200 km voidaksesi käydä konsertissa, teatterissa, näyttelyssä, kirjastossa, kulttuuritapahtumassa?		
En koskaan		9
2013		20
Harvemmin kuin kerran vuodessa		39
2013		31
1-2 kertaa vuodessa		39
2013		39
Useammin		11
2013		7
En osaa sanoa		3
2013		3

LIITE 3

K5 Kuinka tärkeänä pidät sitä, että seuraavaa taide- ja kulttuuritarjontaa olisi tarjolla omalla asuinpaikkakunnallasi?		
Teatteri		
Tärkeä		27
2013		35
Melko tärkeä		35
2013		30
Ei kovin tärkeä		25
2013		19
Ei lainkaan tärkeä		11
2013		14
En osaa sanoa		2
2013		3

LIITE 4

Ooppera			
Tärkeä			3
	2013		7
Melko tärkeä			6
	2013		12
Ei kovin tärkeä			45
	2013		28
Ei lainkaan tärkeä			43
	2013		49
En osaa sanoa			3
	2013		3

LIITE 5

Taidemuseo			
Tärkeä			10
	2013		21
Melko tärkeä			30
	2013		26
Ei kovin tärkeä			39
	2013		28
Ei lainkaan tärkeä			20
	2013		23
En osaa sanoa			2
	2013		3

LIITE 6

Muita museoita			
Tärkeä			14
	2013		23
Melko tärkeä			34
	2013		39
Ei kovin tärkeä			34
	2013		22
Ei lainkaan tärkeä			13
	2013		12
En osaa sanoa			5
	2013		3

LIITE 7

Konserttitalo tai klassisen musiikin konserttitarjontaa		
Tärkeä		12
2013		19
Melko tärkeä		20
2013		25
Ei kovin tärkeä		39
2013		26
Ei lainkaan tärkeä		27
2013		27
En osaa sanoa		2
2013		3

LIITE 8

Musiikki- tai taidekoulu		
Tärkeä		25
2013		24
Melko tärkeä		34
2013		34
Ei kovin tärkeä		24
2013		22
Ei lainkaan tärkeä		15
2013		17
En osaa sanoa		2
2013		4

LIITE 9

Kansalaisopisto, jossa voi harrastaa taidetta ja kulttuuritoimintaa		
Tärkeä		39
2013		42
Melko tärkeä		34
2013		35
Ei kovin tärkeä		17
2013		11
Ei lainkaan tärkeä		9
2013		9
En osaa sanoa		2
2013		3

LIITE 10

Järjestöjä, jotka tarjoavat mahdollisuuden harrastaa taidetta ja kulttuuritoimintaa		
Tärkeä		37
	2013	35
Melko tärkeä		38
	2013	37
Ei kovin tärkeä		15
	2013	15
Ei lainkaan tärkeä		9
	2013	9
En osaa sanoa		2
	2013	4

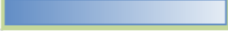

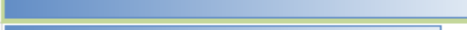

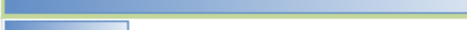

LIITE 11

Kuoro, harrastelijaorkesteri tai harrastelijateatteri, johon voisi osallistua		
Tärkeä		33
	2013	26
Melko tärkeä		36
	2013	32
Ei kovin tärkeä		19
	2013	22
Ei lainkaan tärkeä		11
	2013	16
En osaa sanoa		1
	2013	4

LIITE 12

Rock-/ jazz-yhtyeitä ja -konsertteja		
Tärkeä		25
	2013	28
Melko tärkeä		38
	2013	34
Ei kovin tärkeä		23
	2013	21
Ei lainkaan tärkeä		13
	2013	14
En osaa sanoa		2
	2013	3

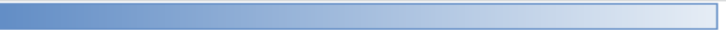

LIITE 13

Tanssiesityksiä			
Tärkeä			28
	2013		14
Melko tärkeä			35
	2013		31
Ei kovin tärkeä			28
	2013		33
Ei lainkaan tärkeä			8
	2013		19
En osaa sanoa			2
	2013		3

LIITE 14

Elokuvateatteri			
Tärkeä			51
	2013		51
Melko tärkeä			28
	2013		28
Ei kovin tärkeä			17
	2013		12
Ei lainkaan tärkeä			3
	2013		7
En osaa sanoa			1
	2013		2

LIITE 15

Kirjasto			
Tärkeä			72
	2013		78
Melko tärkeä			23
	2013		15
Ei kovin tärkeä			2
	2013		3
Ei lainkaan tärkeä			3
	2013		2
En osaa sanoa			1
	2013		2

LIITE 16

Kirjakauppa			
Tärkeä			34
	2013		55
Melko tärkeä			32
	2013		27
Ei kovin tärkeä			24
	2013		11
Ei lainkaan tärkeä			9
	2013		5
En osaa sanoa			1
	2013		2

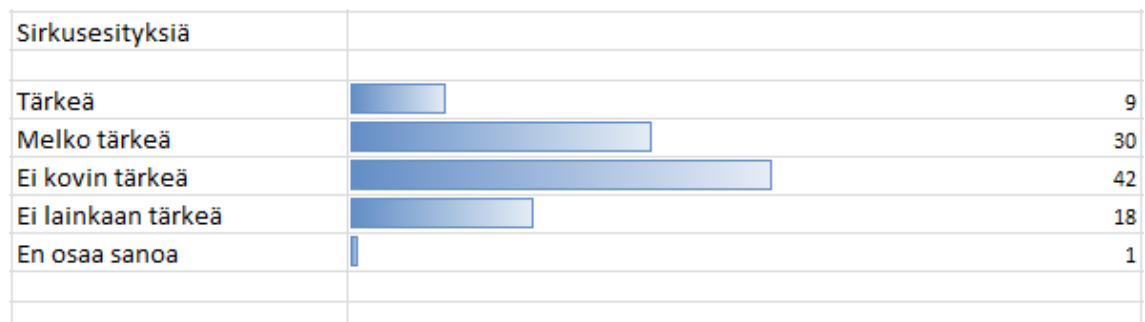
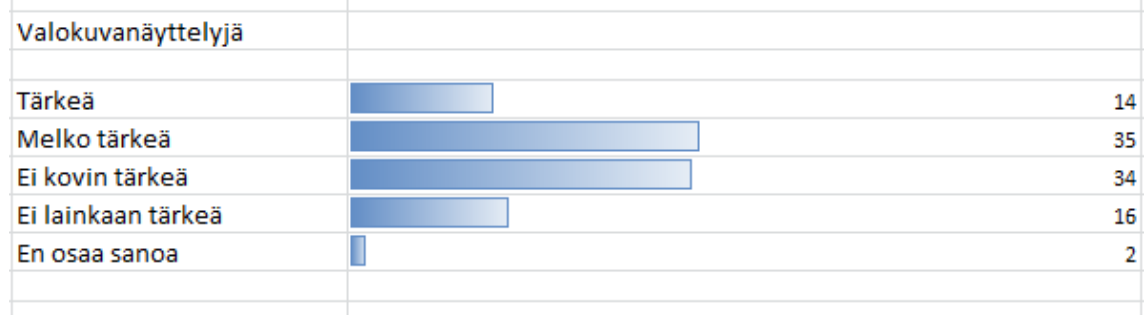
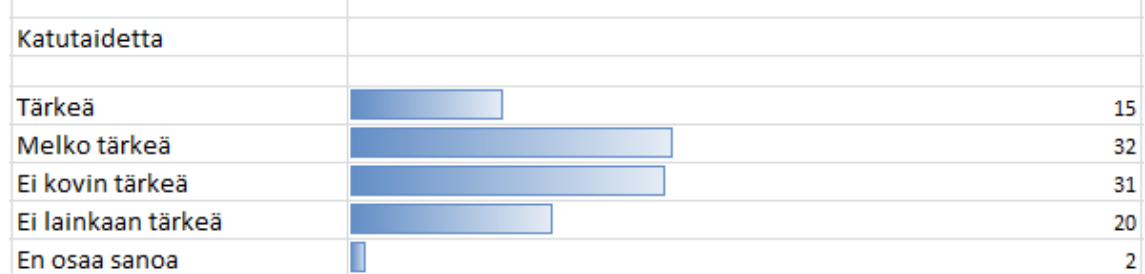
LIITE 17

Musiikkikauppa			
Tärkeä			24
	2013		32
Melko tärkeä			36
	2013		30
Ei kovin tärkeä			28
	2013		24
Ei lainkaan tärkeä			12
	2013		11
En osaa sanoa			1
	2013		3

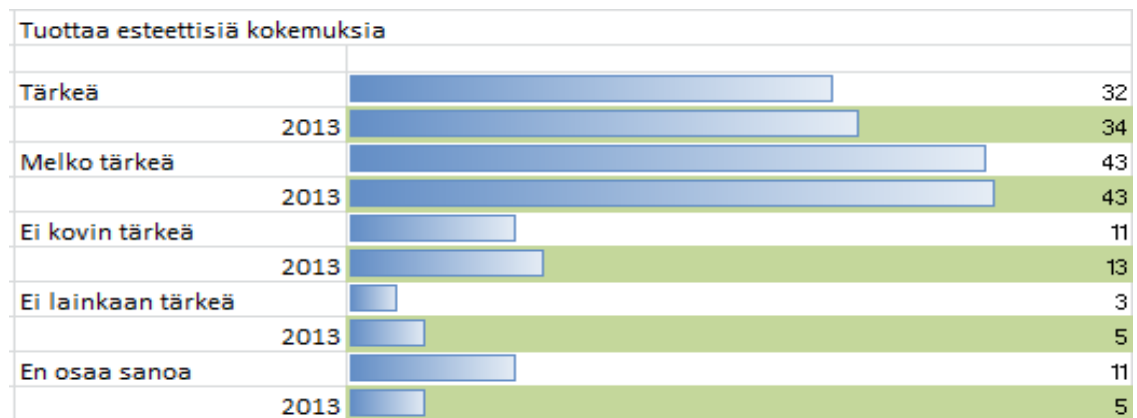
LIITE 18

Festivaaleja ja kulttuuritapahtumia			
Tärkeä			40
	2013		35
Melko tärkeä			38
	2013		35
Ei kovin tärkeä			14
	2013		19
Ei lainkaan tärkeä			7
	2013		8
En osaa sanoa			2
	2013		3

LIITE 19

Sirkusesityksiä		
Tärkeä		9
Melko tärkeä		30
Ei kovin tärkeä		42
Ei lainkaan tärkeä		18
En osaa sanoa		1
Valokuvanäyttelyjä		
Tärkeä		14
Melko tärkeä		35
Ei kovin tärkeä		34
Ei lainkaan tärkeä		16
En osaa sanoa		2
Katutaidetta		
Tärkeä		15
Melko tärkeä		32
Ei kovin tärkeä		31
Ei lainkaan tärkeä		20
En osaa sanoa		2

LIITE 20

Tuottaa esteettisiä kokemuksia		
Tärkeä		32
2013		34
Melko tärkeä		43
2013		43
Ei kovin tärkeä		11
2013		13
Ei lainkaan tärkeä		3
2013		5
En osaa sanoa		11
2013		5

LIITE 21

Tuoda viihdytystä tai lohtua arkeen		
Tärkeä		51
2013		38
Melko tärkeä		40
2013		45
Ei kovin tärkeä		7
2013		9
Ei lainkaan tärkeä		1
2013		3
En osaa sanoa		1
2013		4

LIITE 22

Esitellä yhteiskunnallisia tai esteettisiä ihanteita.		
Tärkeä		20
2013		4
Melko tärkeä		46
2013		25
Ei kovin tärkeä		18
2013		41
Ei lainkaan tärkeä		3
2013		22
En osaa sanoa		12
2013		9

LIITE 23

Esitellä yhteiskunnallisia tai esteettisiä ihanteita		
		Alle 31-vuotiaat
Tärkeä		14
2013		4
Melko tärkeä		48
2013		20
Ei kovin tärkeä		21
2013		40
Ei lainkaan tärkeä		3
2013		24
En osaa sanoa		15
2013		12

LIITE 24

Esitellä yhteiskunnallisia tai esteettisiä ihanteita		
Yli 59-vuotiaat		
Tärkeä		46
2013		4
Melko tärkeä		38
2013		32
Ei kovin tärkeä		8
2013		37
Ei lainkaan tärkeä		0
2013		20
En osaa sanoa		8
2013		7

LIITE 25

Kiinnittää huomiota yhteiskunnallisiin epäkohtiin ja kritisoida niitä		
Tärkeä		20
2013		13
Melko tärkeä		48
2013		34
Ei kovin tärkeä		25
2013		35
Ei lainkaan tärkeä		2
2013		13
En osaa sanoa		5
2013		5

LIITE 26

Kiinnittää huomiota yhteiskunnallisiin epäkohtiin ja kritisoida niitä		
Yli 59v		
Tärkeä		8
2013		11
Melko tärkeä		54
2013		34
Ei kovin tärkeä		31
2013		37
Ei lainkaan tärkeä		8
2013		16
En osaa sanoa		0
2013		4

LIITE 27

Kiinnittää huomiota yhteiskunnallisiin epäkohtiin ja kritisoida niitä		
Alle 31-vuotiaat		
Tärkeä		19
	2013	18
Melko tärkeä		50
	2013	38
Ei kovin tärkeä		25
	2013	27
Ei lainkaan tärkeä		0
	2013	12
En osaa sanoa		6
	2013	6

LIITE 28

Johdattaa syvälliseen ajatteluun		
Tärkeä		25
	2013	15
Melko tärkeä		43
	2013	39
Ei kovin tärkeä		27
	2013	32
Ei lainkaan tärkeä		2
	2013	9
En osaa sanoa		4
	2013	5

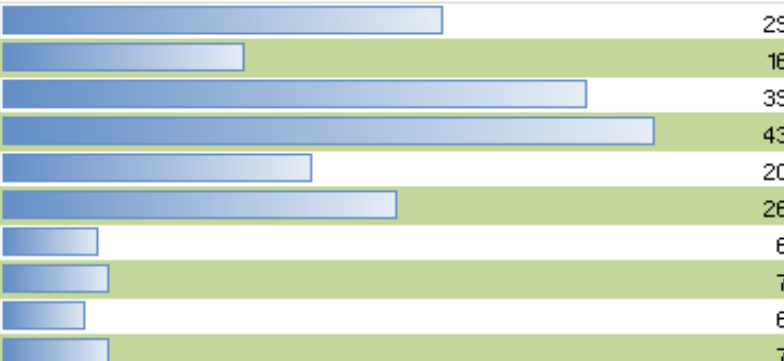
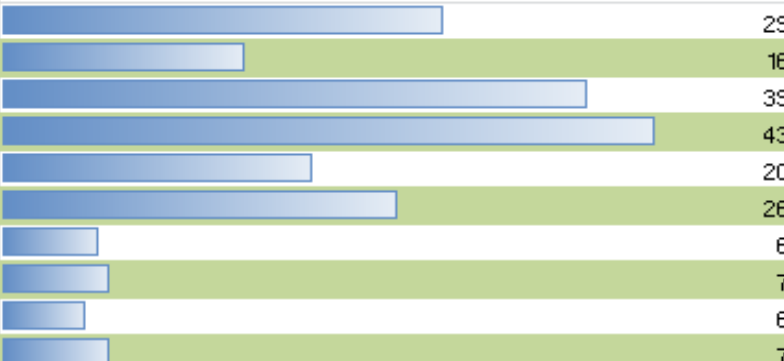
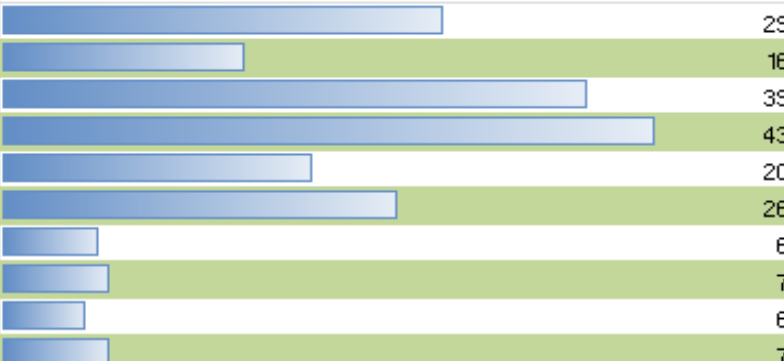
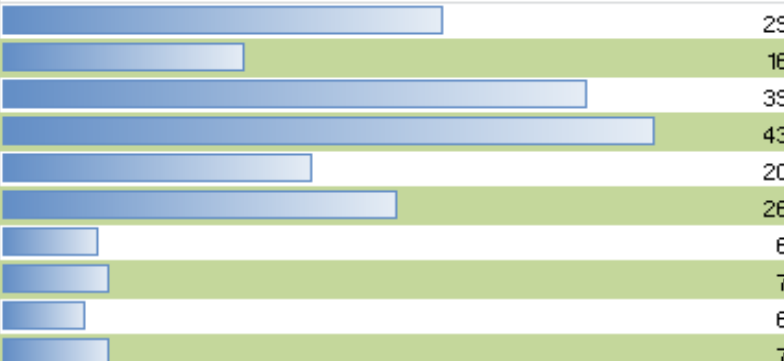
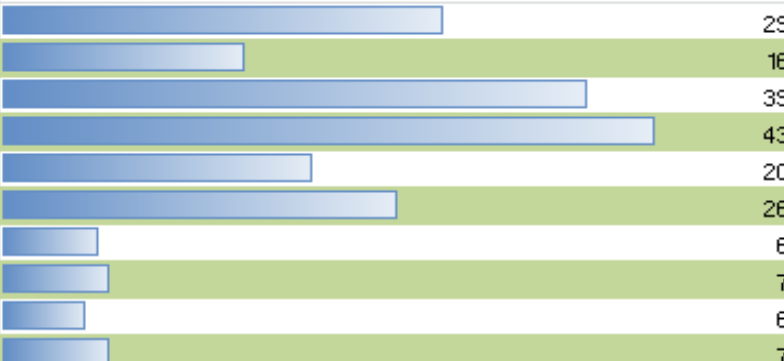
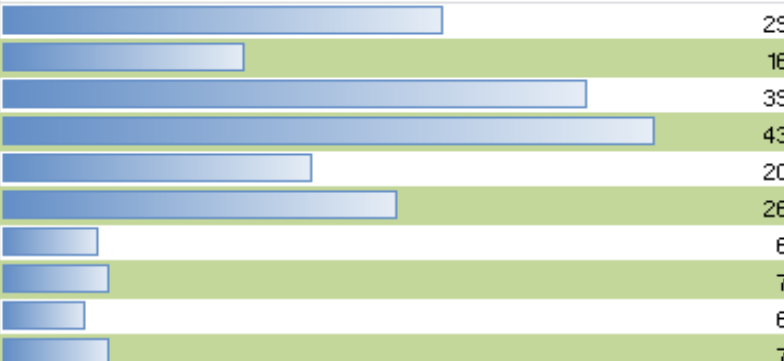
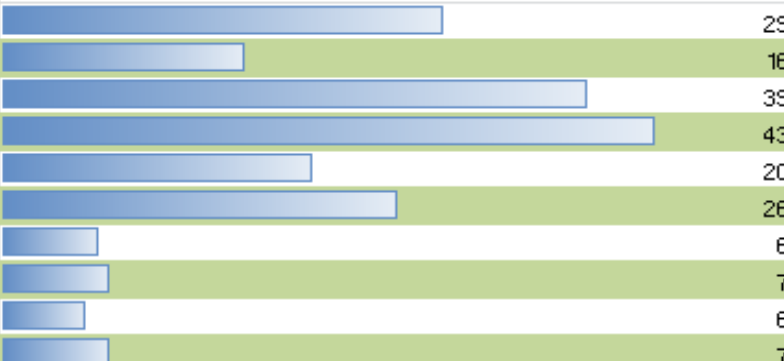
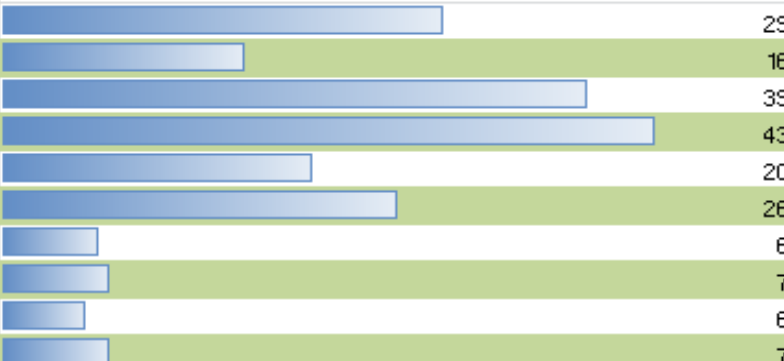
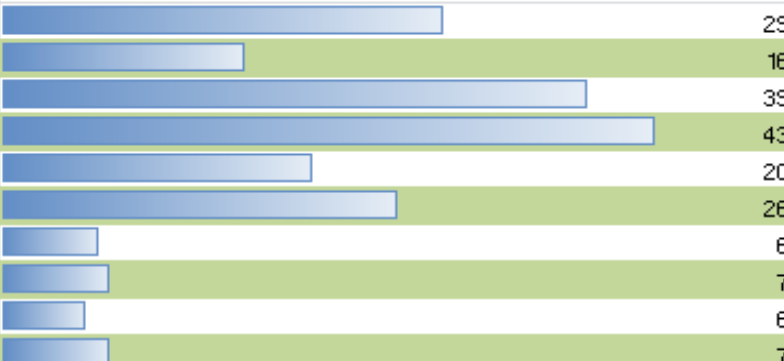
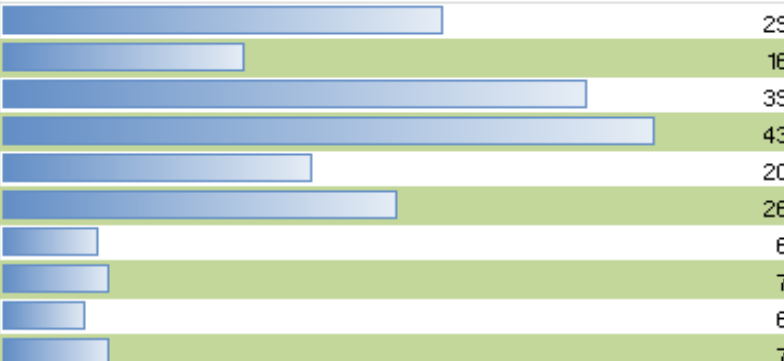
LIITE 29

Ärsyttää yleisöä tai osaa siitä		
Tärkeä		6
	2013	2
Melko tärkeä		9
	2013	13
Ei kovin tärkeä		43
	2013	35
Ei lainkaan tärkeä		33
	2013	42
En osaa sanoa		9
	2013	8

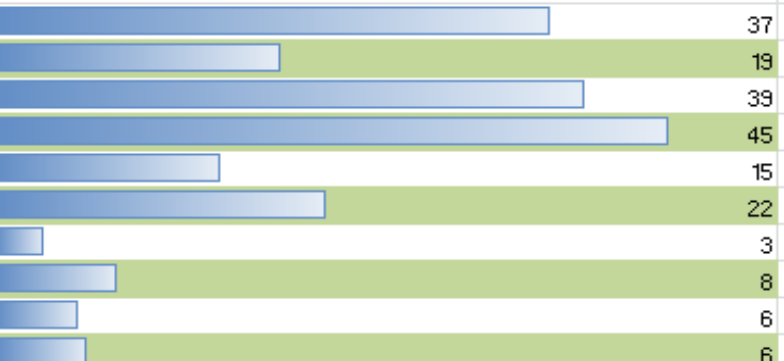
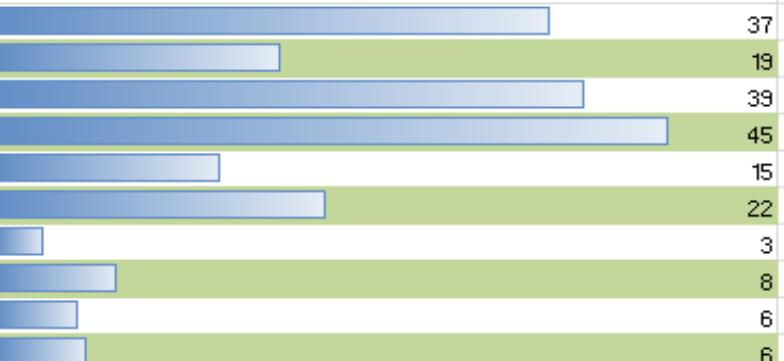
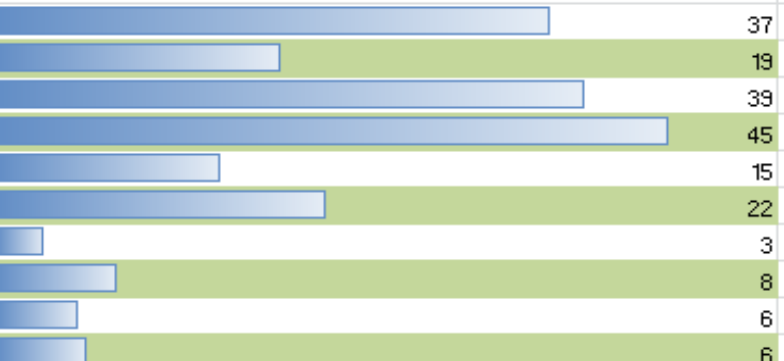
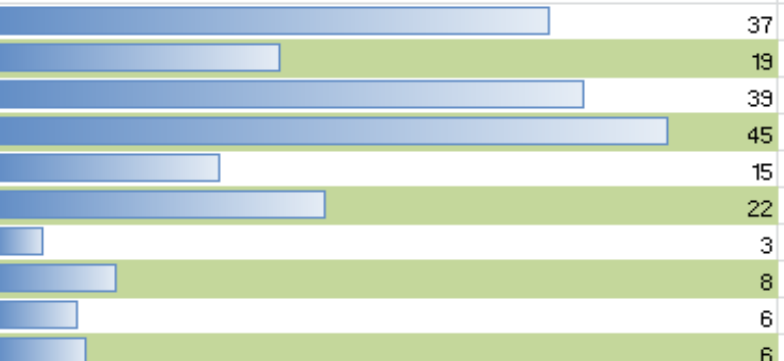
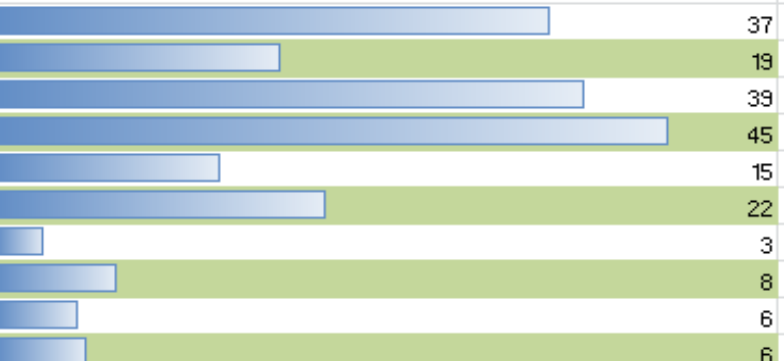
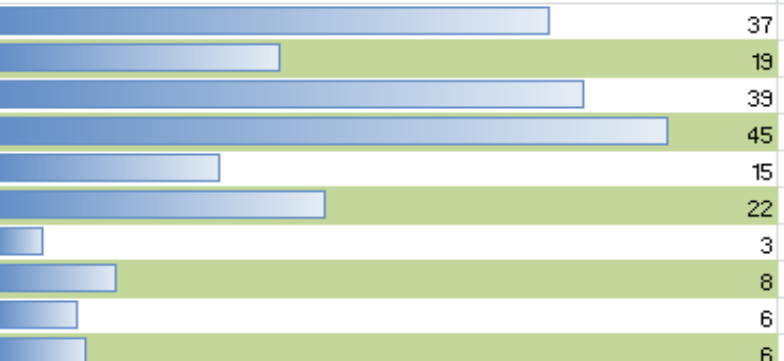
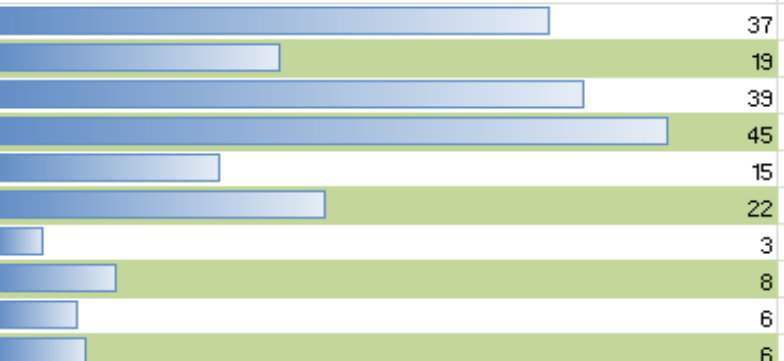
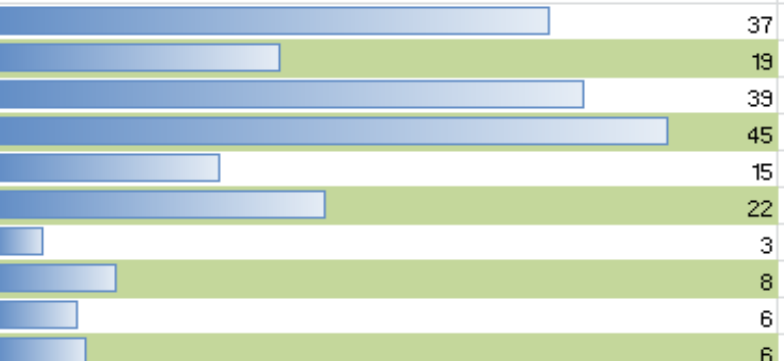
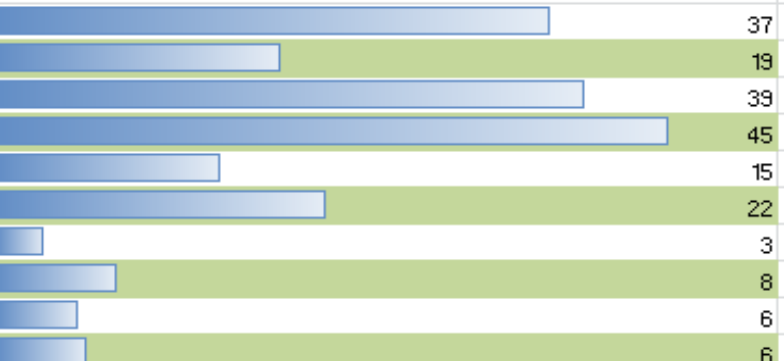
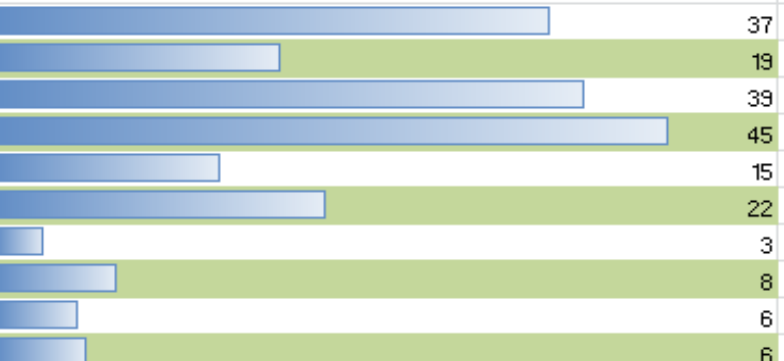
LIITE 30

Uskaltaa rikkoa rajoja ja pyhinä pidettyjä asioita		
Tärkeä		20
2013		14
Melko tärkeä		45
2013		32
Ei kovin tärkeä		21
2013		29
Ei lainkaan tärkeä		6
2013		18
En osaa sanoa		7
2013		6

LIITE 31

Kuvata maailmaa sellaisena kuin se on		
Tärkeä		29
2013		16
Melko tärkeä		39
2013		43
Ei kovin tärkeä		20
2013		26
Ei lainkaan tärkeä		6
2013		7
En osaa sanoa		6
2013		7

LIITE 32

Avata tunteita ja tunnelukkoja		
Tärkeä		37
2013		19
Melko tärkeä		39
2013		45
Ei kovin tärkeä		15
2013		22
Ei lainkaan tärkeä		3
2013		8
En osaa sanoa		6
2013		6

LIITE 33

Yhdistää ihmisiä yhteisten kokemusten avulla		
Tärkeä		32
2013		16
Melko tärkeä		46
2013		50
Ei kovin tärkeä		17
2013		22
Ei lainkaan tärkeä		1
2013		6
En osaa sanoa		4
2013		5

LIITE 34

K1 Missä kaikissa kulttuuri- ja taidekohteissa olet käynyt seuraavien ajanjaksojen aikana?		
Teatteri		
Viimeisen 6 kk:n aikana		52
2013		32
2 vuoden aikana		34
2013		28
Harvemmin		13
2013		32
En koskaan		1
2013		7
En osaa sanoa		1
2013		1

LIITE 35

Museo		
Viimeisen 6 kk:n aikana		42
2013		35
2 vuoden aikana		33
2013		27
Harvemmin		23
2013		34
En koskaan		2
2013		3
En osaa sanoa		1
2013		1

LIITE 36

Taidenäyttely		
Viimeisen 6 kk:n aikana		37
2013		26
2 vuoden aikana		19
2013		22
Harvemmin		31
2013		37
En koskaan		8
2013		13
En osaa sanoa		5
2013		2

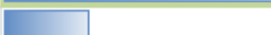

LIITE 37

Klassisen musiikin konsertti		
Viimeisen 6 kk:n aikana		13
2013		11
2 vuoden aikana		10
2013		13
Harvemmin		29
2013		33
En koskaan		38
2013		41
En osaa sanoa		10
2013		2

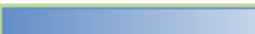

LIITE 38

Ooppera		
Viimeisen 6 kk:n aikana		8
2013		5
2 vuoden aikana		6
2013		9
Harvemmin		21
2013		29
En koskaan		62
2013		56
En osaa sanoa		3
2013		1

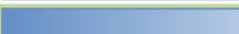

LIITE 39

Populaarimusiikin tapahtuma		
Viimeisen 6 kk:n aikana		24
2013		28
2 vuoden aikana		50
2013		20
Harvemmin		11
2013		30
En koskaan		9
2013		20
En osaa sanoa		7
2013		3

LIITE 40

Kansanmusiikin tapahtuma		
Viimeisen 6 kk:n aikana		7
2013		5
2 vuoden aikana		13
2013		8
Harvemmin		27
2013		35
En koskaan		41
2013		50
En osaa sanoa		12
2013		3

LIITE 41

Tanssiesitys		
Viimeisen 6 kk:n aikana		30
2013		9
2 vuoden aikana		34
2013		15
Harvemmin		25
2013		40
En koskaan		10
2013		33
En osaa sanoa		2
2013		3

LIITE 42

Elokuvat		
Viimeisen 6 kk:n aikana		82
2013		43
2 vuoden aikana		14
2013		28
Harvemmin		4
2013		26
En koskaan		0
2013		2
En osaa sanoa		0
2013		1

LIITE 43

Sirkusesitys		
Viimeisen 6 kk:n aikana		4
2 vuoden aikana		24
Harvemmin		54
En koskaan		15
En osaa sanoa		3
Valokuvanäyttely		
Viimeisen 6 kk:n aikana		12
2 vuoden aikana		26
Harvemmin		32
En koskaan		24
En osaa sanoa		6
Katutaide		
Viimeisen 6 kk:n aikana		22
2 vuoden aikana		21
Harvemmin		27
En koskaan		22
En osaa sanoa		8

VARSINAISUOMALAISET KULTTUURIN KULUTTAJAINA-KYSELYTUTKIMUS								
Ikä	Alle 31 v	☐	31-39 v	☐	40-49 v	☐	Yli 59 v	☐
Sukupuoli	Mies	☐	Nainen	☐				
Paikkakunta								
Koulutus	Peruskoulutus	☐	Muu koulutus	☐	Akateeminen	☐		
Ammatti	Johtaja/ ylempi toimihenkilö	☐	Alempi toimihenkilö	☐	Työväestö	☐	Yrittäjä	☐
	Eläkeläinen	☐	Työtön	☐	Opiskelija	☐		
K1 Missä kaikissa kulttuuri- ja taidekohteissa olet käynyt seuraavien ajanjaksojen aikana?								
		Viimeisen 6 kk:n aikana	2 vuoden aikana	Harvemmin	En koskaan	En osaa sanoa		
Teatteri	☐	☐	☐	☐	☐	☐		
Museo	☐	☐	☐	☐	☐	☐		
Taidenäyttely	☐	☐	☐	☐	☐	☐		
Klassisen musiikin konse	☐	☐	☐	☐	☐	☐		
Ooppera	☐	☐	☐	☐	☐	☐		
Populaarimusiikin tapah	☐	☐	☐	☐	☐	☐		
Kansanmusiikin tapahtu	☐	☐	☐	☐	☐	☐		
Tanssiesitys	☐	☐	☐	☐	☐	☐		
Elokuvat	☐	☐	☐	☐	☐	☐		
Sirkusesitys	☐	☐	☐	☐	☐	☐		
Valokuvanäyttely	☐	☐	☐	☐	☐	☐		
Katutaide	☐	☐	☐	☐	☐	☐		
Muu, mikä?								

K2 On monia syitä, miksi ihmiset eivät käy kulttuuritilaisuuksissa. Seuraavassa on joukko usein esitettyjä osallistumisen esteitä. Missä määrin jos lainkaan, ne estävät osallistumistasi joillakin kulttuuritarjonnan alueilla? Valitse kolme tärkeintä syytä.

En ole ylipäättään kiinnostunut taiteesta ja kulttuurista	☐	Matkat ovat liian pitkiä	☐
Minua kiinnostavia aiheita ei ole	☐	Ei ole sopivaa seuraa	☐
Muut harrastukset ja riennot ovat tärkeämpiä	☐	Terveydelliset syyt	☐
Sisäänpääsymaksut ovat liian kalliita	☐	Ei mikään näistä	☐
Tilaisuuksien ajat ovat hankalia	☐	En osaa sanoa	☐
Tapahtumatarjonnasta ei saa riittävästi tietoa	☐		
En tunne oloani miellyttäväksi, en tiedä miten toimia	☐		

K3 Eri taiteen aloilla on eri tehtäviä, jotka voivat kaikki olla tärkeitä. Kuinka tärkeiksi taiteen tehtäviksi koet seuraavat asiat?

	Tärkeä	Melko tärkeä	Ei kovin tärkeä	Ei lainkaan tärkeä	En osaa sanoa
Tuoda viihdytystä tai loho	☐	☐	☐	☐	☐
Kiinnittää huomiota yhteiskunnallisiin epäkohtiin ja kritisoida r	☐	☐	☐	☐	☐
Johdattaa syvälliseen ajatteluun	☐	☐	☐	☐	☐
Yhdistää ihmisiä yhteisten kokemusten avulla	☐	☐	☐	☐	☐
Tuottaa esteettisiä kokemuksia	☐	☐	☐	☐	☐
Tuottaa taloudellista lisäarvoa	☐	☐	☐	☐	☐
Ärsyttää yleisöä tai osaa siitä	☐	☐	☐	☐	☐
Esitellä yhteiskunnallisia tai esteettisiä ihanteita Edistää ihmisten hyvinvointia ja terveyttä	☐	☐	☐	☐	☐
Uskaltaa rikkoa rajoja ja pyhinä pidettyjä asioita	☐	☐	☐	☐	☐
Kuvata maailmaa sellaisena kuin se on	☐	☐	☐	☐	☐

K4 Seuraavassa on joukko taidetta ja kulttuuria koskevia väittämiä, joista voidaan olla monta mieltä. Missä määrin olet samaa tai eri mieltä niiden kanssa?

	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä
Eliitin tulisi itse maksaa taide, josta se pitää	☐	☐	☐	☐
Taidetta tulee tukea verovaroista, jotta siitä nauttiminen olisi mahdollista vähävaraisillekin	☐	☐	☐	☐
On tärkeää, että suomalaisilla on asuinpaikasta riippumatta tasa-arvoinen mahdollisuus harrastaa taidetta	☐	☐	☐	☐
Korkeakulttuuri on useimmissa tapauksissa erotettavissa viihteestä	☐	☐	☐	☐
Olisi hyvä, että taiteilijoiden rahoituksesta eivät päättäisi vain taiteen ammattilaiset	☐	☐	☐	☐
Kulttuurilaitosten tarjonta on minulle ja hyvinvoinnilleni tärkeää	☐	☐	☐	☐
Taiteilijoiden pitäisi kohdistaa sanottavansa enemmän yleisölle kuin kollegoille ja kriitikoille	☐	☐	☐	☐
Kriitikoiden mielipide vaikuttaa siihen, miten arvostan taideteoksia	☐	☐	☐	☐

K5 Kuinka tärkeänä pidät sitä, että seuraavaa taide- ja kulttuuritarjontaa olisi tarjolla omalla asuinpaikkakunnallasi?

	Tärkeä	Melko tärkeä	Ei kovin tärkeä	Ei lainkaan tärkeä	En osaa sanoa
Teatteri	☐	☐	☐	☐	☐
Ooppera	☐	☐	☐	☐	☐
Taidemuseo	☐	☐	☐	☐	☐
Muita museoita	☐	☐	☐	☐	☐
Konserttitalo tai klassisen musiikin konserttitarjontaa	☐	☐	☐	☐	☐
Musiikki- tai taidekoulu	☐	☐	☐	☐	☐
Kansalaisopisto, jossa voi harrastaa taidetta ja kulttuuritoimintaa	☐	☐	☐	☐	☐
Järjestöjä, jotka tarjoavat mahdollisuuden harrastaa taidetta ja kulttuuritoimintaa	☐	☐	☐	☐	☐
Kuoro, harrastelijaorkesteri tai harrastelijateatteri, johon voisi osallistua	☐	☐	☐	☐	☐

Rock-/ jazz-yhtyeitä ja -konsertteja	☐	☐	☐	☐	☐
Tanssiesityksiä	☐	☐	☐	☐	☐
Elokuvateatteri	☐	☐	☐	☐	☐
Kirjasto	☐	☐	☐	☐	☐
Kirjakauppa	☐	☐	☐	☐	☐
Musiikkikauppa	☐	☐	☐	☐	☐
Festivaaleja ja kulttuuritapahtumia	☐	☐	☐	☐	☐
Sirkusesityksiä	☐	☐	☐	☐	☐
Valokuvanäyttelyjä	☐	☐	☐	☐	☐
Katutaidetta	☐	☐	☐	☐	☐
Muuta, mitä?					

K6 Olisitko valmis matkustamaan 200 km voidaksesi käydä konsertissa, teatterissa, näyttelyssä kirjastossa, kulttuuritapahtumassa?	
En koskaan	☐
Harvemmin kuin kerran vuodessa	☐
1-2 kertaa vuodessa	☐
Useammin	☐
En osaa sanoa	☐

K7 Minkä kanavien kautta haluaisit lukea tai kuulla kulttuurista; kuinka tärkeinä pidät niitä?					
	Tärkeä	Melko tärkeä	Ei kovin tärkeä	Ei lainkaan tärkeä	En osaa sanoa
Painetut sanomalehdet	☐	☐	☐	☐	☐
Aikakauslehdet	☐	☐	☐	☐	☐
Radio	☐	☐	☐	☐	☐
Televisio	☐	☐	☐	☐	☐
Sanomalehtien verkkosivut tai mobiilisovellukset	☐	☐	☐	☐	☐
Taide- ja kulttuurilaitosten verkkosivut	☐	☐	☐	☐	☐
Yksityisten ihmisten verkkosivut (kuten blogit)	☐	☐	☐	☐	☐
Sosiaalinen media kuten facebook, twitter jne.	☐	☐	☐	☐	☐
Ilmaisjakelulehdet	☐	☐	☐	☐	☐

K8 Millainen kulttuurijournalismi ja -tiedonvälitys olisi sinulle henkilökohtaisesti hyödyllisintä?

K9 Kerro lyhyesti koskettavin taidekokemuksesi

K10 Välitä lyhyet terveiset kulttuurin rahoituksesta päättävälle